

PEDAGÓGUSOK LAPJA

LXVII. ÉVFOLYAM
A PEDAGÓGUSOK SZAKSZERVEZETE HÍRLAPJA ÉS HÍRLEVELE
2011. SZEPTEMBER 10.
ALAPÍTVÁ: 1945-BEN

8–9.

OKTATÓNK ÉS KORA

Csak a bizonytalanság a bizonyosság. Ezzel a már orwelli paradoxonnal jellemezhetnénk a magyar oktatást az újonnan indult tanév első hónapjában. Hosszú és eseménydús volt a nyár, a kézzelfogható egyeztetés nélkül elkészített közoktatási koncepciót újra és újra átdolgozta az oktatási államtitkárság, annak legutóbbi változata az ígéret szerint épp lapzártánk idején került volna fel a minisztériumi honlapra, de végül mégsem, mert Szijjártó Péter kormánybiztos bejelentette, hogy az a kormányülésen újra „napirendre kerül”, és a végleges szöveget csak ezután teszik nyilvánossá. Ám a nehéz sorsú koncepcióra még újabb átdolgozások is várhatnak, hisz tudjuk, nálunk mindig lapul valaki hóna alatt egy módosító indítvány, amit bele kell dolgozni. Vagyis a törvény végül csak a parlamenti végszavazás után tekinthető késznek, és lehet, hogy az édesanyja sem ismer majd rá.

A hosszú nyár folyamán azért sok minden kiszivárgott a tervezetből, és ami napvilágot látott, nem aratott osztatlan sikert. Vizsgálhatnánk mindezt a tanulók, a pedagógusok, az ország, vagy akár a politika szemszögéből, mégis, a legnagyobb ász e kérdésben a jövő. Vagyis vizsgálatunkat a jövőnek alávetett szempontok határozzák meg.

A koncepció alapvetése, hogy szakít a „bűnös” liberális múlttal, és az oktatást közfeladatnak tekinti a piaci értelemben vett szolgáltatás helyett. A közfeladat ellátása pedig állami kötelesség, amiért viszont az államot megilleti a beavatkozás joga is. Vagyis, mint egy jóféle kisvendéglőben, aki fizet, az rendel a zenét. Nem is lenne ezzel probléma, ha a magyar állam – legalább az oktatásban – olyan konszenzuson alapuló zenét rendelne, amelynek szépségét egyfajta legkisebb közös többszörös, az az oktatási, nevelési minimum, határozná meg, amely minden magyar fülének kellemesen zengene, és nem mellesleg ez a zene belesimulna a XXI. századi európai harmóniába is. Sajnos nem így van. Bárhogya is csűrjük-csavarjuk, egyre távolabbra kerülünk az európai dallamoktól, és közös minimumnak is csak a pénzhiányt tekinthetjük. Ez pedig azt jelenti, hogy mindent, de mindent ennek rendel alá a hatalom, amelynek pillanatnyilag a Nemzetgazdasági Minisztérium a legerősebb tagja, hogy ne mondjuk, megmondó embere.

A közoktatásból nemzeti közneveléssé előlépő koncepció pedig jelentős többletforrásokat igényelne. Még akkor is, ha folyamatosan csökkenő gyereklétszámmal, és emiatt évente 2000-rel kevesebb pedagógussal számol, hisz több pénz kellene a hároméves kortól kötelező óvodáztatásra, a mindennapos testnevelésre, a megemelt osztályfőnöki pótléokra, a pedagógus-életpályamodellre, vagy akár a tanárok egyéves alkotói szabadságának bevezetésére, az egész napos iskolák megfelelő infrastruktúrájának, személyi és tárgyi feltételeinek megteremtésére, hogy csak a legnagyobb tételeket említsük. Jövő ide, jövő oda, ezek a pénzhiány miatt ki tudja, meddig halasztódnak, vagy névlegesen, de bicebócán valósulnak meg.

Ehelyett viszont kézzelfogható közelségbe került a feltételeknek egyáltalán nem megfelelő egész napos általános iskolák létrehozása (hisz a kétkeresősre beállított családmódelben a szülők helyett valakinek felügyelnie kell a gyereket), a pedagógusoknak a heti 32 órás kötelező bentartózkodás az iskolában, ezzel együtt az elhalasztott béremelés, az egyre több összevont, egyháznak átadott vagy megszüntetett iskola, az új Nemzeti alaptanterv és az új kerettantervek, amelyekből ugyan kettő lesz iskolatípusonként, de az egyik mindenképp kötelező, a szűkebb tankönyvválaszték, az alaptörvénnyel harmóniában lévő nevelésnek az oktatás elé helyezése, a szakképzés „száműzése” az NGM-hez, a 0. évfolyam bevezetésének megszigorítása, a gyereklétszám csökkenéséből adódó pénzkivonás.

S hogy mit ígér mindez a jövő szempontjából? Azt, hogy egyelőre csak a bizonytalanság a bizonyosság.

Millei Ilona

A TARTALOMBÓL:

Oktatásügyért felelős emberek

Az életpályamodell alkalmazásához 160 milliárd többletpénzre lesz szükség, a modellt 2013 szeptemberében szeretnénk bevezetni, de a mikor és a mennyi kérdésre az egész kormánynak kell válaszolnia. (Hoffmann Rózsa oktatási államtitkár) **5. oldal**

Miért a katolikusok veszik át a legtöbb iskolát?

Az iskola nem egyszerűen oktatási intézmény, hanem egy világszemlélet elsajátításának potenciális terepe is, amely így aligha marad mentes az egyház társadalomban elfoglalt jövőbeli szerepétől, valamint az ahhoz óhatatlanul kapcsolódó különböző politikai törekvésektől. (Fazekas Csaba vallásszociológus) **9. oldal**

Egyházi iskolák – vissza a múltba?

Amire tehát a magyar egyház visszaállt, az az európai átlagnál konzervatívabb, az a saját múltja, én azt mondanám, hogy késő feudális politikai rendszer kultúrpolitikában és kultuszpolitikában is. (Tamás Pál szociológus) **11. oldal**

Egyházzról, iskoláról – erkölcsről

Az államtitkári „vagy” a minél több egyházi iskolára kétszeresen is támadás a pluralizmus, a multikulturalizmus – a létező multikulturalitás elismerése elve ellen. (Trencsényi László MPT ügyvezető elnök) **15. oldal**

Oslo tanulsága

Az oktatásban a kultúra és a történelem a jelenleginél jóval nyitottabb, tágabb, sokrétűbb szemléletre lenne szükség. (Niedermüller Péter közíró) **18. oldal**

Tudásmegosztás iskolatípusonként

A differenciálás a felsőbb évfolyamokon és elsősorban azokban a tantárgyakban jelenik meg, amelyek tanítása alapvetően a helyi viszonyok függvényében különböző változatokban is értelmezhető és megvalósítható. (Kaposi József, az OFI főigazgatója) **20. oldal**

Visszalépés a „tanoncképzés” irányába

A döntéstől függően évente 6-8 ezer gyerek tűnhet el a közoktatásból, és töltheti az utcán az életét a gyermekmunka, a kizsákmányolás, a csellengés, a bűnözés, a drog- és alkoholfogyasztás veszélyeinek kitéve. (Dr. Sós Tamás országgyűlési képviselő) **22. oldal**

Adományt kér a gyerekektől az államtitkár

Hoffmann Rózsa oktatásért felelős államtitkár felhívással fordult a magyar diákokhoz: fejenként száz forinttal támogassák, hogy a nehéz sorsú csíksomlyói magyar gyerekek népviseletben meheszenek templomba, ünnepélyekre. A kereszténydemokrata politikus a kormányzati portálon, a kormány.hu-n az augusztus 31-én közzétett dokumentumban emlékeztet arra, hogy *Bőjte Csaba* ferences atya több ezer árva, elhagyott, nagyon szegény magyar gyerekeknek ad otthont, például Csíksomlyón is, a magyarság évente megrendezett búcsújárásának helyszínén. Évek óta gyűjti a gyerekeknek a ruhát, az élelmet, a tankönyvet, a játékot, és ők igen jó eredménnyel tanulnak, odaadással segítenek, járnak templomba, vesznek részt minden egyházi és magyar nemzeti ünnepen – írja Hoffmann Rózsa. Az államtitkár szerint a gyerekek örömet csak az árnyékolja be, hogy a ruhájuk, a cipőjük ahány, annyiféle, és igazából nincs is ünneplőjük: nem tudnak népviseletbe öltözni, és úgy menni a templomba, az ünnepélyre, ahogy a többi odavalósi magyar gyerek.

Kivitelezhetetlen a kötelező testnevelés

Az idei tanévtől még csak délutáni napközis foglalkozás keretében szervezhető meg alsó tagozaton a mindennapos testnevelés, jövőre azonban a kötelező órák része lenne – közölte Hoffmann Rózsa oktatási államtitkár augusztus 29-én. A délutáni testmozgás nem összekeverendő a tornaórával – hívta fel a figyelmet a Fazekas Mihály Fővárosi Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium igazgatója. Még a három tornatermes iskolában is kivitelezhetetlen lenne a mindennapos kötelező tornaóra – mondta *Hátori Veronika* a Klubrádió Reggeli gyors című műsorában. Szerinte nagy bajba kerülnének, ha valóban kötelező tanóráként kéne mindennap tornaórát tartani, hisz több mint ezer gyerek jár az iskolába 34 tanulócsoporthoz, és sem a testnevelők száma, sem a terem száma nem elegendő ahhoz, hogy ezt biztosítani tudják, és normatíva sincs arra, hogy ezt megoldják. Szerinte az államtitkár sem kötelező tanórát gondolt, csupán megerősítette az eddig is jogszabályban lévő elvet, hogy a diákoknak délutánonként biztosítani kell a testmozgás lehetőségét. A kormány tornaterem-építő elképzeléseire reagálva közölte, náluk már nincs hely további tornaterem építésére. Hozzátette, mivel minden osztály számára van kötelező óraszám, akkor valamelyik másik tárgyból kell lefaragni a testnevelés kedvéért vagy át kell alakítani az egész tantervet.

Héber–magyar iskola nyílt Budapestén

A tervek szerint szeptemberben héber–magyar kétnyelvű iskola nyitja meg a kapuit a főváros VII. kerületében – közölte a kezdeményező Egységes Magyarországi Izraelita Hitközség (EMIH) július 8-án az MTI-vel, rámutatva arra: ilyen iskola a II. világháború óta nem működött az országban. A tervek szerint összességében héber–magyar iskola egyszerre biztosítja majd a zsidóság értékrendjének, hagyományainak, vallási szabályrendszerének és a modern, hétköznapi világban nélkülözhetetlen szekuláris ismereteknek a korszerű átadását azon gyermekeknek, akik ma a „történelmi hagyományszakadás miatt” mindezeket nem kaphatják meg családi körben. Olyan zsidó környezet és zsidó identitású iskola kialakítása a cél, ahol a gyermekek számára természetes a zsidó hagyományok (például a kóser étkezés, a szombat és a többi ünnep) megtartása, a vallási ismeretek elsajátítása és gyakorlása éppúgy, mint az alapos világi ismereteké. (Forrás: edupress)

Ombudsmanért kiáltanak a szülők Kaposváron

Azonnali beavatkozásra kérte az oktatási jogok biztosát, *Aáry-Tamás Lajost* a kaposvári Toldi iskola szülői közössége augusztus 24-én. Az ok: mintegy 700 család még mindig nem tudta, melyik iskolába fog járni a gyermeke, mivel mindeddig nem zárult le az intézmény megszüntetése ügyében indított törvényességi vizsgálat.

Felmondott egy iskola teljes tantestülete

Egy nappal az iskolakezdés előtt felmondott az iskola majdnem teljes tantestülete a Borsod megyei Sata településen – értesült az atv.hu, 12 tanárból 10-en mentek el. Azt mondják azért, mert drasztikusan csökkentették a fizetésüket, és minden dolgozót 3 hónapos próbaidőre köteleztek. Az iskola üzemeltetését időközben átvette az egyik településen működő hitközség, így a tanév kis csúszással, de elkezdődött.

(Forrás: atv.hu)

Alkotó pedagógusok jelentkezését várjuk!

Sorsunk – mint minden emberé – az idő mélységesen mély kútjának vizébe merül. Ám élnek köztünk olyanok is, akik tollal, ecsettel, napi munkájuk mellett még egy vonalat húznak az öröklét falába, így téve tanúbizonyságot arról, hogy kortársaink. Nem akarnak hivatásos művészekké válni, mert elhivatott képviselői pályájuknak. Olyan pedagógusok ők, akik munka után alkotnak, és akik az alkotás által kiteljesedve teszik szebbé mindennapjainkat. A Pedagógusok Lapja szívesen bemutatja őket és alkotásaikat is. Kérjük, hogy műveiket, rövid önéletrajzukat a milleii@pedagogusok.hu e-mailre vagy a Budapest 1417, Pf. 11 postacímre küldjék. A borítékra írják rá: „Alkotó pedagógusok”.

Kreatív katedra

Lapunkban szeretnénk bemutatni azokat a pedagógusokat, akik kiváló munkájukkal sokat tesznek a magyar oktatásért, a gyerekekért, a jövőért. Ezért kérek titeket, aki ismer ilyen oktatókat, írja meg a nevét, elérhetőségét, hogy őt is bemutathassuk a lapban. Az ajánlatokat a milleii@pedagogusok.hu címre, vagy a 06-70-602-8885-ös telefonszámra várom. *Millei Ilona*

OLVASD, ÉS ADD TOVÁBB!

A Pedagógusok Lapja évi előfizetési díja 5 százalék áfával 4100 forint. Az intézmények banki átutalással (számlaszám: 11707024-20100456) fizethetnek elő, az egyéni érdeklődőknek csekket postázunk.

Az egész oldalas hirdetés (A/4-es formában, fekete-fehérben) 100 000 forint, a féloldalas 50 000, a negyedoldalas 25 000 forint. Az apróhirdetés szavanként 50 forint. Minden egyes díjtételt 25 százalékos áfa terhel. A hirdetések beküldésének határideje: a megjelenési hónap 3. napja.

PEDAGÓGUSOK LAPJA

A Pedagógusok Szakszervezetének hírlapja és hírlevele

Főszerkesztő: **Millei Ilona**

Technikai szerkesztő: **Márfiné Bécsi Erika**

Szerkesztőség: 1068 Budapest, Városligeti fasor 10. Telefon/fax: 322-8464

Levél cím: 1417 Budapest, Postafiók 11

Kiadja: a Pedagógusok Szakszervezete Országos Irodája
1068 Budapest, Városligeti fasor 10. Központi telefon: 322-8452-től 56-ig

Felelős kiadó: **Galló Istvánné elnök**

Internet: www.pedagogusok.hu; E-mail: pedlap@pedagogusok.hu

Terjeszti: a Pedagógusok Szakszervezete. Évi előfizetési díj: 4100 Ft

Index: 26651 ISSN 0133-2260

TAGSZERVEZÉS ÉS ÉRDEKVÉDELEM

A PSZ tartja magát a legutóbbi kongresszusán elfogadott irányhoz

Augusztus utolsó hétvégéjén megtartotta hagyományos tanévnyitó értekezletét a Pedagógusok Szakszervezetének Országos Vezetősége (OV) Balatonföldváron. Az ülésen a szakszervezetet és a pedagógusokat érintő törvényekről hallgathattak a jelenlevők előadásokat, és részletesen megtárgyalták az ezekből adódó érdekvédelmi feladatokat.

Az OV tagjai első nap meghallgatták Galló Istvánnak, a PSZ elnökének tájékoztatását a legutóbbi vezetőségi ülés óta eltelt időszak eseményeiről, megtárgyalták a 2011. évi pedagógusnap tüntetés értékelését, előadást hallgattak a közoktatástörvény-koncepcióról és a pedagógus-életpályamodellről, a szakképzési rendszer átalakításáról és a Munka törvénykönyve tervezett változásainak hatásáról a munka-vállalókra.

Szűdi János, a PSZ szakértője – a tavalyihoz hasonlóan – ismét kiváló előadást tartott a jelenlevőknek mindarról, ami a törvényváltozások következtében érinti, érintheti az iskola és a pedagógusok világát. Külön kitért a szakszervezetek helyzetére, azok érdek-képviselési jogaira. Az

OV az első nap végén bensőséges ünnepség keretében búcsúztatta két tagját, *Harthyáni Sándornét*, akitől *Kajtárné Fehér Hajnalka* veszi át a stafétabotot, és *Deák Kálmánnét*, akinek teendőit ezután *Ádám Sándorné* látja majd el.

A következő napon a munka a nyáron történtek részletes elemzésével folytatódott, a PSZ elnöke beszámolt többek között arról a május 30-i látogatásról, amelyre *Hoffmann Rózsa* államtitkár hívta meg, beszélt a pedagógusnap tüntetés fogadtatásáról, a VII. Nevelési Konferencia folytatásaként megszervezett rendezvényen elhangzottakról, a SZEF-elnök- és alelnökválasztásról.

Elmondta, bár a törvénykonceptiókról csepegtetve jelentek csak meg az információk, a sajtó azonnali reagálást kívánt azokra. A nagy sajtóérdeklődés alatt a PSZ elnökének véleménye elmondásakor a PSZ legutóbbi kongresszusán kialakított és elfogadott állásfoglalás volt a „sorvezető”. Beszámolt arról is, hogy *Hoffmann Rózsa* oktatási államtitkár szeptember 5-én a Pedagógusok Szakszervezete Országos Vezetőségének vendége lesz. *(Erről szóló írásunkat a 4. oldalon*

olvashatják.) Galló Istvánné a következő időszak teendőit is ismertette, a négy konföderáció által meghirdetett szeptember 12-i akciónap mellett arra a szeptember 29-i megmozdulásra hívta fel a figyelmet, amelyet öt szakszervezeti konföderáció közösen rendez, és amelyre minél több kollégát vár a szakszervezet. Ezután *Szabó Zsuzsa* alelnök a reprezentativitásban elért eredményekről számolt be, majd következett az SZMSZ részletes megtárgyalása. Az OV augusztus 27-én az előterjesztett SZMSZ-t elfogadta. A testület ugyancsak elfogadta az Országos Iroda mérlegbeszámolóját. Ezután a legfontosabb jogszabályváltozásokat *dr. Selmeciné dr. Csordás Mária* ismertette. *(Ezekről a Pedagógusok Lapjának Jogi útmutatójában olvashatnak.)*

Következett a PSZ Országos Vezetősége feladattervének megtárgyalása, a tagszervezési stratégia főbb vonalainak meghatározása, az OV mindkettőt tartózkodás és nem szavazat nélkül megszavazta.

Végül a szakszervezet érdekvédelmi feladatait tárgyalta meg az Országos Vezetőség.

REPREZENTATÍV A PEDAGÓGUSOK SZAKSZERVEZETE!

A Nemzetgazdasági Minisztérium égisze alatt működő Országos Reprezentativitást Megállapító Bizottság júliusban közzétette a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény hatálya alá tartozó munkáltatóknál működő szakszervezetek taglétszámon alapuló országos és ágazati reprezentativitásáról szóló jelentését. Eszerint a Pedagógusok Szakszervezete a legnagyobb ágazati szakszervezet, és tizennégy területen minősül reprezentatív szervezetnek. A részletek megtekinthetők a <http://www.szmm.gov.hu/mkir/tag2011/index.php> honlapcímen. Minden kollégának, aki munkájával hozzájárult ehhez az eredményhez, a Pedagógusok Szakszervezete köszönetét fejezi ki.

A jelentésből az is kiderül, hogy az egyetlen reprezentatív konföderáció a Szakszervezetek Együttműködési Fóruma.

PEDAGÓGUSNAPI KITÜNTETÉST KAPTAK

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében...

ARANY FOKOZAT: *Alvári Dóra* (Sajószentpéter), tanár, városi titkár; *Bacso Imréné* (Krasznokvajda), tanító; *Dr. Besenyei Zoltánné* (Forró), ÁMK-igazgató, megyei számvizsgáló; *Galba Marianna* (Miskolc), nyugdíjas, kongresszusi küldött; *Hamvas Tamásné* (Ózd), tanár, alapsz. titkár; *Kiss Józsefné* (Mályi), tanár, alapsz. titkár; *Molnár Katalin* (Miskolc), Megyei Gyermekvédelmi Központ gazdasági vezetője, alapsz. gazdasági vezető; *Németh Józsefné* (Felsővadász), igazgató, körzeti titkár; *Nyíró László* (Mezőkövesd), tanár, OSZVB-tag; *Simon József* (Miskolc), tanár, alapsz. titkár; *Sütő Lászlóné* (Dédestapolcsány), nyugdíjas; *Veréb Jánosné* (Ózd), tanár, alapsz. titkár. EZÜST FOKOZAT: *Bukovenszky László* (Kázmárk), igazgató; *Fojtóné Molnár Mária* (Ónod), tanár, körzeti titkár; *Fóris Tiborné* (Miskolc), tanár, alapsz. gazdasági felelős; *Földessy Andrea* (Ózd), óvodavezető; *Jakab Sándorné* (Tiszabábolna), tanító, alapsz. titkár; *Orosz Lászlóné* (Köröm), tanító, alapsz. titkár; *Pető Attiláné* (Sajószöged), tanár, alapsz. titkár; *Vassné Gérecz Gabriella* (Ózd), óvodapedagógus, alapsz. titkár. BRONZ FOKOZAT: *Birinyi Jánosné* (Csermely), tanító, alapsz. titkár; *Olajos Éva* (Miskolc), tanár, alapsz. titkár; *Szalayné Domonkos Mária* (Felsőzsolca), tanár, alapsz. titkár; *Szopkó István* (Sajóbábonny), tanár, városi titkár.

Győr-Moson-Sopron megyében...

EZÜST FOKOZAT: *Péntek Edit* (Sopron), alapsz. titkár; *Wachtler Imréné* (Győr), alapsz. titkár. BRONZ FOKOZAT: *Horváth Zsolt* (Sopron), alapsz. titkár.

Heves megyében, Hatvanban...

ARANY FOKOZAT: *Filep Bertalan* körzeti titkár. EZÜST FOKOZAT: *Mede Ilona* nyugdíjas pedagógus, nyugdíjastagozat-vezető. BRONZ FOKOZAT: *Faddiné Oldal Teréz* óvónő, alapsz. titkár.

Jász-Nagykun-Szolnok megyében...

ARANY FOKOZAT: *Szabó László* (Jászberény), tanár, műszaki igazgatóhelyettes. EZÜST FOKOZAT: *Doma Bálint* (Jászberény), tanár, gyakorlatioktatás-vezető. BRONZ FOKOZAT: *Babucs Andorné* (Jászberény), tanár; *Pataki Róbertné* (Jászberény), tanár, üdülési felelős; *Vékás Kovács Imre* (Jászberény), gépkocsivezető.

OKTATÁSÜGYÉRT FELELŐS EMBEREK

Hoffmann Rózsa oktatási államtitkár a Pedagógusok Szakszervezetébe látogatott

A Pedagógusok Szakszervezete Országos Vezetőségének vendége volt szeptember 5-én *Hoffmann Rózsa*. Az oktatási államtitkár a találkozó után kijelentette, az államtitkárságnak sok dologban van vitája a szakszervezetekkel, de jó érzéssel távozik, mert az oktatásügyért felelősséget érző emberekkel beszélhetett. Mint mondta: „Bízom benne, hogy sikerül egy olyan törvényt megalkotni, amely a pedagógus-szakszervezetek támogatását is élvezi.” *Galló Istvánné*, a PSZ elnöke a találkozó után arról beszélt, az oktatási államtitkárság és a szakszervezet is abban érdekelt, hogy olyan közoktatási rendszer működjön Magyarországon, amely a gyermekekért van, amelyben az intézmények biztonságosan működnek, a pedagógusok munkahelye nincs veszélyben, és megfelelő a finanszírozás. Ugyanakkor komoly szakmai vitákra számít az elkövetkezőkben, többek között a munkaidő-elszámolás terén.

Az államtitkár asszony először elmondta, azután, hogy átvette az államtitkárságot, idő híján nem tudott eleget tenni a PSZ meghívásának, de úgy érezte, az érdekvédők ezt úgy könyvelték el, hogy nem akart velük tárgyalni. Miután a helyzet idén kísértetiesen hasonlóan alakult a tavalyihoz, ő maga ajánlotta föl, hogy a PSZ-be

vényre a pontot a parlamenti végszavazás teszi majd fel.

Változott a kiindulópont: az állam beavatkozhat

Az új koncepció szemléletváltásra épül – szögezte le az államtitkár asszony. Mint megjegyezte, ez szakít azzal, hogy az ok-

persze ellenőrizni fogják, a színvonalának emelése a lényeg.

Az iskola eredeti funkciója, hogy neveljen

Hoffmann Rózsa kijelentette, a kormány nagy tetszéssel fogadta, hogy a közoktatásban vissza kívánnak térni ahhoz, hogy az iskola eredeti funkcióját a nevelésben határozzák meg. Mint mondta, az elsődleges cél a személyiség fejlesztése, a tanítás pedig ennek része lesz. Vagyis a tanárokkal szemben elvárás ezentúl, hogy ne csak oktatni, de nevelni is akarjanak. Ezért kívánják létrehozni az egész napos iskolát, ahol a nevelés egyénre szabottan valósulhat meg. A nevelés alapvető értékrendjének azonban teljes harmóniában kell állnia az elfogadott alaptörvénnyel.

Beszélt az államtitkár asszony arról is, hogy a gyerekeket már az iskolában munkára kell nevelni, hisz „18 éves korukban nem fognak dolgozni munkába kezdeni, ha erre nem készítik fel őket”. Mint megjegyezte, az említettek miatt a sajtó embertelen hajcsárnak akarja őt beállítani, de semmi sem áll tőle távolabb ennél. Az államtitkári elképzelés szerint az érettségi színvonalát is fokozatosan emelni kívánják, miközben az eljárást jelentősen egyszerűsíténék.

A pedagógusoknak az iskolában kell heti 32 órát tölteniük

Hoffmann Rózsa a pedagógus-életpálya-modell és a munkaidő kapcsolatáról elmondta, a megfogalmazottaknál a kiindulás a kétkeresős családmódel volt, és az, hogy a gyerekek felügyeletéről gondoskodni kell. Az egész napos iskolát is ezért kívánják megerősíteni, de az abban való részvételt – ahogy az óvodánál sem –, senkire nem kívánják ráerőltetni. Ahhoz azonban, hogy az egész napos iskola változatos és gördülékeny nevelést adhasson, a pedagógusoknak ott kell lenniük. Ezzel összefüggésben megjegyezte, a tanítási órák száma az eddiginél nem lehet kevesebb, a gyerekekkel való foglalkozás időtartama azonban egy-két órával nőni fog.

(Folytatás az 5. oldalon)

Dr. Horváth Péter igazgató-titkár, Galló Istvánné elnök, dr. Hoffmann Rózsa oktatási államtitkár, Szabó Zsuzsanna alelnök a találkozót kezdetekor

látogat. Megjegyezte, őszinte gesztus volt ez a részéről, mert azt akarja, hogy a párbeszéd folytatódjon, és úgy véli, nem egyszer és nem utoljára volt itt. Hoffmann Rózsa elmondta azt is, a PSZ észrevételeiből sok mindent beépítettek az új köznevelési rendszerbe, igaz, nem mindegyiket, mert „nem fért bele”. Megjegyezte, az elmúlt egy év az új köznevelési rendszer kidolgozásával telt, ám a koncepció legutolsó változatát a kormány egyértelmű kérésére nem hozták nyilvánosságra. Hoffmann Rózsa cáfolta, hogy azt a kormány nem fogadta el. Megígérte, egy-két napon belül hozzáférhető lesz az oktatási államtitkárság honlapján, és hozzátette, az még mindig nem jogi normaszöveg, a tör-

tatás piaci értelemben vett szolgáltatás, ehelyett közfeladatnak tekintik, amelynek ellátása az állam kötelessége. Ezért viszont biztosítani kell az állam számára a beavatkozás jogát. Ezzel megszüntethetők az egyes iskolák között meglévő nagy különbségek.

Hoffmann Rózsa szólt arról, hogy a fentiek szellemében lesz új Nemzeti alaptanterv és új kerettantervek, amelyekből kötelező lesz egyet választani. Sokkal szűkebb lesz a tankönyvválaszték. Az államtitkár asszony leszögezte, a pedagógusok a bérüket közvetlenül az államtól kapják majd, s mivel az oktatásban ez a legnagyobb költségvetési tétel, a kifizetést ezzel kívánják garantálni. A szakmai munkát

OKTATÁSÜGYÉRT FELELŐS EMBEREK

(Folytatás a 4. oldalról)

Annak, hogy a pedagógusok benn maradjanak az iskolában, az a célja, hogy minél több időt töltsenek a gyerekek között. A heti törvényes munkaidő 40 óra, ha ebből 32-t az iskolában töltenek a pedagógusok, még mindig marad nyolc órájuk az otthoni felkészülésre. Az iskola igazgatójának lesz a dolga, hogy a tanári karral közösen kialakítsa azt a másfajta iskolát, amelybe a sport, a különböző szakkörök ugyanúgy beleférnek, mint az, hogy a diákok csendben tanulnak.

Az emelt bértáblára nem mondott nemet a kormány

Az államtitkár mondandóját a pedagógus-életpályamodell említésével folytatta. Mint mondta, az abban lefektetett emelt bértáblára a kormány nem mondott nemet, csak az volt a határozott kérdés, hogy új struktúrát is alakítsanak ki hozzá. Végezetül a szakszervezeteket arra kérte, hogy próbáljanak meg az új szemlélettel megbarátkozni. Mint mondta: „Mi, pedagógusok az egész iskola-rendszer, a gyerekek és a társadalom szolgálói, szolgálólányai vagyunk.”

Az államtitkári látogatás az OV tagjainak kérdéseivel folytatódott. Az ezekre adott államtitkári válaszokból kiderült, az óvodai bemenet a hároméves kor, de nyolcéves kora betöltése után senki nem lehet óvodás. Az óvodapedagógusok is állami finanszírozással kapnak bért, és a kormányzat a családi óvodák számát is emelni kívánja. Az alapozó felnőttoktatás a köznevelési rendszer része, a felnőttképzés pedig a szakképzés részének tekintendő. A szakképzésről az államtitkár asszony nem beszélt, mert mint megjegyezte, annak irányítása a Nemzetgazdasági Minisztériumhoz tartozik, de az biztos, hogy nem vonatkozik rá az egész napos képzés. Hozzátette, a túlórákat mint kategóriát a pedagógustársadalomnak el kell feleltetnie, a 32 órás benntartózkodásba például bele kell férnie, hogy a pedagógus fogászatra viszi a gyerekeket. Hoffmann Rózsa arra kérte a jelenlevőket, segítsenek kialakítani a rendszert úgy, hogy lehetőség szerint ne is kelljen adminisztrálni az ilyen dolgokat.

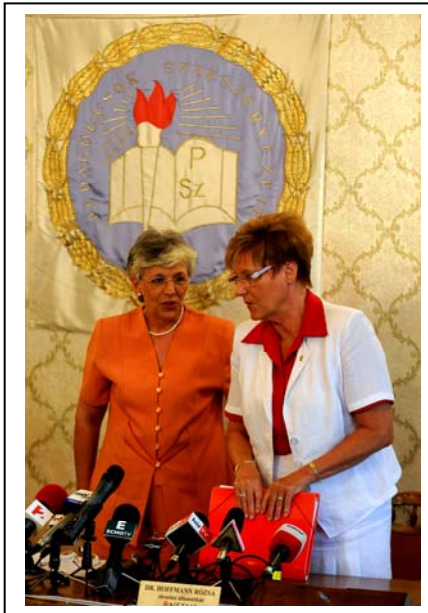
Pedagóguslétszám kontra osztálylétszám

Egy újabb kérdésre Hoffmann Rózsa elmondta, a kötelező óraszám fölfelé emelkedhet, Magyarországon egy pedagógusra 11 gyerek jut országos átlagban. Ezt az arányt védjük, amíg lehet, belesimul az európai trendbe. Azt azonban tudomásul kell venni, hogy a gyereklétszám csökken. A kisiskolákat azonban még alacsonyabb

osztálylétszámmal is védeni kell. A tanulói óraszámok a mindennapos testnevelés bevezetésének eredményeként fognak növekedni, nem kívánják a közismereti tárgyak óraszámát megemelni. A 0. évfolyamok indítását pedig nagyon szigorú szabályokhoz kívánják kötni. Kérdésre adott válaszában az államtitkár asszony leszögezte, nem céljuk az oktatásból pénzt kivonni, a meglevőt kívánják racionálisan elosztani. Amennyi azonban a gyereklétszám csökkenéséből adódóan kivonódik, azt „el lehet viselni”.

Vannak vitás kérdések az államtitkárság és a szakszervezetek között

Az államtitkári látogatást a Pedagógusok Szakszervezetében élénk sajtóérdeklődés kísérte. Az Országos Vezetőséggel folytatott beszélgetés után Hoffmann Rózsa közölte a sajtóval: „A szakszervezetek és az államtitkárság között vannak vitás kérdések, s bár nem jöttem rossz érzéssel ide, kifejezetten jó érzéssel távozom.” Az államtitkár elmondta, a közoktatás pozíciói nem

romlanak a jövő évi költségvetésben, várhatóan a jövő évben is ugyanannyi pénzből lehet majd gazdálkodni, mint az idén. Hogy 2013-ra mi érhető el, a következő nyolc-tíz hónapban dől el. Hoffmann Rózsa megerősítette, hogy a pedagógus-életpályamodell bevezetése egy időben történik majd az új típusú munkaidő-elszámolással, amelynek értelmében a tanároknak kötelezően 32 órát kellene az iskolában tölteniük. Az életpályamodell alkalmazásához évente 160 milliárd forint többletpénzre lesz szükség, a modellt 2013 szeptemberében szeretnék bevezetni, de „a mikor és a mennyi kérdésre az egész kormánynak kell válaszolnia”.

A kormány pontosan tudja, hogy erre szükség van, és a szándék megvan a bevezetésre, de jelen pillanatban a gazdasági világválság miatt sok a bizonytalan tényező. Kijelentette, legkésőbb szerdán nyilvánosságra hozzák a köznevelés új rendszeréről szóló koncepciót, majd ezt követően országjárás kezdődik a javaslat megismertetésére.

Komoly szakmai viták lesznek többek között a munkaidő-elszámolás terén

Galló Istvánné, a PSZ elnöke arról beszélt, a találkozó azért is jó volt, mert eddig a szakszervezet sok mindentől pusztán a sajtóból értesült. Leszögezte, a szakszervezet és az államtitkárság is érdekelt olyan közoktatási rendszer működtetésében, amelynek középpontjában a gyerek áll, és abban, hogy olyan iskolarendszer jöjjön létre, amelyben az intézmények biztonságosan működnek, a pedagógusok munkahelye nincs veszélyben, és megfelelő a finanszírozás. Kifejtette, hogy ahhoz, hogy az érdekvédelmi szervezet szakmai javaslatokat tudjon tenni, arra van szükség, hogy az önkormányzatokra, a szakképzésre és a köznevelésre vonatkozó törvényeket együtt lássuk. Valószínűsítette, hogy a munkaterhelést, a munkaidő-elszámolást illetően az elkövetkező időben komoly szakmai viták lesznek a szakszervezet és az államtitkárság között, hiszen a heti 32 óra benntartózkodás „magában rejti”, hogy többet is kell majd dolgozni a megemelt bérért, és olyan egyéni foglalkozásokat, fejlesztéseket, korrepetálásokat is el kell végezni, amelyek eddig vagy túlórapótlék járt értük. Vagyis a megemelkedett kereset épp csak kompenzálni tudja a megnövekedett terhelést. Megemlítette, hogy nem sikerült tisztázni az intézmények fenntartóinak kérdését, ebben még sok a bizonytalanság. Mint mondta, a PSZ akkor támogatja az egész napos iskolát, ha annak létrehozásához megvannak a személyi és tárgyi feltételek is. A közoktatási intézmények mai állapotát látva azonban a jó egész napos iskola kialakítására kicsi az esély. Kijelentette, a köznevelési tervetről az érdekvédelmi szervezet szakmai véleményt készít majd. A PSZ-nek sok dologban van vitája az államtitkársággal, de végül is a szakszervezetnek a munkavállalók érdekeit kell elsősorban megjeleltetnie. Az oktatási rendszer gyökeres átalakításon megy keresztül, ehhez a pedagógustársadalom egyetértésére is szükség lesz.

LIPÓTON TARTOTTÁK A II. NEMZETI TANÉVNYITÓT

A hétszáz lelket számláló szigetközi Lipót hat év után újraindított iskolája előtt zajlott idén a II. Nemzeti Tanévnyitó. Réthelyi Miklós szakminiszter ez alkalomból arról beszélt, a tanulás a szép és értelmes élet záloga. Hoffmann Rózsa oktatási államtitkár elmondta, fokozatosan korrigálni fogják az előző országvezetés azon ballépéseit, amelyekkel tévútra terelték „a korábban kiváló eredményeket felmutató, ezeréves intézményrendszerünket”. Beszélt arról, hogy elkészültek a nemzeti köznevelési rendszernek és a felsőoktatásnak új kereteket szabó törvénytervezetek.

A késő nyári meleg ellenére sokan siettek Lipótra augusztus 28-án, hogy részt vegyenek a II. Nemzeti Tanévnyitón. Az eseményen többek között részt vett Réthelyi Miklós szakminiszter, Hoffmann Rózsa oktatási államtitkár, Tóth József Péter, a település polgármestere, Lászlófy Pál, a Romániai Magyar Pedagógus Szövetség tiszteletbeli elnöke és jelen voltak egyházi méltóságok is. Természetesen – aki a Duna Tv egyenes adását nézte, az láthatta – a Fő térre kivitt iskolapadokban ülve ott volt az a tizenöt kisdíák is, akiknek szeptember elsején a faluban megkezdődött a tanítás. Őket a darnószeli iskola tagintézményeként újra működő intézményben – ahol magyar–angol két tannyelvű oktatás indul – négy pedagógus vezeti majd be a tudás rejtelmeibe. Tóth József Péter őszinte örömmel mondta: nagyon nagy és szép nap ez a számukra.

Réthelyi Miklós szakminiszter tanévnyitó ünnepi beszédében azt hangsúlyozta: „Az iskolában töltött évek adnak lehetőséget arra, hogy szorgalmas tanulással, a tanítók és a szülők harmonikus együttműködésével mind többen megszerezzék azt a tudásbeli biztonságot és végzettséget, amely az iskola utáni évtizedeket megalapozza, biztosítja a szép és értelmes életet.” Móra Ferenc Kincskereső kisködmönére utalva arról beszélt: azóta is a betűk segítségével nyílik meg számunkra a világ, a betűk és számok műveltségünk alapjai. Azt hangsúlyozta: az iskola milyenségében igazán az adott közösség pedagógiai kultúrája a meghatározó, amihez elsősorban jól képzett, hivatástudattal rendelkező pedagógusokra és gyermekükre figyelő, áldozatos szülőkre, családokra van szükség. Mint mondta, „házánkban a válságokkal terhelt helyzetből való kitörés esélyét csak az oktatásügyünk újjáépítése adhatja”. Ehhez pedig elengedhetetlen a pedagógusok életpályájának modellszintű rendezése, valamint társadalmi megbecsülésük és tekintélyük helyreállítása.

Hoffmann Rózsa oktatásért felelős államtitkár arról beszélt, egy-egy új iskolaév kezdete mindig tele van várakozással, és talán némi aggodalommal is, de ez „egy olyan halmaz része, amelyet leginkább a remény fogalmával jelölhetnénk. A re-

ménnyel, amely, mint mindig, most is beragyogja a kezdet és az újrakezdés kalandját. Külön öröm számomra, hogy itt, Lipóton kezdhetjük meg az új tanévet, amely tanév a közeli Szent Márton-hegyen, Pannonhalmán 996-ban történt iskolaalapítás óta a sorban az 1016. Olyan településen szentelhetünk egy közös órát az emberiség talán legmeghatározóbb cselekvésének, a nevelésnek, amely a Nemzeti Erőforrás Minisztérium segítségével visszavehette a régi kisiskoláját, és amely ráért arra, hogy egy község élete az iskola és gyermekek nélkül szomorú, elmúlásra

„A készülő törvények fokozatosan korrigálni fogják azokat a ballépéseket, amelyekkel a megelőző országvezetés tévútra terelte a korábban kiváló eredményeket felmutató, ezeréves intézményrendszerünket”

ítéltetett. Lipót immár hazánk ismert fürdőhelyeinek egyike, de hírét nagyszerű kenyérének is köszönheti, mert a hagyományokhoz visszatérve megújította és felfedeztetette az emberekkel az egykor kitűnő magyar kenyér ízvilágát. Kovászt használva maga is sajátos kovász szerepre tett szert, százával teremtve magyar munkahelyeket az országban. Ez az újra megnyíló kisiskola is olyan, mint egy falat jó ízű, lelki és szellemi kenyér. A gondoskodáshoz, az öngondoskodáshoz, vagyis az életerőhöz nélkülözhetetlen táplálék. Az élet és a remény kenyere, és a kenyér reménysége.”

Elmondta, hogy elkészültek a nemzeti köznevelési rendszernek és a felsőoktatásnak új kereteket szabó törvénytervezetek szakmai munkaanyagai, amelyek egy-két héten belül a kormány, majd az Országgyűlés asztalára kerülnek. Megígérte, hogy „az oktatásért felelős államtitkárság országjárás során fog korrekt tájékoztatást adni róluk, további konzultációk lehetőségét kínálva”.

Az államtitkár asszony ezután felvette a kérdést: „Miért van szükség új törvényekre? A tavalyi országgyűlési választásokon Magyarország állampolgárai elsőprő többségben arra adtak felhatalmazást megválasztott vezetőinknek, hogy építsék újra gazdasági erejében, kultúrájában, szellemiségében

és erkölcsében megtépázott hazánkat. Az újjáépítést pedig, amint azt nagy kultuszminiszterünk, Klebelsberg Kunó bizonyította, az iskolákkal kell kezdeni. Az új épülethez pedig új tervrajz szükségeseltetik.” Hozzátette: a készülő törvények „fokozatosan korrigálni fogják azokat a ballépéseket, amelyekkel a megelőző országvezetés tévútra terelte a korábban kiváló eredményeket felmutató, ezeréves intézményrendszerünket”.

A diákok középfokú végzettség nélkül az iskolarendszerből kilépő egyötödére utalva azt ígérte, „örködni fogunk minden egyes gyermekünk emberi fejlődése felett, hogy mindenki boldogulhasson, senki se kallódhasson el ebben az országban”.

Mint mondta, visszaállítják „a tudás, a szorgalmas munka és a becsület rangját, iskoláinkat pedig a gyermekeink testi-szellemi-erkölcsi gyarapodását szolgáló nevelőintézményeknek” tekintik. Emellett ismét reflektorfénybe emelik a fiatalok magyarságtudatának erősítését, testi-lelki egészségének megőrzését sporttal, művészeti neveléssel, arányos terheléssel, amelyhez új Nemzeti alaptantervet készítenek.

Hozzátette, hogy megerősítik az állam irányító, finanszírozó és ellenőrző szerepét, hogy valóban viselhesse a ráruházott felelősséget. Emellett megteremtik a pedagógusok életpályamodelljét, emelik az oktatás eredményességét, a „túlméretezett és hanyatló színvonalú” felsőoktatási rendszer szerkezeti torzulásait úgy csiszolják le, hogy „valamennyi tanulni akaró és tudó fiatal diplomához juthasson, és tudásával a magyar közösséget gyarapítsa”. Olyan keretrendszer teremtene, amely biztosítja a fiatalok és az ország fejlődését előmozdító köz- és felsőoktatási intézményrendszer működését, ugyanakkor kizárják a visszaélések lehetőségét – mondta Hoffmann Rózsa.

Ezután egy rövid gondolat erejéig külön is eredményes munkát kívánt az egyházi iskoláknak, sikeres akadémiai évet kívánt a tudományokat művelőknek és oktatóknak is.

Hoffmann Rózsa beszéde után a jelen levő főtisztelendő püspök megáldotta az iskolát.

KÖZOKTATÁSBÓL KÖZNEVELÉS

Hoffmann Rózsa nem lát okot a sztrájkra

A szakszervezeteknek nincs okuk arra, hogy sztrájkoljanak, az oktatást ezentúl nem piacnak, hanem közszolgáltatnak fogják tekinteni, a közoktatásból nem vonnak ki pénzt, a tanév rendje pedig a korábbi évekéhez hasonlóan alakul. Nagyjából ez a rezüméje annak a sajtótájékoztatónak, amelyet Hoffmann Rózsa oktatási államtitkár tartott az iskolakezdés előtt.

Az embernek óhatatlanul a „Mennyi? Harminc! Mi harminc? Mi mennyi?” vice jut az eszébe, ha az oktatási államtitkárság és az oktatási szakszervezetek közötti tárgyalások kerülnek szóba. Így volt ez azon az augusztus 25-i sajtótájékoztatón is, amelyet Hoffmann Rózsa oktatási államtitkár tartott Becsöngetés előtt címmel. S hogy a tanév rendje, valamint a közoktatás és a felsőoktatás megújítása folyamatának bemutatása kapcsán hogyan kerültek szóba a szakszervezetek? Egy újságírói kérdésre, amelyben arról érdeklődött a tollforgató, lesznek-e még változások a koncepciókban, illetve felkészültek-e egy esetleges sztrájkra, amelynek megtartásáról a PDSZ augusztus 26-i országos választmányi ülésén akár dönthet is.

Az államtitkár asszony kifejtette, javaslatukat már letették a kormány asztalára, szándékuk szerint a koncepción már nem változtatnának, de a törvényalkotás csapattmunka, és akik ebbe a folyamatba bekapcsolódnak, bármilyen javaslatot megtehetnek. Hangsúlyozta, a PDSZ és a PSZ szándékát ő nem tudja felülírni, de meglátása szerint a szakszervezeteknek nincs okuk a sztrájkolásra. Elmondta, ígéretet tett arra, hogy mihelyt a koncepció olyan stádiumban van, tárgyal velük, és ezt az ígéretét tartja is. Kijelentette, hogy a Pedagógusok Szakszervezetével szeptember 5-ére egyeztetett időpontja van, és bízik benne, hogy józan ésszel belátják (a szakszervezetek – a szerk.), hogy tanítani kell. Hozzátette, egy szabad, demokratikus országban, ha a szakszervezetek sztrájkot hirdetnek, és van elég sztrájkoló is, akkor a sztrájkot meg is tartják. Megismételte, meglátása szerint nincs okuk a sztrájkolásra, de ez megint csak a szakszervezetek döntése.

Persze a tollforgatófajta nem elégszik meg ennyivel, újabb kérdésként fölmerült, a szakszervezetek az elmúlt másfél év során számos gondot, problémát jeleztek a koncepciókkal kapcsolatban, sőt az államtitkárságnak el is küldték a véleményüket. Ezekből melyeket építettek be a koncepcióba?

Hoffmann Rózsa úgy válaszolt: „Amikor utoljára tárgyaltam a szakszervezetekkel, ez valamikor május végén, június elején volt, nem emlékszem a pontos dátumra, akkor kimutattuk nekik, tételesen fel is soroltuk, hogy mintegy hatvan javaslatukat beépítettük. És a szeptember 5-i

tárgyaláson ismét folytatjuk ezt, és a tárgyalás addig fog folyni, amíg a törvényt a parlament el nem fogadja.”

S hogy miért is jutott eszembe a vice? A Pedagógusok Szakszervezete eddig hiába kérte, nem kapta meg, mely felvetései épültek be a koncepcióba.

Amúgy pedig Hoffmann Rózsa megerősítette, a kormány várhatóan a jövő heti ülésén tárgyal az új közoktatási törvényről (amit mellékesen ezentúl köznevelési törvénynek fognak hívni, hisz az új kormányzati elképzelés a nevelésre teszi a hangsúlyt), míg a felsőoktatási törvény szeptember második felében kerülhet a kabinet elé. Így tartani tudják korábbi ígéretüket, miszerint az Országgyűlés ősszel elfogadhatja az új jogszabályokat, és a módosítások a következő tanévben életbe is léphetnek.

Persze újabb kérdést vet fel az, hogy ha a kormány elfogadja a koncepciókat, kinek és milyen mozgástere lesz arra, hogy változtasson rajtuk.

Az oktatási államtitkárság amúgy tizenegy pontban foglalta össze, milyen problémákat kell orvosolnia az új rendszernek. Az első és a legsúlyosabb, hogy a köznevelési rendszert eddig piacként értelmezték, s ily módon kiszolgáltatották a nemzet felemelkedése iránt közömbös érdekeknek. Az állam szerepe is tisztázatlan volt, ezért állhatott elő például a tankönyvprobléma. Mint ismert, a tankönyvesek nem hajlandók kiszállítani az ingyenesen kiadható tankönyveket azoknak iskoláknak, amelyek fenntartói – nevezetesen az önkormányzatok – tartoznak nekik. Merthogy megfelelő jogszabály hiányában az önkormányzatok az oktatási államtitkárságról már átutalt pénzt nem tankönyvre, hanem másra költötték. A probléma 26 vagy 27 önkormányzatot érint, és országos szinten 100 millió forintos tételről van szó. Az oktatási államtitkár egy asztal mellé ülteti a feleket, szerinte a probléma meg is fog oldódni. Több önkormányzat nyilatkozott már úgy, hogy akárhogyan, de előteremtik a szükséges forrásokat. Vagyis a remény megvan arra, hogy úgy tudják megindítani a tanévet, hogy a tankönyvek ott lesznek az iskolákban.

Az új köznevelési törvény létrehozói, épp azért, hogy hasonló problémák ne fordul-

hassanak elő, megváltoztatják az iskolák fenntartói és működtetési rendszerét is. A főszabály szerint az iskolák fenntartása állami kézbe kerül, de az önkormányzatok megfelelő kötelezettségvállalás mellett visszavehetik a fenntartói jogot. Hoffmann Rózsa ennek kapcsán arra számít, hogy a legtöbb esetben nem változik majd a fenntartó kiléte.

Mindezzel persze a finanszírozás is összefüggésben van. A problémákat felsoroló tizenegy pontban a tizedik helyre a finanszírozás került, amire eddig egyaránt jellemző volt a hiánygazdálkodás és a túlköltekezés is. Hogy a jövőben hogyan lesz, nem tudni, de Hoffmann Rózsa határozottan megígérte, pénzt nem vonnak ki a közoktatásból.

A 2011/2012-es tanév rendje a korábbi évekhez hasonlóan alakul; szeptember 1-jén a nappali rendszerű oktatási intézményekben és az óvodákban 1 millió 648 ezer 900-an kezdik meg a tanévet. Az általános iskolákban 749 ezer – közülük 98 700 elsős –, szakiskolában 125 400, speciális szakiskolában 9600, gimnáziumokban 191 900, míg szakközépiskolában 232 800 diák kezd meg a tanévet „a köznevelés 1016. tanévében”. Óvodákba 340 200 kisgyermek jár majd. Az őszi szünet 2011. november 2-től 5-ig tart, a téli december 22-től 2012. január 2-ig, a tavaszi pedig április 5-től 9-ig. Az utolsó tanítási nap 2012. június 15., péntek lesz.

Hoffmann Rózsa arról is beszélt, hogy a tanév hossza megfelel az európai átlagnak. A szünetek hosszát Magyarországon eddig is a klimatikus viszonyokhoz igazították, így a szünetek hosszán egyelőre nem kívánnak változtatni. Ha azonban konkrét javaslat érkezik szakmai vagy politikai szereplőktől, megfontolják azt. Egyelőre ilyet nem kaptak. Az új köznevelési törvény egyik főszabálya, hogy a tanév mindenkor szeptember 1-jén kezdődjön, ettől azonban a fenntartók eltérhetnek.

Az iskolákban idén is mérik az anyanyelvi és matematikai készségek fejlődését, a szakértők bevonásával végzett vizsgálatok 2012. május 30-án lesznek a negyedik, a hatodik és a nyolcadik évfolyamokon. Ugyanezen a napon mérik a kisebbségi nyelvismeretet a kétnyelvű és az anyanyelvű nemzetiségi iskolák negyedik évfolyamán.

Millei Ilona

ÚJ MUNKATÖRVÉNY: CSAPÁS A SZAKSZERVEZETEKRE

Az érdekvédelmi szervezetek visszaszorításának szándékát nem is palástolja a kormány

A Munka törvénykönyvének július 22-én napvilágot látott, tervezett módosítása alaposan kiverte a biztosítékot a szakszervezetek körében. A tervezet gyakorlatilag az összes olyan jogszabályukat elveszi, amelyek működésüket és tagjaik érdekképviselését lehetővé tették. Helyettük az üzemi tanácsok képviselik majd a dolgozókat. Négy nagy szakszervezeti konföderáció közös demonstrációt tervez a Parlament elé szeptember 12-ére, az Országgyűlés első munkanapjára, így tiltakozva a kormány munkavállalókat érintő döntései ellen.

A Munka törvénykönyvének tervezete szerint a szakszervezetek a jövőben kiszorulhatnak a munkahelyekről, és elveszíthetik azoknak a jogosítványoknak a java részét, amelyekkel a jelenleg hatályos munkatörvénykönyv elősegíti a működésüket és tagjaik érdekeinek képviselését. A tervezett változtatások valamivel több, mint egymillió dolgozót, elsősorban azoknak a közép- és nagyvállalatoknak az alkalmazottait érinthetik, akik valamilyen kollektív megállapodás alapján végzik a munkájukat, a szakszervezeteknek ugyanis az az egyik legfontosabb funkciójuk, hogy a kollektív szerződések kialakításakor többé-kevésbé eredményesen érvényesítik a munkavállalók érdekeit.

Érdekképviselés munkaidőn kívül

Az egyik leglátványosabb változás az új munkatörvénykönyv-tervezetben, hogy eltörli a szakszervezet tisztségviselőinek eddig járó munkaidő-kedvezményt. A jelenleg hatályos munkatörvénykönyv szerint minden három, a munkáltatónál dolgozó szakszervezeti tag után havi két óra munkaidő-kedvezményt kell biztosítani a szakszervezet tisztségviselőjének. A kedvezmény idejére távolléti díj jár, sőt a fel nem használt kedvezményes idő felét pénzben kell kifizetnie a munkáltatónak. Az új törvénytervezet alapján viszont a szakszervezetek képviselői a jövőben legfeljebb önkéntes alapon, munkaidőn kívül végezhetik az érdek-képviselési munkát. Ráadásul a szakszervezeti tisztségviselőket ezután csak minimálisan védi a törvény a munkáltatókkal szemben. Ezzel párhuzamosan csorbul a szakszervezetek ellenőrzési joga is. A jelenlegi törvény alapján a munkáltatótól minden olyan kérdésben tájékoztatást kérhetnek, amelyek a dolgozók gazdasági és szociális érdekeivel kapcsolatosak. Az új tervezet alapján a szakszervezetek kérhetnek ugyan tájékoztatást, de a munkáltató megtagadhatja ezt.

Mire jogosult az üzemi tanács?

Az új munkatörvénykönyv alapján az – eddig is létező – üzemi tanácsok lesznek a munkavállalók alapértelmezett képviselői a munkáltatókkal szemben. Üzemi tanácsot ötvennél több személyt foglalkoztató cégben választhatnak a munkavállalók. A tagokat öt évre választják, a működésével kapcsolatos költségek a munkáltatót terhelik. Az üzemi tanács elnökének és tagjainak megmarad a munkaidő-kedvezménye, illetve a vele járó távolléti díja.

Igaz, a törvénytervezetbe bekerült a lehetőség, hogy a szakszervezetek is képviseljék a dolgozókat anyagi, szociális, valamint élet- és munkakörülményeiket érintő jogaikkal és kötelezettségeikkel kapcsolatban. Csakhogy az új javaslatból kikerült a szakszervezeteknek az a joga, hogy kifogást emeljenek a munkáltató jogellenes döntéseivel szemben. A jelenlegi szabályozás szerint a kifogásolt intézkedést az egyeztetés befejezéséig vagy a bíróság döntéséig nem lehet végrehajtani, a tervezet alapján ennek a jövőben nem lesz akadálya.

Az üzemi tanács a szakszervezetnél sokkal kisebb érdekérvényesítésre képes szervezeti forma: munkahelyenként széttagolt, és nem tagozódik nagyobb, például országos szervezetbe, emellett nincs vagyona. Nincs sztrájkjoga sem: munkabeszüntetés esetén pártatlan, semleges magatartásra köteles.

A szakszervezetek visszaszorításának szándékát nem is palástolja a kormány. A Nemzetgazdasági Minisztérium már június végén, a Magyar Munkatervben arról írt, hogy a munkavállalók foglalkoztatását érintő munkáltatói döntésekbe az üzemi tanácsoknak legyen beleszólásuk, ne a szakszervezeteknek.

Kollektív szerződést lehet majd kötni

Kollektív szerződést az új munkatörvénykönyv alapján is lehet majd kötni, kérdés azonban, hogy a szakszervezetek visszaszorulásával egyes helyeken meglesz-e az ehhez szükséges taglétszám (ami nagyjából az adott munkahely dolgozóinak 10 százaléka). A kollektív szerződést emellett az erre jogosult szakszervezet hiányában helyettesítheti majd az üzemi megállapodás, amit az üzemi tanács köt a munkáltatóval. A jövőben az üzemi megállapodásban is lehet rögzíteni a munkaviszonyra vonatkozó szabályokat, a javaslat ugyanakkor korlátozza az üzemi megállapodás hatáskörét azzal, hogy a munka díjazásának megszabásától eltiltja.

A kormányzati dokumentum szerint azaz, hogy a szakszervezetek tagjaik érdekképviselését látják el, összeférhetetlen a munkáltató működését érintő döntésekben való közreműködés és a kifogás joga. A szakszervezeti tisztségviselőket megillető eddigi védelem pedig azért felesleges, mert a tervezet részletesen megfelel az egyenlő bánásmód követelményének. A szakszervezeti jogosultságok megnyirbálásának másik kormányzati indoklása a Magyar Munkatervben, hogy ezáltal enyhíthetők a munkáltatók terhei is.

A konföderációk tárgyalást követelnek

A hat országos szakszervezeti szövetség elfogadhatatlannak tartja az új Munka törvénykönyvének tervezetét, mivel az teljes mértékben kiszolgáltatottá teszi a munkavállalókat. Közös nyilatkozatban fejezték ki nemtetszésüket azután, hogy az Autonóm Szakszervezetek Szövetsége, az Értelmiségi Szakszervezeti Tömörülés, a Liga Szakszervezetek, a Magyar Szakszervezetek Országos Szövetsége, a Munkástanácsok Országos Szövetsége, valamint a Szakszervezetek Együttműködési Fóruma július 28-án egyeztetett. Felszólították a kormányt, hogy azonnal kezdődjenek háromoldalú tárgyalások a témában.

Tüntetést terveznek a szakszervezetek

Közös demonstrációt tervez a Parlament elé szeptember 12-ére, az Országgyűlés első munkanapjára négy nagy szakszervezeti konföderáció, így tiltakozva a kormány munkavállalókat érintő döntései ellen. Az Autonóm Szakszervezetek Szövetsége, az Értelmiségi Szakszervezeti Tömörülés, a Magyar Szakszervezetek Országos Szövetsége és a Szakszervezetek Együttműködési Fóruma szerint a parlament az utóbbi egy évben sorozatosan olyan döntéseket hozott, amelyek súlyos hátrányt okoztak a magyar munkavállalóknak és családjaiknak. A demonstrációt az érdekképviselések számára indokoltá teszi az is, hogy a kormány szerintük nem akar háromoldalú tárgyalásokat folytatni a Munka törvénykönyvének tervezetéről a munkavállalói és munkáltatói érdekképviselésekkel, és „el akarja lehetetleníteni” magukat a szakszervezeteket is.

Herczog: teret kapott a harci logika

Háborús logika jellemzi az új Munka törvénykönyvét, amelyben *Herczog László* korábbi munkaügyi miniszter, a Pénzügykutató Zrt. munkatársa szerint tudatosan gyengítik a szakszervezeteket. Pedig az eredeti javaslat, amelyen az ország legjobb jogászai dolgoznak több éve, korszerű volt. A tervezet azonban a Nemzetgazdasági Minisztériumhoz került, ahol valakik vélhetően megváltoztatták. Herczog úgy véli, ha nem lesz szociális párbeszéd, nem születnek kiszámítható szabályok, amelyeket az érintettek is magukénak éreznek, akkor a helyzet olyan lesz, mint amikor forraljuk a vizet, és szorosan ráteszünk a fedőt. Nő a feszültség, ami robbanáshoz vezethet.

MIÉRT A KATOLIKUSOK VESZIK ÁT A LEGTÖBB ISKOLÁT?

Fazekas Csaba: a kormány kimondott-kimondatlan célja az oktatási szerkezet átalakítása

Míg Magyarországon eddig az iskolák 90 százaléka önkormányzati kézben volt, és az egyházak mindössze 7 százalékukat kezelték, az új tanévre jelentősen változott az arány, nem utolsósorban azért, mert az önkormányzatok így próbálnak meg megszabadulni az iskola fenntartásának anyagi nehézségeitől. Egy tavaly júniusi törvénymódosítás miatt ugyanis a korábbi szabályokkal ellentétben nem kell további öt évig kiegészíteniük az állami alapszabványt. Az eddigi 365 egyházi fenntartású intézmény száma így több mint nyolcvannal, vagyis mintegy negyedével nő. Ezen a júliusban elfogadott egyházi törvényben meghatározott és a parlament által elfogadott 14 vallási közösség osztozik majd. A legtöbb iskolát a katolikusok veszik át. Minderről *Fazekas Csaba* vallásszociológussal beszélgettünk.

– Ön szerint helyes, hogy az egyházi törvény kapcsán a parlament döntött arról, mely egyházak kaphatnak egyházi státust, melyek nem?

– Véleményem szerint: egyértelműen nem. Ez az eljárás ugyanis kiszolgáltatja a vallási közösségeket a mindenkori hatalom, illetve a különböző erőviszonyokat felmutató politikai pártok alkudozásának, hiszen a felekezeteknek nemcsak arra kell törekedniük, hogy saját missziós céljaikat, társadalomépítő tevékenységüket megjelenítsék, hanem arra is, hogy elnyerjék – később akár különböző színezetű – politikai pártok szimpátiáját. Ezzel pedig egyszerre sérülhet az érintett közösségek vallási tevékenysége, valamint az állam ideológiai semlegességének követelménye.

– Az egyházi fenntartású iskolák száma több mint nyolcvannal nő az új tanévben. Nagyobb vonalakban hogyan alakult az egyházi és állami oktatás az elmúlt száz évben Magyarországon?

– A folyamatot nehéz néhány gondolatban áttekinteni. A lényeg mégis abban ragadható meg, hogy a közoktatásban a második világháborút követő időszakig döntő volt az egyházi oktatás dominanciája az egyéb iskolafenntartókkal szemben. A XIX. század folyamán számos politikai vita övezte az egyházi oktatást, rendre felmerült az ideológiailag semleges tanítás szükségessége, például a hitoktatás, az egyes tantárgyak egyházi útmutatástól való függetlenítése stb. kapcsán. Ezek a viták nemcsak oktatáspolitikai jellegűek voltak, szorosban kapcsolódtak az állam–egyház viszony mindenkor aktuális kérdéseire, hiszen az egyházak számára az iskolafenntartás és a tanítás meghatározó szerepet töltött be társadalmi pozícióik (olykor előjogaik) fenntartásában. 1948-ban a szovjetizálás jegyében következett be az egyházi iskolák államosítása, amely azonban nem az állam–egyház demokratikus elválasztását, hanem az ateista diktatúra oktatási monopóliumát juttatta kifejezésre. Az 1989–1990-es rendszerváltással új fejezet kezdődött, az egyházi iskolák

újéből térnyerése pedig nem véletlenül került időről időre a politikai viták középpontjába.

– Mi a véleménye arról, hogy tavaly június óta – amióta az Országgyűlés elfogadta, hogy az önkormányzatoknak nem kell finanszírozniuk még további öt évig az iskolát, „ingyen” átadhatják az egyházaknak – negyedével nőtt az egyházi iskolák száma, és a folyamatnak még nincs vége?

– A jelenlegi kormányzat kimondott-kimondatlan célja az oktatási szerkezet átalakítása, melyben egyértelműen eltolódnak az arányok az egyházi és nem egyházi oktatási intézmények között – az előbbieket javára. A folyamatnak azonban nem csak pozitív kimenetele lehet. A társadalom (a szülők) vallásos oktatás iránti igénye mellett ugyanis az önkormányzatok anyagi tehermentesítésének (magasztos célnak épp nem nevezhető) érdekeltisége válik meghatározóvá, amely feszültséget okozhat a nem vallásos szülők és pedagógusok körében, de ma még nem látható következményekkel fenyeget magukra az egyházi iskolákra nézve is. Eddig ugyanis az egyházaknak való iskolaátadások két jól

Senki nem kényszeríthető arra, hogy csak azért vegyen részt vallásos oktatásban (vagy éppen tekintsen el attól), mert pénzügyi korlátai nem engednek számára más lehetőséget

látható célt követtek: a történelmi egyházak iskolái többnyire egyfajta elitképzés jelleget öltöttek, egyes vallási közösségek (például ilyen elkötelezettségű kisebbségek) pedig tudatosan a szegény régiók fel-emelésének jegyében vállalkoztak oktatási intézmény fenntartására. A folyamat felgyorsulása az egyházi iskolák sajátos „felhígulását” eredményezheti, hiszen sokkal nehezebbé válik a tényleges igények és feltételek körültekintő felmérése, s mindez háttérbe szorul az anyagi szempontok mögött. Ráadásul – a jelenlegi feltételek között – előbb-utóbb a hön áhított, biztos állami finanszírozás szerkezetének újragondolására kényszerülhetnek a döntéshozók.

– Olyan önkormányzatok is átadták az iskolájukat, ahol nem volt másik intézmény, így akár tetszik, akár nem az oda járóknak, vagy épp a szüleiknek, egyházi iskolába kell járniuk a diákoknak. Esetleg másik faluba, településre, ha a közelben maradt egyáltalán önkormányzati intézmény. Sérül-e így a szülők és a tanulók világnézeti semlegességhez való joga?

– Egyértelműen sérül, pontosabban sérülhet, ha az iskolaátadás nem kellő körülményekkel, az ilyenkor kötelező empátiával és helyismerettel valósul meg. Meggyőződésem szerint senki nem kényszeríthető arra, hogy csak azért vegyen részt vallásos oktatásban (vagy éppen tekintsen el attól), mert pénzügyi korlátai nem engednek számára más lehetőséget. Az eddigi, vihart kavart esetek (Dabas–Sáritól Kecelig) azt mutatják, hogy az egyházak iskolafenntartás iránti törekvéseik megvalósításakor érzéketlenné válhatnak a vallásos nevelést nem igénylő szülők és gyermekek igényei iránt. Mindkét félnek (pontosabban a társadalom egészének) az az érdeke, hogy az ilyen esetek megelőzhetőek legyenek. Ebben a legnagyobb felelősség a jogszabályi környezet kimunkálóját terheli – nemcsak most, hanem a jövőben is.

– Az egyházak közül a legtöbb iskolát a katolikus egyház veszi át. Milyen érdeke fűződik ehhez?

– Ez részben könnyen magyarázható azzal, hogy a katolikusok alkotják a legnagyobb támogatottságú egyházat. De nem csak erről van szó: a katolikus egyház társadalmi tevékenységében kiemelt szereppel bír az egyházi oktatás, egyes tantárgyak vallásos szellemben való tanításának igénye, amely egyszerre fejezi ki az egyház missziós elkötelezettségét, illetve a társadalom sajátos átforgatásának igényét is. Az iskola tehát nem egyszerűen oktatási intézmény, hanem egy világszemlélet elsajátításának potenciális terepe is, amely így aligha marad mentes az egyház társadalomban elfoglalt jövőbeli szerepétől, valamint az ahhoz óhatatlanul kapcsolódó különböző politikai törekvésektől.

– emi –

EGYHÁZI ISKOLÁK – VISSZA A MÚLTBA?

Tamás Pál: A magad autonómiáját se találod, ha nem érted, kivel szemben keresed azt

A legújabb magyar iskolareformban három dolog csúszik össze, a „magyarbálinttalanítás”, az állami spórolási program, aminek az oktatási rendszerre nézve is súlyos következményei vannak és a gyerekek számának csökkenése, demográfiai összetételük változása. Ráadásul a változásokat egy hiperakarnok, a másik felet, sőt még saját szakértői körét se meghallgató kormányzat akarja rendkívül gyorsan generálni – véli *Tamás Pál*. A szociológus arról is beszélt, hogy bár a gazdálkodásnak és az iskolarendszernek a demográfiahoz való adaptálása, vagyis a kínálat újraszabályozása mindenképpen indokolt, de az már nem, hogy a rendszert a pillanatnyi kormánykoalíciót ideológiailag és érzelmileg támogató középosztály elvárásaira szabják.

A magyar iskolaügyben, ezen belül az egyházi iskolák ügyében szerintem három dolog összecsúszik – mondja Tamás Pál szociológus. – Az egyik, hogy nemcsak a kormány, de a konzervatív közvélemény, tehát a konzervatív középosztály igen nagy része is mélyen meg van arról győződve, hogy az előző iskolarendszer egy liberális politikai csapatnak a munkája volt, és ezt a *Magyar Bálint* személyével, imidzsével többé-kevésbé össze is kapcsolódó modernizációs programot – aminek persze voltak liberális elemei is – liberális volta miatt rossznak kell tartani. Azokat a különböző megoldásokat is, amelyek a mai európai iskolarendszer standard megoldásai, és amelyeket Németországban, Nagy-Britanniában a konzervatívok vezettek be. Tehát nálunk egyáltalán nem valamifajta elszabadult liberalizmus volt, még akkor sem, ha kétségtelenül rárakódtak liberális szövegek. Egyébként ezek az intézkedések a magyar iskolarendszert nagyjából az általános európai mainstream (főáram) irányába lökték volna. Az, hogy sikerrel vagy sem, más történet. Kétségtelen, hogy ez a dolog liberális cukorkába volt csomagolva, amit a konzervatív közvélemény elfogadhatatlannak tartott. Ezen iskolareformok további sorsát és elfogadását illetően sokkal többre lehetett volna menni, ha nincs rajtuk a liberális sztaniolpapír. De hát rajtuk volt, mert a reformátor Magyar Bálint személyében erős, határozott liberális volt. Tehát a konzervatív közvélemény, a konzervatív politikusok nagy része azt hiszi, hogyha itt és most „magyarbálinttalanítja” az iskolát, akkor tulajdonképpen megszüntet bizonyos liberális befolyást

A második dolog az, hogy itt összefolyik egy takarékoskási program az állami spórolási programmal, aminek az iskolarendszerre, az oktatási rendszerre nézve is súlyos következményei vannak. S végül van egy harmadik dolog, ami úgyszintén eléggé kikerülhetetlen, az, hogy kevesebb a gyerek, és demográfiai összetételük is megváltozott, és erre is valamilyen módon reagálni kell. Ezt pedig nagyon nehéz szépen csinálni, mert ahhoz nagy empátiára, megértésre lenne szükség a szülők és a pedagógustársadalom irányába.

A kínálat újraszabályozása indokolt

Furcsa módon ez a három probléma olyan időben került egymás mellé, amikor egy stílusában rendkívül kellemetlen, hiperakarnok kormányzat működik. Egyszerűen el sem tudja képzelni, hogy rajta kívül bárki más hozzászólhat a dologhoz, és emellett rendkívül gyorsan igyekszik a változásokat generálni. Ebből következően se a civil társadalomnak, se a professzionális szervezeteknek igazán nincs se idejük se játéktérük arra, hogy „ellene menjenek” mindannak, ami történik. Ebben a helyzetben pedig rendkívül kellemetlen stílusjegyekkel hajítják végre azt a beavatkozási sort, amelyből kettő, a gazdálkodás racionalizálása és az iskolarendszer kínálatának adaptálása a demográfiahoz mindenképpen indokolt. A kínálat újraszabályozásáról van szó.

Ám mindehhez még hozzájön egy szakmai szempontból nehezen indokolható, de ideológiailag, érzelmileg az adott, pillanatnyi kormánykoalíciót támogató középosztály szempontjából fontos dolog. A kormánykoalíció számára azért nagyon lényeges bizonyos lépések megtétele, mert azokkal a jobbközépnek, és nem a jobboldali radikálisoknak bizonyítja, hogy azt a teret, amit a liberálisok az elmúlt években nyertek, nem engedi, hogy meg is tartsák. Ezt egyébként el is várja tőle a választója, a kisvárosi, városi, középvárosi magyar középosztály, de a pedagógusok nem kis része is. Ha már pénzt többet nem kap, legalább tisztelet legyen iránta azon a helyen, ahol dolgozik. Ez nagyon fontos a tanárok önértetének.

Kétségtelen, a tanárok presztízse megroppant, de nem a liberalizmus roppantotta meg, hanem az élet. A jövedelmek, a tanárok és a szülők jövedelme közötti különbségek satöbbi, ez közismert. És a kormány – ahogy a konzervatív szülőknek –, nyilvánvalóan a tanároknak is nyújtani szeretne valamit.

Emellett ott vannak a pénzügyi és a demográfiai problémák. Ennek egy fontos, de nem meghatározó része az egyházak szerepe az iskolában. Amit az egyházak kérnek, sőt követelnek az iskolában, ahhoz

a játéktérrel valójában *Horn Gyula* teremtette meg számukra. Az egyházak most csak azt kérik el, amit ő már odaigért, és oda is adott nekik.

Az egyházak a rekonstrukcióban voltak érdekelték

Az egyházi iskola mindig megosztó elem volt a baloldali liberális kormánykoalícióban. Az SZDSZ, bár magát annak hívta, nem liberális, de feltétlenül szabadelvű párt volt. Ez azt jelenti, hogy valóban semleges, államtól elválasztott egyházat akart, bizonyos értelemben az állami, politikai életbe betüremkedő egyházzal szemben. A szocialista párt pedig a kompromisszumok pártja volt, amióta létezett. Tulajdonképpen mindig is a hatalmat szerette volna, most is, ha arra módja lenne, a hatalmat szeretné gyakorolni. Ehhez kompromisszumokat is köt, akivel kell. Ha kell, akkor a koalíciós partnerrel, a legkisebb rossz mentén ezek a liberálisok, vagy ha kell, az egyházzal. Ilyen értelemben *Horn Gyula* számára nem volt különbség a liberálisok és tárgyalópartnerei, a katolikus egyház között. Sőt a katolikus egyház feltehetően még jobban tisztelte is, mint a koalíciós partnerei. Ebből következett végül az a konkordátum, ami kialakult a 90-es években a magyar egyház és a magyar állam között. Elsősorban a magyar katolikus egyházzal, utána annak a szellemét másolva a többi egyházzal is.

Azt is tudni kell, hogy a katolikus egyház úgy ítélte meg a kommunizmus évtizedeit, hogy akkor az egyház és az állam valamilyen módon komplikált, szétválasztott, de mégiscsak kapcsolatban lévő szövetséget megbontották. Persze Európában az állam és az egyház már régóta nem volt államegyház, bizonyos értelemben már a XIX. század végén, legkésőbb a XX. század elején azért mindenütt megtörtént a szétválasztás. De mégiscsak kialakultak valamilyen egyensúlyok, amelyekkel az egyház ugyan nem volt elégedett, mert szeretne volna a korábbi nagyobb befolyását visszaállítani, ám valamilyen módon ez akkor is szerves kapcsolatot jelentett az állam és az egyház között. Ezt rugta fel a kommunista állam.

(Folytatás a 11. oldalon)

EGYHÁZI ISKOLÁK – VISSZA A MÚLTBA?

(Folytatás a 10. oldalról)

A magyar status quo a késő feudális igazodást jelenti

A 90-es évek első felének európai katolikus dokumentumaiban, például az európai püspökonferencia 94-es római konferenciáján, elég világosan megfogalmazták: az egyházak a rekonstrukcióban érdekeltek. Megbontottak egy szerves kapcsolatot, kinyomták őket egy csomó területről, például az iskolaügyből is, és tulajdonképpen a további fejlődés a status quo helyreállítását kell hogy jelentse. A status quo pedig a kommunizmus előtti helyzet. Tehát nem az, ahova eljutottak volna 40 évnyi nyugat-európai fejlődés után, amiben ők a kommunista állam beavatkozása miatt nem vehettek részt, amelynek a teológiai, egyházszervezési, kommunikációs és médiaelemeit ők nem ismerhették. Következésképp, ha nem is a 45 előtti, de legalább állítsuk vissza a 45–46–47-es helyzetet, és akkor onnan majd valamilyen módon mégiscsak el lehet indulni. Azt is tudni kell, hogy az egyház és az állam kapcsolata minden országban más-más volt itt, a régióban vagy Dél-Európában. A visszatérés mondjuk 45-re más volt Horvátországban, más volt Szlovákiában, és más volt Magyarországon is. Nálunk a késő Habsburg-kori, 1918-as jogi, világnézeti berendezkedés fagyasztódott be, hiszen nem építették át a magyar szellemi struktúrát 15 és 19, 20 és 45 között. Nem volt erre idejük, erejük, de még ambíciójuk sem, hiszen itt a kormányzó, egy király nélküli királyság működött, annak a jogrendjével. Csak az általános iskolákba próbáltak belenyúlni, illetve antiszemita szűkítések hoztak létre, ezek voltak az innovációk. Hát erre kellett visszaállni.

Amire tehát a magyar egyház visszaállt, az az európai átlagnál konzervatívabb, az a saját múltja, én azt mondanám, hogy késő feudális politikai rendszer kultúrpolitikában és kultuszpolitikában is. Egyszerűen azért, mert a késő Habsburg-rendszernek ez a konzervatív, betokosodott, vidéki változata élt Magyarországon.

Amikor Horn leült tárgyalni, részben a Vatikánnal, majd azon keresztül a magyar egyházi méltóságokkal, egy olyan egyházzal találta magát szembe, amely egyrészt ezt gondolta a kiindulási alapnak, másrészt 49 és mondjuk 89 között nem tanult semmit, mert nem is tanulhatott. Be volt fagyasztva, be volt betonozva, ellenállt, megfigyelték, visszaszorították, tehát nem volt ideje teológiai modernitásra.

A katolikus iskolaügynek ebben a késő konzervatív történetben kivételesen nagy súlya volt. Itt érdemes néhány közhelyet legalább felsorolásszerűen elosztani az egyházi iskolák hagyományos, közvéleménybeli képéről. A közvéleményben úgy él, hogy mindig voltak egyházi iskolák, és azok – akár a katolikusok, akár a protestánsok –, milyen jók voltak. Amikor pedig visszaállítjuk az egyházi iskolákat, akkor tulajdonképpen visszaállítjuk az állami beavatkozásnak ezt az elsősorban kommunista időkben kiépült, állami mindenhatóságra kiterjedő változatát. Vagyis a közvélemény tulajdonképp azt mondja, hogy volt egy jó iskolarendszer, ami nagyon nagy mértékben egyházi befolyás alatt állt, és ezt a mindenre ráömlő kommunista állam tönkretette. Tehát vonjuk ki a kommunistát, és akkor valamilyen módon helyreállítható a minőség.

Az igazi innovátorok a protestánsok voltak

Ez történelmileg egyszerűen nem így működött. Az európai iskolatörténetben a katolikusok és a protestánsok hagyományosan nagyon eltérően ítélték meg az iskolaügyet. Az igazi innovátorok a protestánsok voltak, akik nagyon fontosnak tartották, hogy a tömegek, a hívek – és nem csak a művelt egyházi előjárók – megtanuljanak olvasni. Tehát a tömeges írás-olvasás tudás bevezetése az európai iskolaügybe kétségtelenül protestáns találmány. A másik, hogy a protestánsok nagyon korán felismerték: ezzel nem az egyháznak kell direkt foglalkoznia, és nagyon korán átadták az iskolaügyet a városoknak, a hitközségeknek, de lényegében a településeknek. A XVI–XVII. században az első városi iskolák, ha úgy tetszik, népiskolák, a protestáns városokban jelennek meg. Itt történik egy oktatási képzettségi ugrás, Európa protestáns fele sokkal hamarabb tanul meg olvasni, mint Európa katolikus fele.

A katolikusok hagyományosan sokkal kevésbé voltak érdekeltek az olvasástani-tásban, ez nem volt központi doktrinális kérdés. Az iskolákat az egyház vagy a parókiák kezében tartották, nem adták oda a városnak. A XIX. században Európában már készültek írástudási statisztikák, és ezekből kiderül, a katolikusok lényegesen rosszabbul tudtak olvasni, mint a protestánsok. Én most nem elit szerzetesrendek elit iskoláiról beszélek, hanem a „nagy iskoláról”, ahol egyszerűen ki lehetett mutatni, hogy akkor a katolikus közösségek, falvak kevésbé voltak modernizáltak, a protestánsok erősebben, és az utóbbiak-

ban jobb volt az iskolaügy. Németországban, ahol katolikus és protestáns iskolák is voltak, XIX. századi adatok nagyon szépen mutatják, hogy a katolikus iskola nem az elit iskolája volt, abban elsősorban nem az olvasni tanítottak, hanem istenfélelemre.

Az igazi viharok azonban akkor kezdődnek, amikor 1780 táján, az ipari forradalom idején és annak következményeként megszületnek a tömegiskolák. Az állam által létrejönnek a nemzeti iskolai rendszerek, amelyekben az állam ad írás-olvasátszámolás tudást, szóval valami alapcsomagot. Ez nem az egyházak biznisze, nem ők terjesztik ki az iskolaügyüket, hanem az állam. A protestánsok ebben képesek kompromisszumokat kötni az állammal. A XIX. századi egyházi iskolai kapcsolatban a protestánsok elég toleránsak voltak, a katolikusok nem voltak azok. A katolikus egyháznak nem tetszett, hogy az állam nyomul ebben a kérdésben, és mindenfajta módon ellenállt. Aztán 1870 táján jön Bismarck, aki a legbefolyásosabb európai politikusa korának, és igazán nem egy baloldali politikus, hanem közismert konzervatív, és mégis nekiesik a katolikus egyháznak, lényegében le akarja építeni a katolikus iskolaügyet. Végül, a XIX. század végén elsősorban német, de sok esetben más hatásra is, a katolikus egyház elhatározza, hogy éppen a nyomuló állammal szemben alternatívaként ő is szervez egy országos iskolarendszert. Ez egy katolikus innováció, tulajdonképpen az első átfogó, országos privát iskolai hálózat. Nem állami iskolák, de országos hálózatba vannak szervezve. És ez Európában mindenhol így van. Van, ahol szövetségeik a protestánsok, van, ahol nem. Lényegében ezzel a rendszerrel találják magukat szemben 96-ban vagy 97-ben azok a magyar iskolák, amelyek visszamennek az egyházhoz. De az, hogy a katolikus iskolázás a hitélet fontos eleme, az 1870-től, 1880-tól többször megfogalmazódik. 1965-ben a II. vatikáni zsinat is azt mondja, hogy katolikus ember katolikus iskolába küldi a gyermekét, nincs alternatíva. És ezt sokan így is gondolják. Ez hagyomány.

Azért tartottam nagyon fontosnak mind ezt elmagyarázni, mert a magyar nem egyházpárti pedagógusok – akik egyébként egy adott körben létükben is fenyegetve érzik magukat –, ezt a dolgot nem hajlandók vizsgálni. Márpedig én azt mondom, hogy még a magad autonómiáját se tudod jobban megtalálni, ha nem érted, hogy kivel szemben keresed azt – mondja Tamás Pál.

AZ EGYHÁZ KEZÉBEN

Ahogy a pedagógusok megélték az iskolaátadásokat

Voltak, akik megalkudtak és alkalmazkodtak, voltak, akik ellenálltak és felálltak, és voltak olyanok is, akik szívesen vállalták, hogy közalkalmazotti státusukat felcseréljék valamelyik egyházi intézmény tanári, tanítói, óvónői státusára. Mindenki, akinek intézményét – több mint 80-at – az önkormányzattól átvette az egyház idén, a saját élethelyzetéből indult ki. Önmagával is mindenkinek magában kell elszámolnia ez ügyben. Az alábbi cikk egy-egy pedagógus történetéről szól.

Azt, hogy a kormány tudatosan át akarja rajzolni a rendszerváltás óta fennálló – 90 százalék önkormányzati, 7 százalék egyházi és mintegy 3 százalék magán- és egyéb fenntartású – iskolaszervezetet, aligha lehetne tagadni. (Nem véletlen, hogy az oly sokat vitatott közoktatásitörvény-koncepció is állami fenntartásról, központi létszámgazdálkodásról beszél.) Ám az, hogy az utóbbi egy évben alaposan meglódult az önkormányzati intézmények egyházi kézbe adása, alapvetően annak a törvénymódosításnak köszönhető, amelyet *Semjén Zsolt* és *Szászfalvi László* KDNP-s képviselő nyújtott be alig több mint egy éve. A módosítás értelmében az önkormányzatoknak nem kell további öt évig fizetniük az átadott iskolák utáni kiegészítő hozzájárulást. Így az anyagilag nehéz helyzetbe került önkormányzatok boldog örömmel mondtak le intézményeik fenntartásáról, és adták át azokat valamelyik egyháznak. Ennek következtében mára negyedével megnőtt az egyházi intézmények száma. A több mint 80 átadott közül 20 egyetlen intézménye volt az adott településnek.

A nem tervezett átvételek 1,7 milliárd forintba kerülnek

A Pedagógusok Szakszervezete (PSZ) a törvénymódosítás elfogadásakor az Alkotmánybírósághoz fordult, mert úgy vélte, különösen azokon a településeken, ahol csupán egy önkormányzati intézmény van, alapvetően sérül a gyermekek világnézetileg semleges oktatáshoz való joga. (A közoktatási törvény alapján a világnézetileg semleges oktatáshoz mindenkinek joga van, és e jog gyakorlása nem okozhat aránytalan terhet a tanulónak és a szülőnek.) Az Alkotmánybíróságtól azóta sem érkezett válasz. A szakszervezet féltette a kollégákat is, s bár felhívta a figyelmüket, vessenek számot azokkal a kemény elvárásokkal, amelyekkel egy egyházi intéz-

ményben szembesülniük kell, ám mégis arra biztatta őket, ne maradjanak munka nélkül. Sok pedagógus pedig jogi segítséget kért és kapott a szakszervezettől. A szervezet arra vigyázott elsősorban, hogy az átvettek munkavállalói jogai ne sérüljenek.

Az egyházi fenntartás anyagi szempontból egyelőre biztosabbnak tűnik, hisz azt teljes egészében az állam finanszírozza, szemben az önkormányzattal, ahol a fenntartás fele az adott polgármesteri hivatal terhel. (Az persze kérdés, hogy a költségvetés év közben honnan fog az előre nem tervezett átadásokra pénzt adni, hisz azok csak decemberig – az oktatási államtitkárság számítása szerint – 1,7 milliárd forintba kerülnek majd.)

Az eddig leírtak persze csak általánosságban vázolják fel a helyzetet. A kollégák közül viszont sokan saját bőrükön tapasztalták meg a változásokat. Az alábbiakban megismerhetik, ki hogyan élte meg.

Sokat segített a PSZ a zökkenőmentes átadásban

Verba Attiláné, Magdi óvónőként 1989 óta a PSZ orosházi városi titkára, és egyike azoknak, akik a közalkalmazotti státust felcserélték az egyházi intézményi státusra. Az már biztos, hogy Magdi a szakszervezeti városi titkárságból „háttérbe vonul”. Az egyház ugyanis hivatalosan azt kérte, intézményen belül senki se legyen szakszervezeti tag, ott ugyanis az üzemi tanács látja majd el az érdekképviselőt. Az érdekképviselőhöz tartozni ugyan mindenkinek szuverén joga, de csak „magánalapon”. Következésképp, ha valaki mégis szakszervezeti tag akar maradni, a tagdíj befizetéséről is magának kell gondoskodnia, az egyház a tagdíjat nem vonja le automatikusan a fizetésekből. Magdi az intézményi tanács tagot választotta, és mint mondta, majd a háttérből segíti a szakszervezeti munkát.

Verba Attiláné annak ellenére döntött az egyházi intézményben végzett munka mellett, hogy a fideszes polgármester, *dr. Dancsó József* – tekintettel hosszú évek óta tartó, kiváló együtt munkálkodásukra – még azt is felajánlotta neki, a megmaradt önkormányzati óvodák bármelyikét megjelölheti, ő azonnal odahelyezi. Nem élt a lehetőséggel, úgy döntött, marad az átadott óvodában. Miért? Mert meg akarta tapasztalni ezt az oldalt is. Maradt, mert úgy gondolja, úttörő munkát végezhet. Vallását egyébként nem gyakorolja, erről csak annyit mondott: „Azt hiszem, meg vagyok reformátusnak kereszteleve.”

Magdi arról is beszámolt, az egyház részéről egyelőre nagy a türelem, a tolerancia, tudják, hogy nem megy egy csapásra az átállás azoknak a pedagógusoknak, akik a közalkalmazotti helyett vállalták az egyházi státust. Vagyis az egyház megvárja, hogy mindenki a saját ütemében haladjon. Azt mondja, azt még nem tudja, mi lesz, ha például a munkaköri leírásában az lesz, hogy kötelező misére járni. Egyelőre nem kell, és azt is méltányolni tudja, hogy a városban az egyház az átadásokat nem használta fel „munkavállalói tisztogatásra”. Hozzátette, azért egy év múlva térjünk vissza a történetekre, egy év alatt kiderül, a sok szép, rózsaszínű dologból mi az, ami nem vált be.

Magdi szerint az önkormányzat a pénzühiány miatt kényszerült átadni két iskolát és egy óvodát az egyháznak. Abban azonban, hogy a mintegy 950-1000 gyereket érintő változás zökkenőmentesen zajlott le, nagy szerepe volt a Pedagógusok Szakszervezete segítségének is. Az érdekvédelmi szervezet jogászának, *dr. Dudás Liliannak* ugyanis gondja volt arra, hogy mi kerüljön a közoktatási megállapodás tervezetbe, hogy az tartalmazza az átadó és az átvevő jogait és kötelezettségeit is, továbbá hogy mire kell nagyon odafigyelnie a munkáltatónak és a munkavállalónak is, hogy csak olyan dolgot fogadjanak el, ami nem sért törvényt. S mivel az önkormányzat vezetője is partnernek tekintette a PSZ-t, elfogadta a jogász javaslatait. Ez megnyugtató volt minden fél számára.

Persze a pedagógusok között voltak olyanok is, akik sérelemként élték meg, hogy az ő intézményüket adta át az önkormányzat, de Magdi szerint a nagy többség elfogadta a döntést, tudott az új helyzethez igazodni. Annak, aki nem kívánt az egyházi intézményben maradni, a város meglévő intézményeiben kerestek helyet. A város egyébként a mintegy ezerfős gyereklétszám-csökkenésre hivatkozva már túl volt egy 5-10 százalékos létszámleépítésen. Ez végkielégítéssel, felmentéssel, nyugdíjazással esetleg részmunkaidő biztosításával ért véget.

„Egyedül nevelem a fiam, nem tehettem meg, hogy állás nélkül maradjak”

Voltak olyan pedagógusok is, akik kényszerűségből vállalták, hogy az átvett egyházi intézményben tanítanak tovább. Közük tartozott az a szakszervezeti tag is, aki azt kérte, nevét ne írjuk le.

(Folytatás a 13. oldalon)

AZ EGYHÁZ KEZÉBEN

Ahogy a pedagógusok megélték az iskolaátadásokat

(Folytatás a 12. oldalról)

Ő az egyik fővárosi kerületi gimnázium tanára volt, mára az evangélikus egyház gimnáziumáé. Úgy mondta: „Március óta lebegtetve volt, hogy az önkormányzat átadja-e az iskolánkat, vagy sem. Azt sem tudtuk, hogy mi lesz. Márciusban még azt mondták, minden tanárt átvesz az egyház, júniusban azonban kiderült, csak a tanárok harmadát. A kollégák közül sokan, főleg az ötvenesek, még mindig keresnek helyet, ahol dolgozhatnak. Ha szerencsénk van, találnak egyéves helyettesítési lehetőséget. A kerületben nincs álláshely, minden zárva van. Én egyedül nevelem a fiamat, aki most első éves egyetemista, nem tehetem meg, hogy állás nélkül maradjak. Azután meg időm se, erőm se volt körbenézni. A nyugdíjtól, még a koredevezményestől is messze vagyok. Azért, ha nem bírom majd tovább, elmegyek.”

Amúgy a gimnázium sohasem volt egyetlenegy egyházzé sem. Az épületet, amely a kerület legrégebbi polgári iskolájának épült háromnegyed százada, most 99 éves használatra megkapta az evangélikus egyház. Mindig is rangos intézmény volt. Az osztályok 35-40 fős létszámmal működtek, de még így sem tudtak minden ide jelentkezőt fölvenni. Többszörös volt a túljelentkezés. A kerület vezetői közül is sokan odajártak, ahogy a mostani polgármester is ott érettségizett, sőt még az iskola alapítványának is ő volt a kuratóriumi elnöke. A tanárok szerették volna megtudni tőle, miért kellett pont az ő intézményüket átadnia az önkormányzatnak, annál is inkább, mert korábban nagyon is ragaszkodott hozzá. A válasz az volt, bonyolult dolog ez, nem lehet kiszámolni, mennyibe kerül az intézmény a kerületnek. Az azonban biztos, hogy a polgármester azóta se nézett a tanárok szemébe, amióta megkezdődött az átadás.

Az ott maradt tanárok mégis további leépítésektől tartanak. Ugyanis az egyház átvett egy általános iskolát is, ott egy-két osztállyal indítják az első évfolyamot. A későbbiekben a gimnáziumban sem akarnak majd többet.

Azt kérdezték, a gyereke meg van-e keresztelve?

S hogy volt-e feltétel az átvett tanárokkal szemben? Igen. Az, hogy az egyház elvárásait teljesítsék. Csak azt nem tudják, hogy mik azok. Mikor erről kérdezősködtek, azt a választ kapták, nézzék meg a többi evangélikus intézményt. Eleinte arról

is szó volt, hogy „világi tanárokat” is átvesznek, mire a folyamat végére érték, kiderült, aki azt mondta, hogy a valláshoz semmiféle viszonya nincs, az állás nélkül maradt. Riportalanyom nem ragadtatta magát ilyen merészségre, mert attól félt, hogy akkor „lapátra teszik”. Ezért vallotta magát vallásosnak azon a személyes „elbeszélgetésen” is, amelyet az egyház tartott, és amelyen (jogellenesen – a szerk.) megkérdezték tőle, hogy milyen vallású, azt pedig kifejezetten furcsállta, amikor azt tudakolták tőle, hogy a gyereke meg van-e keresztelve.

Az átadás-átvétel folyamata alatt egyébként végig az a furcsa érzése volt, hogy az önkormányzat és az egyház is át akarja verni őket. Jogi segítséget egyedül a Pedagógusok Szakszervezetétől kaptak. Dr. Selmeciné dr. Csordás Máriának, a PSZ jogászának köszönhető, hogy a jogutód nélkül megszűnt iskola tanárai megkapták jogosan járó végkielégítésüket az önkormányzattól, hogy azokat, akiket az egyház átvett, nem csupán három hónap próbaidőre szerződették, hogy végleges szerződésük rendben van.

Ahol a vallásos elit nevelkedik majd

Ágoston Krisztina a nyarat állásinterjúkkal töltötte, mára megtalálta a helyét. Köszönheti ezt angol és magyar szakos tanári diplomájának, amit a Károly Gáspár Református Egyetemen szerzett, és ami kevésnek bizonyult ahhoz, hogy a továbbiakban is abban a pestszentlőrinci gimnáziumban tanítson, amelyikben 2003 óta dolgozott. A Hunyadi Mátyás Gimnáziumot ugyanis az önkormányzat jogutód nélkül megszüntette, illetve az iskola fenntartását a kerületben levő Pitagorasz Általános Iskolával együtt átadta az evangélikus egyháznak. Annak viszont nem volt szüksége a fiatal, energikus és agilis tanárnőre, mert azon a „baráti elbeszélgetésen”, melyre az egyház invitálta még tavasszal, nem olyan választ adott, ami megfelelő lett volna az egyházi fenntartónak. Krisztina ugyanis az „interjú” elején feltett kérdésre, hogy milyen a vallási kötődése, azt válaszolta, hogy nulla, nem vallásos. Persze, lehetne erre azt mondani, ugyan miért is lenne helye egy ilyen tanárnak egyházi iskolában? Csakhogy – azon túl, hogy azt ígérték, a nem vallásos tanárokat is átveszi az egyházi fenntartó – nem Krisztinán múlt, hogy az iskolája, amelybe valamikor ő is járt, és ahol kollégái munkaközösségi vezetőnek választották, ahol saját szavai szerint „buz-

gó mócsingként” szalagavató bált szervezett, TÁMOP-pályázaton vett részt, ahol 38 tizedikes diáknak volt az osztályfőnöke, az önkormányzat jóvoltából megszűnt világinak lenni.

Amikor mindez még csak terv volt, Krisztina sokat járt az önkormányzatnál, sokat érvelt amellett, hogy az iskola tele van olyan diákkal, akik állami, és nem felekezeti intézménybe iratkoztak be, de érvei süket fülekre találtak. S bár maga az épület felújításra szorul, az önkormányzat váltig állította, hogy nem anyagi okai vannak az átadásnak. Hogy akkor mi? A válasz az volt, hogy a kerületben nincs evangélikus intézmény. Az egyház pedig – annak ellenére, hogy a kerületben mindössze 150 fős evangélikus gyülekezet van – az átvett iskolából országos intézményt akar létrehozni, ahol a magyar evangélikus elit nevelkedhet.

„Azért szeretjük, mert nem csinálta!”

Krisztina szerint a sorsa már azon a bizonyos baráti elbeszélgetésen megpecsételődött, mert amikor megkérdezték tőle, hogyan képzei a jövőjét az intézményben, ő azt válaszolta, hogy továbbra is osztályfőnök akar maradni. Már akkor látta, hogy a válasza nem tetszik, látta, így sejtette, jövője se nagyon lesz itt. Végül levélben értesítették arról, hogy „az egyháznál szakos pályáztatási eljárás során” a munka betöltésére mást választottak.

Pedig amikor szóba került, hogy az iskolát átadják az egyháznak, diákjai szüleit is nyugtatgatta, hiszen sokan tőle szerették volna tudni, miféle változásokra kell számítaniuk. Ő pedig azt mondta, nem kell tartani azoktól, hisz az osztályszervezet is, az osztályfőnök is megmarad, és „a közös áhítatot is kibírjuk majd”.

Amikor kiderült, mégsem ő marad az osztályfőnök, a szülők levelet írtak a fenntartónak, hogy ragaszkodnak Krisztinához, az eljárást igazságtalannak és diszkriminatívnak tartják. A szülői munkaközösség egyik tagja, Fekete Ildikó személyesen vitte el azt Kákay Istvánhoz, az evangélikusok országos irodaigazgatójához, aki akkor szóban úgy reagált, „nem szokás hozzá bejárni”. Később a szülők kaptak választ írásban is, amiben az szerepelt „személyes oka van” Krisztina menesztésének, „amire nem kívánnak kitérni”. (Ma már Fekete Ildikó fia sem jár a Hunyadi, mert ahogy az édesanya fogalmazott: „Túl azon, hogy nem tartom korrektnek, hogy valakit azért érjen meg különböztetés, (Folytatás a 14. oldalon)

AZ EGYHÁZ KEZÉBEN

Ahogy a pedagógusok megélték az iskolaátadásokat

(Folytatás a 13. oldalról)

mert nem tartja magát vallásosnak, attól is félttem, hogy a gyereket is retorzió éri.” Vele együtt hét gyereket íratlak át a szülei másik iskolába.)

Ágoston Krisztina azt mondja, az ő lelkiismerete tiszta. Fáj neki, hogy a 75 éves iskola, amelyhez négyéves kora óta

kötődött (akkor vették fel oda a bátyját, és neki már akkor nagyon megtetszett a hely) nincs többé, örökre megszűnt.

Fáj, hogy az állami iskolából egyházi lett, ahová a 42 tanár közül tízet nem vettek át, és megszabadultak a nyugdíjasoktól és a gyesen lévőktől is. Fáj neki, hogy az osztályát nem tudta érettségiig végigvinni, hogy diákjainak

nem az lesz az útja, amit ő elképzelt a nevelésről.

Ám, hogy eddig sem dolgozott hiába, arra két diákjának beszélgetése a példa. Egyikőjük a szemére vetette, hogy miért „harcolt” annyira, miért nem csinált úgy, mintha hithű evangélikus lenne. A másik letorkolta: „Bolond vagy?! Azért szeretjük, mert nem csinálta!”

MI LESZ A VILÁGVÉGI KISISKOLÁKKAL?

A szcientológusokat akarták kizárni, mégis a wesleysek szívnak

A szcientológusok kizárása volt az egyik legfontosabb célja azoknak a módosításoknak, amelyekkel a zárószavazás előtt álló egyházi törvényt átirták a Fidesz elnökségének kezdeményezésére az Origó információja szerint. Az új törvény értelmében kikerült az egyházak köréből többek között a Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség is, amely az Oltalom Karitatív Egyesülettel, a Wesley János Lelkészképző Főiskolával és a Roma Polgárjogi Alapítvánnyal roma pasztorizációt, hajléktalan-gondozást végez sok éve. Így meglevő 21 intézményük fenntartása ellehetetlenül. Többek között olyan világvégi kisiskoláké, ahol a gyerekek 90 százaléka hátrányos helyzetű, kérdésessé válik 2500 gyerek nevelése.

A testvérközösség pedagógusai aggódnak, még akkor is, ha a parlament emberi jogi, kisebbségi, civil és vallásügyi bizottságának fideszes tagja, Ékes Ilona így nyugtatja a közvéleményt: nem lehetetlenülnek el azok az egyházi iskolák, amelyek fenntartói a jövőben nem minősülnek egyházaknak, mert az állami feladatot is ellátó közösségek az év végéig megállapodást köthetnek az állammal az általuk folytatott tevékenység finanszírozására. Igaz, hozzátette: hogy a szerződések megkötését minden esetben egyénileg fogják mérlegelni, mert vannak olyan egyházként bejegyzett közösségek, amelyek „közel sem hitéleti tevékenységet folytattak”.

Szorongó pedagógusok, világvégi kisiskolák

Dr. Mályiné Rubé Katalin tanár szinte sírva sorolta, az evangéliumi testvérközösség intézményeiben mi mindent tettek azért, hogy minden oda járó gyereket, felnőttét a társadalom hasznos tagjává neveljenek. Munkájukról így beszélt: „A Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség idén ünnepli 30 éves fennállását, közoktatási intézményeket közel tíz éve tart fenn kifejezetten halmozottan hátrányos helyzetű településeken. Az egyház pedagógiai műhelye, igazodva az UNESCO, az OECD és az EU nemzetközi oktatási szabványához, iskolahálózatára kidolgozta egységes intézményi minőségfejlesztési programját. Nálunk a nevelés célja nem a nevelő rátermettségének bizonyítása, hanem a gyermek segítése a felnőtté válás útján. Szorongva tekintünk a jövőbe.”

Az iskola egy másik tanára azt írta: „Az iskolánkat bezárás fenyegette, fellélegeztünk, mikor a Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség felkarolta 2004-ben. Az új fenntartó hatalmas iskolaszervezeti változtatásokat teremtett meg, a folyamatos újulás a mai napig tart. Gyermeklétszámunk folyamatosan nő, jelenleg 750 gyermek sorsát tartjuk a kezünkben. A megkönnyebbülés új, életörömmel teli napokat teremtett az iskolában mindenki számára. Diákjaink fákat, virágokat ültettek az újrakezdés öröme, parkosítottak. Hiába a faültetés? Nem láthatjuk a virágzását és gyümölcsözését? A jelenlegi változtatások újra aggodalmat teremtenek.”

Te ugye nem akasztod fel magad?

S hogy milyen gyerekekkel foglalkoznak? „Robi nagyon jól tanult, árvaként kollégiumunk lakója volt. Kollégiumi nevelőként ismertem az összes gondját-baját. Nagyon nehéz gyermekkorra volt, korán árvává vált, több nevelőszülő nem a szeretetet adta neki, hanem a pénzt látta benne. Kamaszként természetes vágya volt az,

A kiválasztott alsó tagozatos gyerekek még soha nem ültek vonaton, a falu határán túl még soha nem jártak

hogy önállóvá váljon. Hagyatéka egy kis ház volt, s úgy gondolta, hogy az árvaellátásából fenn tudja tartani, így önállósította magát. Ahogy telt az idő, egyre jobban megváltozott hátrányára. Zárkózott lett, befelé forduló, s egyre többször nem

jelent meg az iskolában. Mint osztályfőnöke, sokszor kerestem, de nem találtam meg a házában. A környék lakóinak elmondása alapján rossz társaságba keveredett, a tanulást is abba akarja hagyni. Csodálkoztam, hisz tervei, elképzelései voltak. Keresésére indultam, végül megtaláltam a faluhoz közeli tanyán, egy romházban, a konyhában egy asztalhoz kötve. Elmondása szerint rabszolgaként bántak vele, elvették az árvaellátását, s még a kicsike házat is meg szerették volna kaparintani. Azonnal a kollégiumunkba szállítottam. Robi kérésének megfelelően olyan megoldást kellett találnunk, hogy ne kerüljessen vissza a fogva tartóihoz. Egyházunk elnökének segítségével felkerült Pestre, egy jó nevű iskolába. Egyházi ösztöndíjasként, kijelölt mentor segítőkkel mára már sikerült elfelejtenie vele a borzalmakat. Leérettségizett, szakmát tanult, dolgozik, s már az esküvőjét tervezi, amire a teljes tantestület meghívót kapott.

Soha nem fogom elfelejteni azt a pillanatot, amikor megláttam Rozinát! Hatalmas, szomorú szemek, édes kis pofika. Kis elsősként kísérő nélkül, egyedül érkezett meg az első tanítási napra. Azonnal hozzám bújott, és azt kérdezte: te ugye nem akasztod fel magad? Mint kiderült, édesanyja, Rozina szeme láttára akasztotta fel magát a szobájukban. A kislány nagyon sokáig zaklatott volt, nem akart hazamenni, így a félárván maradt család is jobbnak látta, ha átvesszük a kollégiumba. Jóformán semmi ruhája nem volt.

(Folytatás a 15. oldal alján)

EGYHÁZRÓL, ISKOLÁRÓL – ERKÖLCSRŐL

Van itt egy furcsa ellentmondás. Az oktatási ágazat kormányzati felelős vezetője – egy polgári, azaz szekuláris államban – több ízben nyilatkozik arról, hogy szeretné, ha minél több egyházi iskola lenne. Ezenközben ugyanezen polgári – tehát szekuláris – állam legfelső törvényhozó testülete törvényben úgy behatárolja, korlátozza az elismert egyházak számát, hogy azt csak politikai döntéssel lehessen bővíteni. A kisszámú, politikai legitimitáshoz jutott egyház földi hatalma, világnézeti orientációja jól körülírható. Az államtitkár asszonynak, netán a miniszterelnöknek kedves, az ő politikai világnézetükhöz közel álló vallási szervezetek ezek. Vagyis az államtitkári „vágy” a minél több egyházi iskolára kétszeresen is támadás a pluralizmus, a multikulturalizmus – a létező multikulturalitás elismerése elve ellen. Tulajdonképpen „államvallásokat” definiál a törvény, vagyis az „államnak kedves egyházak iskolái” előtt nyílik meg a zöld út (s nyílik meg az amúgy szorosra húzott pénzeszsák az állami költségvetésből, melybe egyebek közt ateisták és „illegális” egyházak tagjai is bőségesen behordták adógarasait).

Az oktatási kormányzat fő érve az egyházi iskolák promóciójában az erkölcs. A társadalom erkölcsi válságban van – így a diagnózis. S erre egy gyógyír van: fokozni az erkölcsi nevelést.

Tegyük fel, hogy ebben van igazság. S netán kevésbé kegyetlenül teszik el láb alól riválisaikat a Csepel-szigeti hajléktalanok, ha magasabb erkölcsi tudatos-sággal rendelkeznek, kevesebb tyúklópás,

gyorshajtás, autólópás, bankrablás és hivattal való visszaélés lesz, ha a tömegek gyerekkorukban több erkölcsi tanítástól felelnek, írnak röpdolgozatot. Tegyük fel.

(Most még attól a nyilvánvaló tényről – akár történeti vagy jelenkori szociológiai tapasztalattól – is tekintsünk el, hogy a fenntartási kényszerből az egyháznak felajánlott iskolában mennyi idő kell (lehet-e egyáltalán) „átnevelni” a pedagógusokat – s szülőket, hogy megértve, hitelesen, kongruens módon közvetítsék az adott egyház erkölcsi tanításait, hittételeit. S egy szekuláris, eleve pluralistán működő társadalomban milyen csodatétel kell ahhoz, hogy a sokféle értékvilágból érkező, egyben sokféle értékvilágot folyamatatosan megtapasztaló gyereket, kamaszt „egyenirányítsák” az adott egyház tanításai szerint. Hány hitehagyott, lázadó, meghódoló farizeus lép majd ki ezen iskolák kapuján – ne legyek Kaszszandra ez ügyben...)

Arról szólnék, azt a kérdést tenném fel, hogy milyen alapon – mondhatnám: milyen joron? – feltételezi bárki is, hogy a létező erkölcsi szabályozások közül a vallás-erkölcs (ráadásul a „boldog 14 legitim egyház” erkölcsé) magasabb rendű más létező erkölcsi szabályozásoknál. A szóban forgó egyházak tanításainak jóformán közös lényege, hogy van egy felsőbb hatalom, akinek mindenről tudomása van, többé-kevésbé determinálja a földi ember döntéseit, mindenestre valami módon elszámoltat, ítélkezik, előbb vagy utóbb igazságot oszt.

S van erkölcs, melyről József Attila szavaival szólván azt írhatjuk: „bensőmből vezérel”. Az autonómnak nevezett erkölcsök a halhatatlan ítélkező kiiktatásával is képesek magasrendű, felelős, a közösségek számára is elfogadható, akár elismert erkölcsiségű magatartást szabályozni. Hozzáteszem: pedagógiai tapasztalat is van bőven ilyen erkölcsiség sikeres kialakításáról, fejlesztéséről.

A „nemzeti egység rendszere” végképp nem engedheti meg magának, hogy megosztó módon hierarchiát teremtsen hitek és erkölcsök között. Ez egyébként még az állam jelenlegi vezetőinek vallott világnézete szerint sem az ő kompetenciájuk!

Ám legyen az iskolában tudatosabb diskurzus az erkölcsről, erkölcsökről – legyen akárki a fenntartója. Nota bene: van is! A ma hatályos Nemzeti alaptanterv fejlesztési követelményei több ponton is előírják ilyen tartalmakat. Több tantervi, tankönyvi innováció szolgálja is ennek érvényesülését.

Persze az iskola dolga emellett továbbra is az marad: olyan tudásokkal vértetni fel az új nemzedéket, mellyel – ismét a költővel szólva az elme tudomásul veszi a véges végtelent, a termelési erőket odakint s az ösztönöket idebent.

Egy polgári – szekuláris – állam oktatásiügyének felelős vezetői erről nem feledkezhetnek meg. Ha megfelelnek netán: politikai felelősségük mellett erkölcsi felelősségük is felvethető. Akár jártak hittanra, akár nem.

Trencsényi László

MI LESZ A VILÁGVÉGI KISISKOLÁKKAL?

(Folytatás a 14. oldalról)

Magdi néni – egyházunk elnökének édesanyja – azonnal intézkedett, s a kis Rozikának annyi ruhája s játéka lett, hogy még a kis barátai is osztozkodhattak rajta. Amikor meglátta a gyönyörű ruhákat, a hajas babákat, örömeiben sírni kezdett. Nehéz volt nekünk is a könnyeinket visszatartani.”

A szegények közül a még szegényebbeket választottuk ki

„Nagyon nagy volt az örömünk, amikor értesültünk arról a megtiszteltetésről, hogy iskoláink tanulói részt vehetnek az amerikai nagykövetség által kiírt pályázati lehetőségben, a balatoni táborban. A tábor nemcsak a gyerekeknek kínált nagyszerű programokat, nyelvtanulási lehetőséget, hanem az angoltanárunknak is biztosította a nyelvkurzusokon való részvételt. Nehéz volt a döntésünk, amikor kiválasztottuk a gyerekeket, hisz valamennyien mélyszegénységben, rossz körülmé-

nyek között élők. Úgy döntöttünk, hogy a szegények közül a még szegényebbeket fogjuk kiválasztani. A kiválasztott alsó tagozatos gyerekek még soha nem ültek vonaton, a falu határán túl még soha nem jártak. Hosszas rábeszélésre mertek csak a „félelmetes” vonatra felszállni, majd amikor elindult, görcsösen kapaszkodtak a vonat kárpitjába.

A tábori lét hamar elillant, nagyon szomorúan, lehajtott fejjel, sírva indultak vissza. Robertó zokogva kapaszkodott az ajtóba, nem akarta megérteni, hogy haza kell mennünk. „Olyan jó volt itt, annyit játszottunk, fűrdtünk, és egész nap csak ettünk, ettünk olyan finomságokat, amit még soha az életben!”

Külföldi delegáció érkezett az iskolánkba, a delegáció vezetője körbejárta az osztálytermeket, beszélgetett a tanulókkal angol nyelven. Amikor a kicsikhez ért, nem győzött áradozni, hogy milyen szépen, választékosan beszélnek.”

PL-összeállítás

KEVÉS OKTATÓ TÁVOZOTT A KATOLIKUS INTÉZMÉNYEKBŐL

A legtöbb oktatási intézményt, szám szerint 53-at a Magyar Katolikus Egyház vette át az önkormányzatoktól erre a tanévre. A Szeged-Csanádi Egyházmegyében 14-et. Kiss-Rigó László szeged-csanádi megyés püspök szerint a katolikus egyházban nincs expanziós törekvés, ahol kérik, ott segítenek, mert ez az egyik legfontosabb feladatuk. Az egyházmegyében 14 település közül kettőben volt kisebb konfliktus. Ennek okairól és az egyházi elvárásokról Kiss-Rigó László nyilatkozik.

– *Hány iskolát és hány tanulót vettek át?*
 – A Szeged-Csanádi Egyházmegye közoktatási intézményeinek hálózata nyolc teljesen új intézménnyel bővül, illetve hat településen kezdi meg működését közoktatási intézmény már meglévő intézményünk telephelyeként. A gyermek-, illetve tanulólétszám 4346-ról várhatóan 6546-ra bővül.
 – *Ebből hány olyan település van, ahol csak az az egy intézmény létezik?*
 – Új intézményeink közül kilenc az egyetlen közoktatási intézmény az adott településen, ezek többsége már kistérségi együttműködés keretében működött korábban is.
 – *Hány településen volt konfliktus, hány szülő tiltakozott, és hány gyereket íratnak át nem egyházi intézménybe?*
 – Valamennyi újonnan induló intézményünkben összesen körülbelül 20 szülő jelezte, hogy gyermekét úgynevezett világnézetileg semleges, azaz önkormányzati fenntartású iskolába kívánja átiratni. Ez meg is történt, és a helyi önkormányzat az utazást is segít megoldani. A 14 település közül két esetben, Zsombón és Orosházán volt kisebb konfliktus. Itt sem az egyházi fenntartást kérő, illetve azt elutasító szülők között, akik aránya 9:1, hanem leginkább olyan személyek tiltakoztak a tervezett fenntartóváltás ellen, akiknek gyermeke saját bevallásuk szerint nem is az adott iskolába jár.
 – *Előfordult, hogy szülői tiltakozás miatt lemondtak az iskola átvételéről?*
 – Az elmúlt öt évben csak abban az esetben kezdtünk tárgyalásokat a helyi önkormányzattal egy adott iskola egyházi fenntartásba vételéről, ha az ottani szülők túlnyomó többsége (ez átlagosan 90-95, de számos helyen 100 százalék) írásban, név szerint kérte, kéri ezt tőlünk. Ez az elsődleges kritérium. Ha emellett a helyi önkor-

mányzat is partnerként nyilvánul meg, akkor kezdjük meg a tárgyalásokat. Ezek után természetesen sehol nem kellett megváltoztatni az eredeti szándékot. A meginduló tárgyalások első fázisában az adott önkormányzattól azt is elvárjuk, hogy előzetesen írásban kérjék ki az adott intézmény tantesületének véleményét is. Korábban a konfliktusok abból adódtak, hogy egy településen a szülők nagy többsége már évek óta kérte egyházi fenntartású iskola működését, de az önkormányzat ettől elzárkózott. Kun-szentmártonban például régóta megfogalmazódott az igény katolikus óvoda iránt. Most, mikor a helyi önkormányzat is felkarolta az ügyet, óvatosan előzetes szándéknyilatkozatot kértek a szülőktől. Kiderült hogy 240 szülő szeretné gyermekét azonnal katolikus óvodába íratni.

– *Az átvett iskolákból hány pedagógus nem kívánt katolikus intézményben tanítani?*

– A pedagógusok többsége maga is keresztény, és szívből örül annak, hogy minden külső korlátozás nélkül ezentúl munkájával is tanúságot tehet az általa eddig is képviselt keresztény értékrendről. Néhány esetben azok a pedagógusok, akik kiváló szakemberek lehetnek ugyan, de meggyőződésük szerint materialista vagy ateista világnézetet képviselnek, vagy netán a katolikus egyházzal nem baráti kapcsolatot ápoló egyházzal vagy egyházi közösséghez tartoznak, jelzik, hogy nem kívánnak továbbra is az intézményben dolgozni. Ezek száma elenyésző, ők a korábbi fenntartótól végkielégítéssel távoznak.

– *Az átvett iskolákban mik az elvárások a tanárokkal szemben?*

– A katolikus iskolákban az elvárás mind a tanárokkal, mind a többi munkatárssal szemben az, hogy mind magánéletükben, mind munkájuk folyamán hitelesen

tudjanak tanúságot tenni a keresztény értékrendről, és amennyiben katolikusok, hittiket gyakorolják is a mindennapi életben. Természetesen az emberi és szakmai erények épp olyan fontosak az ő esetükben is, mint világnézettől függetlenül bármilyen közoktatási intézményben.

– *Miért tartja fontosnak a katolikus egyház iskolái számának növelését?*

– Nincs bennünk semmilyen expanziós törekvés, ezért nincs semmilyen célkitűzésünk a következő esztendőkre vonatkozóan a közoktatási intézményeink számának növelésével kapcsolatban. Stratégiánk, oktatáspolitikánk egyértelmű és egyszerű: bárhol, nagyvárosban vagy apró településen, ahol a szülők többsége kéri szolgáltatunkat, és a helyi önkormányzat partnerként nyilvánul meg, ott igyekszünk szolgálni, akár anyagi áldozatok árán is, hisz ez az egyik legfontosabb feladatunk.

– *Ön szerint miben különbözik a katolikus nevelés a világi neveléstől?*

– A jelenlegi törvények szerint az önkormányzati vagy állami fenntartásban működő közoktatási intézményeknek világnézetileg semlegesnek kell lenniük, bár megjegyzem, szerintem ez fából vaskarika. Főleg a rendszerváltás előtti beidegződések miatt a világnézetileg semlegesség alapelve a gyakorlatban nálunk azt jelenti még mindig, hogy egy pedagógus vallásos (pl. keresztény) meggyőződését munkája közben palástolni kényyszerül, de hitét az ateizmusban, a materializmusban vagy az értéksemlegességben gond nélkül kinyilváníthatja. A mi intézményeinkben maga a törvény biztosítja azt a lehetőséget, hogy a pedagógusok hivatásukat, szolgálatukat, munkájukat deklaráljanak (és lehetőleg nem álszent módon) világnézetileg és vallásilag egyértelműen megnevezett és megvallott értékrend szerint végezhetik.

A REFORMÁTUSOK NEM VÁRJÁK EL A KÉPMUTATÁST

Mintegy tizennyolc intézményt vett át az önkormányzatoktól a Magyar Református Egyház. Papp Kornél, az egyház oktatási irodavezetője elmondta, az intézményeikben maradni pedagógusokat átvették. Velük szemben kettős az elvárás: a hivatásukat a legmagasabb szakmai színvonalon űzzék, és ne tevékenykedjenek az egyház érdekeivel szembe. Azt semmiképp nem várják el tőlük, hogy képmutató módon úgy tegyenek, mintha meggyőződéses reformátusok lennének. Véleménye szerint az ügyis csak később derül ki, hogy valóban református oktatóvá válik-e az illető. Azt azonban, hogy ezentúl havonta egyszer templomba kell menniük, természetesen tartja, nem tekintí el a lelki „megerősakolásnak”.

Azt Papp Kornél is elismerte, hogy az átvételkor történhetek félreérthető beszélgetések, hisz félelemmel, aggodalommal teli ilyenkor a helyzet, és a gyakorlat sincs meg arra, hogyan kell ezeket a beszélgetéseket lefolytatni. Azt azonban nem gondolja, hogy az elsődleges ismerkedési szándékok helyett szándékos vájkálás lett volna bárhol is az indíték. S hogy miben más a református oktatás, mint a világi? A nevelőtestület azonos értékrendet képvisel – világi ügyekben is –, és a gyerekek kérdéseire is így adnak választ. Ez pedig azonos irányba hat.

Niedermüller Péter

OSLO TANULSÁGA

Anders Behring Breivik július 22-én pokolgépet robbantott a norvég főváros kormányzati központjában, majd egy ifjúsági táborban lemészárolt 77 fiatalt

Van-e, lehet-e tanulsága egy ilyen borzalmas mézszárlásnak? Meg lehet-e kísérteni észérvekkel magyarázni a megmagyarázhatatlant, az érthetlent? Lehet-e, érdemes-e racionális okokat keresni e mögött az irracionális, tébolyító tett mögött, vagy be kell látnunk, el kell fogadnunk, örültek ellen nincs védelem? Mit is lehetne tanácsolni, mondani a gyászolóknak, annak a társadalomnak, amelynek mindennapi élete egyik percről a másikra teljes mértékben kifordult a kereteiből? A merénylet óta eltelt már néhány hét, az öldöklés számos részletére fény derült. Ugyanakkor a napvilágra kerülő tények számos nyugtalanító kérdést vetnek fel – olyanokat, amelyek túlmutatnak a norvégiai eseményeken, illetve szélesebb összefüggésekbe helyezik azokat. S bármennyire közel is vannak még a történések, akármilyen keveset is tudunk, vannak kényelmetlen és nyugtalanító kérdések, amelyekkel már ma szembe kell néznünk – nekünk is itt, Magyarországon.

Az oslói városközpontban történt robbantást követő első, spontán reakciók iszlám terroristákat, sőt az al-Kaidát emlegették. Ma Európában, ha bárhol bármiféle terrortámadás történik, az egyre inkább terjedő (és nemritkán politikai célzatú) iszlámellenesség mintegy automatikusan mozgósítja a fanatikus iszlám terroristákkal kapcsolatos sztereotípiáinkat. Röviddel az Utoya-szigeten történt lövöldözés után azonban kiderült, a feltételezett tettes nem arab, nem muzulmán, nem bevándorló, hanem „tösgyökeres” norvég. Akiről azóta az is kiderült, hogy nem áll orvosi kezelés alatt, nem elmebeteg, örült, korlátolt vagy beszámíthatatlan. Hanem egy megszállott, aki különböző Facebook-bejegyzéseiben önmagát hol kereszténynek és konzervatívnak, hol nacionalistának nevezte, irracionális módon gyűlölte a kommunistákat, legalább tíz éve erőteljesen rokonszenvezett a szélsőjobboldali eszmékkel, 1997 és 2007 között tagja volt a norvég szélsőjobboldali, bevándorlás- és iszlámellenes Fejlődés Pártnak, szorgalmas látogatója, olvasója volt különböző szélsőjobbos blogoknak, több alkalommal is megkísérelte felvenni a kapcsolatot Fjordmann-nal, a nemzetközi szélsőjobboldal anonim (de azóta a nyilvánosság elé lépett) sztár-

bloggerével, aki a legkülönbözőbb szélsőségesen konzervatív és szélsőjobboldali blogok ünnepelt szerzője, miközben ő maga is számos különböző internetes fórumon fejtette ki a multikulturális társadalmat, a „kulturmarxistákat”, a „kulturális marxizmust” durván megvető, elutasító nézeteit. Egy svéd internetes fórumon többek között arról értekezett, hogy a szocializmus tönkretette a hagyományokat, a kultúrát, a nemzeti identitást és a társadalmi struktúrákat, s emiatt a társadalom gyenge és zavarodott lett. Nem sokkal a merényletek után pedig az is kiderült, hogy a feltételezett tettes röviddel a robbantás és a lövöldözés előtt szétküldött egy 1516 (!) oldalas zavaros szöveget „2083. A European Declaration of Independence” címmel. Mindezek alapján joggal állíthatjuk, hogy a mézszárlás és a merénylet hátterében a szélsőjobboldali gondolkodás, ideológia és politika rejlik.

Ami az iszlám terrorizmusnál is jobban fenyeget

Ezt pedig azért kell leszögezni, hogy világossá váljon, a szélsőjobboldali, bevándorlás- és iszlámellenes, a balliberalizmussal és a kulturális sokféleséggel szembeforduló társadalomszemlélet, ideológia, politika ma már egyértelműen fenyegeti az európai demokráciákat – sokkal inkább, mint az iszlám terrorizmus. Ma az európai társadalmak jelentős részében megfigyelhető egy latens, de mindinkább felszínre törő, egyre határozottabban megfogalmazódó, zavaros, különböző elemekből összetevődő világnézet, amely radikálisan fordul szembe a modern társadalom, a liberális demokrácia alapelveivel, a progresszív baloldalisággal, a bevándorlással, a multikulturális társadalommal, a kulturális sokféleséggel, a globalizációval, a kapitalizmussal, és egyáltalán minden-
nel, amit idegennek tart vagy nevez. Amit pedig helyette kínál, az a be- és elzárkózás, a kulturális egyenműség és fundamentalizmus, a nacionalizmus, mindenféle „idegenség” gyökeres elutasítása, merev és embertelen rendpártiság, egyfajta kulturális, ideológiai diktatúra, amelynek legfőbb kötőanyaga, mozgatóereje az irracionális gyűlölködés és az emberi méltóságot, életet semmibe vevő, „mások” ellen irányuló gyűlölet. Ez a szemlélet paradox módon éppen a globális média, az internet, a blogok, a különböző fórumok és chat

roomok segítségével terjed, azaz nem követeli meg, hogy valaki valamely szélsőjobboldali párt vagy szervezet tagja legyen. Ezt az ideológiát mindenki saját maga sajátíthatja el úgy, hogy közben fel sem tűnik a szélsőjobboldali mozgalmakat figyelő, ellenőrző hatóságoknak. Ezért mondhatta a teljesen tanácstalan oslói rendőrfőnök, hogy a merénylet a „semmi-ből jött”.

Ma egyre alacsonyabbra kerül a mérce

Amikor a nyilvánosságban erre a világnézetre, ideológiára terelődik a figyelem, akkor leggyakrabban arról esik szó, hogy a nyugat-európai társadalomnak elfogyott a bevándorlókkal, a kulturális sokféleséggel, a multikulturális társadalom okozta konfliktusokkal kapcsolatos türelme. S ezért mindenütt a bevándorlás szigorítását, a multikulturális társadalom visszaszorítását, a bevándorlók teljes integrációját követelik. Ugyanakkor kevesen vannak, akik arra figyelmeztetnek, ma egyre alacsonyabbra kerül a mérce, (ismét) egyre inkább elfogadhatóvá válik a bevándorlókkal, az iszlámmal, a multikulturalizmussal szembeni érvelés, a nyílt és a nyitott társadalom, a liberális demokrácia elutasítása, vagy legalábbis megkérdőjelezése, a gazdasági protekcionizmus, a (kulturális) nacionalizmus mint valamiféle gyógyír hirdetése. Noha nyilván senki sem fogja elismerni, de a bevándorlók, az iszlám kriminalizálása, a bevándorlók integrációjának megkérdőjelezése, az európai felsőbbrendűségekre való utalások, a multikulturális társadalom végét jövendőző szónoklatok, a szélsőjobboldali ideológiák, az újfasizmus relativizálása mind hozzájárulnak a szélsőjobboldali eszmék elfogadásához, terjedéséhez.

Azaz a felelősséget mindenkinek viselnie és vállalnia kell, aki nem foglal félreérthetetlenül állást az újfasizmussal és a szélsőjobboldallal szemben. Mindenkinek, aki azt a tévhitet terjeszti, hogy a szélsőjobboldal valódi problémákat fogalmaz meg, valódi, a társadalmat foglalkoztató, nyugtalanító konfliktusokra hívja fel a figyelmet, csak rossz válaszokat ad rájuk. Mindenkinek, aki nem veszi, vagy nem akarja észrevenni az ebben a világnézetben rejlő, megnyilvánuló, kifejeződő elementáris gyűlöletet.

(Folytatás a 18. oldalon)

OSLO TANULSÁGA

(Folytatás a 17. oldalról)

Mindenkinek, aki a legkülönbözőbb kifogások mögé bújva nem gátolja meg a gyűlöletbeszéd terjedését, s a szabadságra hivatkozva segíti, támogatja a szabadság legádázabb ellenségeit.

*Ami Gyöngyöspatán történt,
figyelmeztető jel*

S noha Oslo és a kis sziget, Utøya földrajzilag messze van Magyarországtól, mégis Oslo tanulsága elsősorban nekünk szól. Nekünk, mert nincs még egy olyan európai ország, ahol a hivatalos, kormányzati politikának oly mértékben része lenne a baloldallal, a balliberalizmussal szembeni gyűlöletkeltés, mint Magyarország. Nálunk az ellenzékben, a baloldalon nem politikai ellenfelet lát a kormány, hanem megsemmisítendő, börtönbe zárandó ellenséget. Mert nincs még egy olyan ország Európában, ahol a parlamentben olyan nyugodtan lehetne „zsidózni” és „cigányozni”, mint Magyarországon. A Jobbik politikusai persze nemcsak az Országgyűlésben, hanem minden lehetséges alkalommal gyalázkodnak, veszik semmibe a faji, etnikai alapon vagy kulturális identitásuk okán nekik nem tetsző polgárok emberi méltóságát. Mert nincs még egy olyan ország Európában, ahol paramilitáris bandák félemlítenék meg valamelyik kisebbséget, s mindeközben a kormány nem védi meg a megfélemlítetteket. Mindaz, ami Gyöngyöspatán történt, több mint figyelmeztető jel. Mert nincs még egy olyan ország Európában, ahol egy magát baloldalinak tartó, zöld párt a szélsőjobbal szövetkezne az egyébként a liberális demokráciát megcsúfoló politikát folytató, de mégiscsak demokratikusan megválasztott kormány leváltása érdekében. Mert nincs még egy ország Európában, amelynek alkotmánya azzal a történeti korszakkal vállalna kontinuitást, amelyben az ország a két világháború közötti náci Németország egyik leghebbe szövetségese volt. Mert nincs még egy olyan ország Európában, amely, miközben minden erővel baloldali politikai ellenfeleit igyekszik kriminalizálni, kiszorítani a nemzetből, semmit sem tesz az állandóan a legaljasabb eszközökkel gyűlöletet terjesztő írott sajtó és internetes portálok ellen. Mindennek nyomán ma már oda jutottunk, hogy nyíltan, minden további következmény nélkül lehet a nyilvánosság előtt Magyarország egyik korábbi miniszterelnökének lelövéséről, meggyilkolásáról handabandázni.

Mit lehet tenni?

A mindannyiunkat – vagy legalábbis sokunkat – foglalkoztató kérdés persze elsősorban az, hogy mit lehet tenni a szélsőjobb oldali eszmék terjedésével szemben. S noha erre a kérdésre nincsen egyetlen, mindenre és minden helyzetre érvényes válasz, bizonyos irányok, elképzelések, megoldási javaslatok azért körvonalazódtak már korábban is. Más, szerencsésebb európai országokban a politika, a demokratikus politikai pártok – ideológiai különbségektől függetlenül – közösen lépnek fel a szélsőjobb oldali ideológiával, annak bármilyen megnyilvánulásával szemben. Magyarországon erre nem számíthatunk – ebben az országban a centrális politikai erőteret ideológiájának jegyében a baloldal morális és politikai megsemmisítése fontosabb, mint a szélsőjobb oldali következetes, határozott és egyértelmű elutasítása. Éppen ezért a szélsőjobb oldali gondolkodással és világnézettel való szembefordulásban meghatározó szerep jut a médiának, a különböző civil szervezeteknek, független kutatóintézetnek és mindenekelőtt az oktatásnak, az iskolának.

*Az oktatásban a történelem jóval
nyitottabb szemléletére lenne szükség*

Anélkül, hogy itt akárcsak megkísérelném a hazai oktatási rendszer elemzését, egyetlen – jelen írás szempontjából fontos – gondolatot emelek ki. A magyar oktatási rendszer minden szintjén – az általános iskolában, a közép- és felsőfokú oktatásban egyaránt – szükségtelenül nagy figyelem fordul a saját nemzeti kultúra, annak különböző területei irányába, miközben más kultúrákról, a kulturális másságról és sokféleségről, a kulturális keveredésről, mind ezen jelenségek és folyamatok történeti, társadalmi hátteréről, kontextusáról alig esik szó. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy nem kellene mindenkinek megismernie saját népe és országa történelmét és kultúráját. Hanem sokkal inkább azt, hogy az oktatásban a kultúra és a történelem a jelenleginél jóval nyitottabb, tágabb, sokrétűbb szemléletre lenne szükség. Mindezekelőtt azért, mert a szélsőjobb oldali ideológia és világnép jelentős részben – bár nem kizárólagosan – a saját kultúra, a saját kultúrába való bezárkózás, a kulturális azonosság mítoszára épül. Ezt ellensúlyozhatja egy nyitott és érzékeny kultúra- és történelemfelfogás, amelynek három súlypontját érdemes megemlíteni. Egyrészt meg kell(ene) mutatni, hogy a törté-

nelem során mindig a kulturális sokféleség és heterogenitás volt a természetes állapot; hogy a kultúrák keveredése, egymás mellettélése, a közöttük zajló kommunikáció – minden esetleges konfliktus ellenére – gazdagította az adott társadalmakat, segítette azok működését, fejlődését. E hosszú történeti folyamat mai megnyilvánulása a kulturális globalizáció, illetve az európai országokba irányuló bevándorlás. A szélsőjobb oldali durva támadásainak kedvelt célpontját jelentik a nem európai, nem fehér bőrű bevándorlók, azok kulturális fejletlenségének, „primitivitásának”, alacsonyabb rendűségének a hangoztatása. Annak hangsúlyozása, hogy a bevándorlók mienktől eltérő kultúrája és hagyományai szükségszerűen súlyos konfliktusokat gerjesztenek, a társadalom, a saját kultúra széteséséhez vezetnek. Ehhez kapcsolódóan fontos feladata kell(ene), hogy legyen az oktatásnak a kultúrák egyenértékűségének a megjelenítése; annak folyamatos tanítása, hogy nincsenek magasabb és alacsonyabb rendű kultúrák, társadalmak; hogy nem a saját kultúra jelenti az egyetlen és abszolút vonatkoztatási pontot – azaz az etnocentrizmus tudatos elutasítására való nevelés. Egy harmadik szempontot jelent az általánosítás, az előítéletek, a kulturális sztereotípiák és a rasszizmus elleni harc; annak megmagyarázása, bemutatása, hogy egyes individuumok devianciája nem vezethető vissza az adott csoport kultúrájára, hagyományaira, a deviancia, a bűnözés nincs egyetlen csoport „vérében” sem, az individuális deviancia nem vetíthető ki egyetlen kulturális vagy etnikai csoportra sem. Mindennek össze kell(ene) fonódnia a szélsőjobb oldali gondolkodás, ideológia és világnézet történetének, különböző megjelenési formáinak kritikai elemzésével. Annak bemutatásával, hogy a szélsőjobb oldali világnézet mélyen ellentétes mindazzal, ami az európai kultúrát, történelmet és hagyományokat jellemzi.

Másként fogalmazva: a nemzeti szempontú oktatás mellett más európai országokhoz hasonlóan Magyarországon is egyre nagyobb jelentőségre kell(ene), hogy szert tegyen az inter- és multikulturális oktatás – elméleti és gyakorlati értelemben egyaránt. Ez önmagában persze nem oldja meg a szélsőjobb oldali által generált konfliktusokat és problémákat, de megteremti annak lehetőségét, hogy minél több fiatal érti meg a kulturális sokféleség társadalmi jelentőségét, s utasítja el a szélsőjobb oldali kulturális fundamentalizmusát és rasszizmusát.

Niedermüller Péter

TUDÁSMEGOSZTÁS ISKOLATÍPUSONKÉNT

Kaposi József: A Nemzeti alaptantervben felértékelődik a nevelés szerepe

Azt, hogy mit tanítanak az iskolákban, a jövőben az új Nemzeti alaptanterv (NAT) és a kerettantervek határozzák meg. A NAT felépítése alapvetően arra a struktúrára épül, amit ma az oktatási rendszer meghatároz, tehát elsőtől a negyedik évfolyamig, ötödiktől a nyolcadikig és kilencediktől a tizenkettedik évfolyamot bezárva tagolódik. A szakmai nyilvánosságra szánt anyag a tervek szerint szeptember első felében hozzáférhető lesz, a társadalmi-szakmai vita akkor indulhat. Az új NAT novemberre készülhet el, legkorábban 2012-ben vezetik be. Mindezt *Kaposi József*, az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet főigazgatója mondta el lapunknak. Az alábbi beszélgetés vele készült.

– Kik és hányan készítik az új Nemzeti alaptantervet?

– Közel 80 pedagógus, akik a felsőoktatásban, a középfokú képzésben, alapfokon, a sajátos nevelési igényű gyerekekkel, a nemzetiségi oktatásban részt vevőkkel foglalkoznak. A csapatban tehát sokféle élet-helyzetben lévő pedagógus megtalálható az egyetemi tanártól az általános iskolai tanítótól, hiszen ez a vállalkozás kiterjedt és differenciált tudást, sokrétű tapasztalatot feltételez.

– Olyanok is benne vannak a csapatban, akik az előző Nemzeti alaptantervet készítették?

– Természetesen, hiszen a tantervkészítés egy szakma, amit véges számú szakember tud végezni az országban.

– Alapjaiban miben különbözik majd az új Nemzeti alaptanterv az eddigiektől?

– Egyrészt változik a NAT bevezetője, ami többek között azt jelenti, hogy a nevelés és az értékek szerepe felértékelődik. Másrészt a kiemelt fejlesztési területek kiegészülnek, és kicsit más struktúrában jelennek meg.

– Ez konkrétan mit jelent?

– Mondok egy példát, eddig még nem volt kiemelt fejlesztési követelmény a családi életre nevelés vagy a társadalmi szolidaritásra való aktívabb felkészítés. Ezek új feladatként fogalmazódnak meg. A kiemelt fejlesztési területek 2003–2006-os megfogalmazása több helyen kicsit módosul az oktatáspolitikai céloknak megfelelően. De ugyanez mondható el az európai kulcskompetenciáknál is. Így például megjelenik a műszaki-technikai tudás, már csak azért is, mert az európai ajánlásban benne van, a magyar átvételénél ez egy kissé elsikkadt. Tehát az új NAT-ban ezentúl hangsúlyosabb szerepet kap ennek a célnak a megvalósítása.

– Ez azt jelenti, hogy megint virágkarókat fognak a gyerekek faragni az iskolákban?

– Nem ezt jelenti természetesen. Az elmúlt évtizedekben az oktatás a praktikum felől a kíváncsiságnál jobban elment az elméleti sík felé. A változtatás azt szeretné elérni, hogy az elmélet és a gyakorlat arányának új egyensúlya jöjjön létre. Az 50–60-as évek nem értékelték a humán kultúrát, és csak a műszaki, természettudományos ismereteket tekintették fontosnak. Azt gondolom, hogy ezen a területen a 90-es éveket követően egy új arány jött létre. Jelenleg a világban felértékelődött a természettudományos műveltség, a műszaki kultúra, így ezt az arányváltást a

jelenlegi hazai tantervi szabályozásban is érdemes valamilyen formában megjeleníteni.

– Abban, hogy a tanterv eltolódott a humán dolgok oktatása felé, jelentős szerepe lehetett annak is, hogy ez olcsóbbá tette az oktatást. Könnyebb volt azt mondani, hogy tanuljatok meg egy verset, mert az ingyen volt. A kísérletek bemutatása azonban sokba került volna. Most már lesz erre pénz?

– Az OFI szintjén a tantervkészítés nem egyenlő a bankóprés használatával. Mi nem tudunk pénzt gyártani, de azért annyit tehetünk, hogy azt mondjuk, a nevelés-oktatás terén nő az állam felelőssége, és ha ez a legfontosabb tartalmi szabályozó dokumentumban is benne van, akkor maga után kell hogy vonja azt, hogy legyen rá bizonyos erőforrás. A tantervi dokumentummal abban tudunk segíteni az állami elosztó rendszernek, hogy odafigyeljen a hatékony oktatás tárgyi feltételeire. Visszatérve a humán műveltség túlsúlyára, azt gondolom, hogy a szolgáltatási szféra nagymértékű térhódítása teljesen logikusan hozta magával ezt, hiszen itt kulturált humán munkaerőre van szükség. A tantervkészítésre azt szokták mondani, hogy az egyensúlyteremtés művészete. Mi is ennek megteremtésével próbálkozunk. Abban is nagy a társadalmi egyetértés, hogy az iskola-rendszer egésze nem eléggé szolgálja az ún. társadalmi tőke újratermelését, a kulturális hátrányok kiegyenlítését. Így amikor a tantervben a nevelésre, a társadalmi szolidaritásra, a kulturális tőkéhez való hozzájárás garantálására nagyobb hangsúlyt helyezünk, ezeknek a problémáknak a kezelésére vállalkozunk. A gyakorlatiasabb, praktikusabb tudáselemek nagyobb hangsúllyal való megjelenése is ennek részeként értelmezhető.

– Annyira gyakorlatias dolgokat is belevesszünk például, mint mondjuk a gépkocsi-vezetés?

– A Nemzeti alaptanterv általánosabb szinten fogalmazza meg a fejlesztési célokat és a közműveltségi tartalmakat. Közlekedési ismereteket ír elő, mert elvárható dolog, hogy azokban jártas legyen minden diák, aki a 14. életévét betöltötte. Azt azonban jelenleg nem minden általános iskola tudja garantálni, hogy olyan gyakorlati képzést is rendeljen emellé, melynek eredményeként gépkocsivezetővé képezi a diákokat.

– Hol tart a NAT elkészítése?

– A szakmai nyilvánosságra szánt anyag a tervek szerint szeptember első felében hozzáférhető lesz. Ha az oktatási állam-

titkárság elfogadja, akkor lehet arról társadalmi-szakmai vitát folytatni. A társadalmi vita észrevételei és a felkért szakmai lektorok további javaslatai még bizonyos pontokban bizonyára javítani fogják a műveltségterületi anyagokat. Terveink szerint nagyjából november környékére lehet meg a végleges anyag.

– Bevezetni csak jövőre fogják?

– Természetesen 2012-ben, és információink szerint felmenő rendszerben. A NAT a kiegészítést követően továbbra is általános szintű tartalmi szabályozó dokumentum marad. Elfogadását követően párhuzamosan megkezdődik a kerettantervek készítése is. Visszatérnék arra a kérdésre, hogy miben változik az új NAT a régihez képest. Négy dolgot szoktunk megjelölni: a bevezetést, a kiemelt fejlesztési területeket, a tantárgyközi elemeket és a tartalmakat. A legnagyobb változás ez utóbbiban jelenik meg, hiszen részeivé válnak a dokumentumnak az úgynevezett közműveltségi tartalmak, amelyek a korábbi, 2006-os NAT-ban nincsenek benne.

– A közműveltségi tartalmak tulajdonképp a nemzeti minimumot rejtik?

– Nem nehéz azt mondani, hogy nemzeti minimum, de az leírható, hogy valamilyen listája annak a tudásnak, amely arra is szolgál, hogy a nemzedékek közötti kapcsolatot egyértelműen megtartsa. Ez bizony – például – magyarban, történelemben bizonyos szerzőket, műveket, eseményeket jelent. Persze az mindig vitatható, ki kerül bele, ki nem, mindig lehet pró és kontra érveket mondani egy-egy személy, mű esetében. Ezért általában az az elv, hogy a lezárt életművek azok, amelyek eligazítanak.

– Ahhoz, hogy legyen egy mindenki által elfogadott alap, kell egy minimum megállapodás, amelynek szükségességében az egész nemzet megegyezik...

– Akik dolgoztak az új NAT-on, azok korábbi tanterveken is dolgoztak. Ismerik a gyakorlatot, elméletet, és azt keresték, hogy melyek azok a művek, alkotások, események, jelenségek, amelyek korábban is benne voltak, de benne vannak a mostani, korábbi kerettantervekben és az iskolai gyakorlatban is. Azt gondolom, hogy az lesz az új NAT-ban a legmeglepőbb, hogy nem lesz benne a tartalmakat illetően semmi váratlan és meglepő. Tulajdonképpen a közműveltségi tartalmakat illetően leíródik (Folytatás a 20. oldalon)

TUDÁSMEGOSZTÁS ISKOLATÍPUSONKÉNT

(Folytatás a 19. oldalról)

az, és jogszabállyá válik, ami a mai iskolai gyakorlatban meghatározó.

– *Mi a választóvonal a NAT és a kerettantervek között?*

– A Nemzeti alaptanterv általánosabb szinten fogalmaz. Mondok egy példát: az ókori Egyiptom anyagi, szellemi kultúráját fel kell dolgozni, fogalmaz a Nat, de azt a kerettanterv mondja már meg, hogy az általános iskolában, mondjuk, a piramisépítést, a középiskolában ezen túlmenően a csillagászatot, orvoslást, képzőművészetet is fel kívánja dolgoztatni. Tehát a gyakorlat oldalából igazából a különbségeket a kerettanterv fogja majd nyilvánvalóvá tenni.

– *A kerettanterveket ki dolgozza ki?*

– Elvileg az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet van megbízva a munkával, most dolgozunk a koncepcióján.

– *Iskolatípusonként mennyiben lesznek mások?*

– A kiindulópont az, hogy a kötelező tantárgyak feldolgozásában (magyar, matematika, történelem, természettudományok, nyelv) viszonylag kicsi a különbség. De ugyanez elmondható az első négy évre is minden vonatkozásban. A differenciálás a felsőbb évfolyamokon és elsősorban azokban a tantárgyakban jelenik meg, amelyek tanítása alapvetően a helyi viszonyok függvényében különböző változatokban is értelmezhető és megvalósítható. Nagyon fontos dolog, hogy az egységesség az első négy évfolyamnál érvényesüljön.

– *És utána?*

– Majdnem hogy azt mondhatom, hogy az első négy, hat évfolyam nagyjából egységes lesz, de megjelenik a nyolcosztályos gimnázium kerettanterve, a hatosztályos gimnázium kerettanterve is. Ez már rögtön differenciálódást jelent.

– *Jól gondolom, hogy a tanterv a felsoroltak sorrendjében egyre kevesebbet fog követelni?*

– Ezt nem tudom részleteibe menően elmondani, hiszen a koncepciókészítés időszakában vagyunk. Aki nyolcosztályos gimnáziumba megy, annak lehet különbség a tanrendbeosztásában, de abban is – ha nem is minden tantárgynál –, hogy mind szélességében, mind mélységében nagyobb ütemben tudja a tantervben előírtakat feldolgozni. Azt gondolom, ebben lehet különbség. Megjelenhet olyan is, hogy az egyik nyolcosztályos képzés mondjuk a természettudományt, a másik a nyelvet állítja középpontba. Az is elképzelhető, hogy a hagyományos négyosztályos gimnázium általános irányt vesz, hogy azoknak a gyerekeknek teremtsen tanulási útvonalat, akik még nem tudták eldönteni, hogy milyen szakterület (humán, műszaki, művészeti, természettudományi stb.) iránti érdeklődés vezérli tanulási motivációikat.

– *Nem fogja ez eleve behatárolni egy gyerek további útját?*

– Természetes, hogy valamilyen szinten mindez befolyásol valamit. De mivel a tudásképződés és a tanulás nem írható le egyenes vonalú, egyenletes mozgással, hanem egy sokkal bonyolultabb (szigetszerű) rendszer, ezért lehet, hogy valaki itt-ott valamiben lemarad, de ez később behozható intenzív motiváció segítségével. A tanulás, mint tudjuk, élethosszig tart, ezért inkább „hosszútávfutás”, mintsem „sprint”, amit néhány tizedmásodperc alatt végigfutnak. Ezért bizonyos értelemben lehet, hogy valakinek a kerülőutak vagy a másféle utak szerencsésebbek, mint hogyha rögtön egyenes vonalban indul el. Abban, hogy milyen iskolát választanak egy diáknak, mindig komoly felelőssége van a szülőnek és annak az iskolának is, amelyik felveszi. Nem azt kell elsősorban látni a gyerekekben, hogy milyen a tudása a felvételi időszakában, hanem azt, hogy milyen lehet például nyolc év múlva, mivé fejleszthető a formális tanulás keretei között. Ezért nehéz az egész felvételi rendszer tízéves vagy 12 éves korban, mert hihetetlen nagy felelősség és komoly szakmai kvalifikáció megállapítani Misikéről, Petikéről, hogy milyen lesz majd Mihályként és Péterként mondjuk nyolc év múlva.

– *Hiszen éppen ezért szüntették meg a felvételit, most mégis visszakerül?*

– Most is van.

– *Középiskolában például nincs.*

– De van írásbeli felvételi, csak szóbeli sincsen. Az elmúlt években az írásbeli is inkább az általános kompetenciák felmérésére irányultak.

– *Ezentúl lehet szóbeli felvételi is?*

– Ez nem a NAT hatáskörébe tartozik.

Csak azt tudom mondani, hogy lesz négyosztályos tanterv, lesz hatosztályos tanterv. Azaz, hogy milyen felvételik lesznek, mi nem foglalkozunk.

– *Az iskolatípusok közötti átjárhatósággal mennyire számolnak?*

– Az átjárhatóság problémája egy időben nagyon központi kérdés volt. Ezt én sokkal cizelláltabban látom, hiszen a gyakorlat szemszögéből is ismerem. Tanítottam közel 20 évig középiskolában, és azt tudom mondani, hogy akit át akartunk venni, mert az alapvető szempontokból megfelelő volt, azt át tudtuk venni, mert legfeljebb külön felkészítést tartottunk neki, akit meg nem akartunk, annak számos indokot tudtunk mondani, hogy miért nem vesszük át, például nem ugyanannyi órában tanulta ezt a nyelvet vagy azt a tantárgyat. Ezért az átjárhatóságot én alapvetően nem rendszer szintű problémaként, hanem egyediként tudom csak igazából értelmezni.

– *Az oktatási államtitkárság elképzelése szerint lesz mindennap kötelező testnevelés, hetedik osztálytól lehetőleg két idegen nyelv bevezetése, művészeti nevelés. Mindez megjelenik a NAT-ban vagy a kerettantervekben?*

– A NAT felépítése alapvetően arra a struktúrára épül, amit a mai oktatási rendszer meghatároz, tehát 1–4., 5–8., 9–12. évfolyamok. Nem írja le, hogy hetedikről két idegen nyelvet kell tanítani, ez egyébként is a minisztériumi nyelvi koncepció tervezetében szerepel mint ajánlás. A NAT azzal sem foglalkozik, hogy bizonyos évfolyamok után a képzettségben milyen szintre kell eljutni. Azt viszont támogatja, hogy az első négy osztályban különösképpen nagy hangsúly legyen a művészeti nevelésnek. Vagyis a gyermek nevelése ne rögtön a „száraz tudományok” túlsúlyával kezdődjön el, hanem a művészetnek legyen abban meghatározó szerepe, így elősegítve a kreativitását, a személyiség fejlesztését.

– *És ötödiktől nyolcadikig?*

– Megmarad a NAT-ban ez a szemlélet, de azért szűkülnek a lehetőségek, elsősorban hetedikről kezdve, amikor belépnek a természettudományos tárgyak. De ezt sem a NAT, hanem a kerettantervek fogják majd szabályozni. Tehát a NAT nem mondja meg, hogy melyik tantárgy oktatása mely évfolyamokon kezdődik, csak azt, hogy az adott képzési szakaszban mely közműveltségi elemeket kell minden iskolában feldolgozni önálló tantárgyként vagy egy tantárgy részeként.

– *A tankönyv óriási probléma, mindenféle gond van vele. Most ne menjünk ennek a részleteibe bele, mert ez nem kerettanterv és Nemzeti alaptanterv kérdése. De az már igen, hogy az a cél, hogy egyre kevesebb tankönyv legyen.*

– Azt mondanám, hogy az a cél, hogy egyre jobb, egyre gyermekbarátabb, a tanulást elősegítő tankönyvek legyenek. Ez az alapvető cél. A másik, hogy a tankönyveket döntően ne a piaci mechanizmusok határozzák meg, hanem azok a tartalmi dokumentumok, amelyek a gyerekek, diákok nevelését-oktatását hivatottabbak szolgálni. Természetesen cél az is, hogy annyi anyagi erőforrás fordítódjon a tankönyvekre, amelyek ezt garantálni tudják. Egyetérthetünk abban, hogy nagyon fontos, hogy a tanároknak a tankönyvek tekintetében legyen választékuk, de a 42. darab olvasókönyv, ami mondjuk a piacon megjelenik, már nem tud segíteni a választásban. Tanérként még négy-öt könyvet át tudok nézni, de a 12.-kel már nem nagyon tudok érdemben mit kezdeni. Egyébként egy kutatás azt is kimutatta, hogy a legtöbb évfolyam és a legtöbb tantárgy esetében a három leggyakrabban választott tankönyv nagyjából lefedi a használók 70-75 százalékát. Ez azért mégiscsak jelent valamit, nem?

– *Köszönöm az interjút.*

-mi-

VISSZALÉPÉS A „TANONCKÉPZÉS” IRÁNYÁBA

Dr. Sós Tamás: a valódi szándék a szakképzési rendszer kifosztása

A Nemzetgazdasági Minisztérium kiszivárgott szakképzési koncepciója szerint a több mint 700 szakképző iskolát alig félszáz központi intézménybe, térségi integrált szakképző központba (TISZK) olvasztják. A tanárok a térségi központ valamennyi iskolájában taníthatnának, a képzés hatékonyabb és olcsóbb lesz, az osztálylétszámok nőnek. A tanárok létszáma mintegy 26 százalékkal csökkenne. A középiskolai felvételi vizsga eredményéhez kötnék, hogy ki hol folytathatná a tanulmányait. Ennek következtében öt év múlva 40 százalékkal, 121 ezerre csökkenne a gimnazisták száma, ugyanakkor csaknem 30 százalékkal nőne a szakiskolai tanulók száma. Az alábbiakban minderről, és a szakképzés átalakításának irányáról *dr. Sós Tamás* szocialista politikus, egykori szakképzésfejlesztésért felelős miniszterelnöki megbízott véleményét olvashatják.

A szakképzés is áldozatul esik az érzéketlen megszorításoknak a kormány kiszivárogtatott tervei szerint. Olcsó „tanoncképzést”, kiszolgáltatott munkaerőképzést terveznek a minőségi szakképzés helyett. Kibújt a szög a zsákból: a szakképzés munkaerőpiachoz való igazítása, a duális szakképzés emlegetése is csak üres szólam maradt, a valódi szándék a szakképzési rendszer kifosztása és a diákok jelentős részének elzárása a tanulás lehetőségétől. Pénzkivonás, pedagógus elbocsátás történik a szakképzésben. Szakmailag nem kiérlelték, ellentmondásosak a nyilvánosságra került elképzelések – véli dr. Sós Tamás.

Minden ötödik tanár és szakoktató elbocsátását hozhatja az összevonas

A tervezett 20 százalékos állami forráselvonás tönkretesz a szakképző intézményeket: mivel az oktatási költségek döntő része a pedagógusok bére, minden ötödik tanár és szakoktató elbocsátásával járhat az egymástól távol lévő vagy eltérő típusú szakmákat oktató intézmények összevonása. Ez valós megtakarítást nem hoz. Ugyanakkor rontja az intézmény működésének hatékonyságát. Többletterhet jelent a tanárok és diákok számára egyaránt. Az erőltetett átszervezés veszélyezteti a futó vagy már lezárult uniós TISZK-pályázatok lezárását, így sokmilliárdos fejlesztési források elvesztését okozhatja.

Hogyan lehet holland típusú TISZK-ké alakítani a jelenlegi gazdasági társaságokként működő TISZK-eket? Államosítani fognak 700 iskolát? A kormány erővel akarja lezúlsztatni, majd ebbe a rendszerbe kényszeríteni a diákokat, zsákutcát alakít ki, végleg elzárva a tanulás lehetőségét a nehezebb sorsú tanulók előtt.

Nagymértékben csökkentik az érettségig adó szakképző iskolákba kerülő tanulók számát, növelve a hároméves tanoncképzés arányát, ezzel csökkentve a képzés idejét, így a szükséges költségeket is. Hová fog ez vezetni? Már most is óriási a szakmunkás-képzettségük körében a munkanélküliség. A tervezett lépések

veszélyeztetik a magyar gazdaság fejlődését, a társadalmi békét, a tervek ellentétesek Magyarország európai kötelezettségeivel.

Olcsó, kihasználható munkaerőt akar a kormány

Aggodalommal figyelem, hogy mindössze apró mozaikokból lehet következtetéseket levonni a szándékokról, hiszen a teljes koncepciót az érintettek sem ismerik, ám az eddig megismert részletek alapján elmondható, hogy nem megbízható diagnózisra épül az eltervezett rendszerátalakítás. A koncepció jelentősen ronthatja a hátrányos helyzetű fiatalok majdani elhelyezkedésének esélyeit, és ha megvalósulnak a kormány, vagy éppen az iparkamara elképzelései, ez az olcsó, szakképzetlen munkaerő növekedéséhez vezet.

Elvileg a duális képzéssel egyet lehet érteni. Ugyanakkor bizonytalan alapokra, több területen illúziókra építenek. Látszik, hogy a kormány lemond a szakmunkások-

Olcsó „tanoncképzést”, kiszolgáltatott munkaerőképzést terveznek a minőségi szakképzés helyett

ról, mintha a kamara kezdene magára maradni a szakképzés átalakításban. A kormány nemcsak hogy nem tájékoztat a bejelentett törvény előkészítéséről, de senkivel nem is tárgyalt az átalakításról. A szakmai szervezetek, a szakképzés széles körű szakmai közvéleménye nincs bevonva az egyeztetésbe, miközben fogy az idő, és ősszel a kormány tervei szerint a parlament elé kell kerülnie a törvénynek. A kabinet teljesen átengedte ezt a terepet az iparkamarának, de ott is konfliktusos tervek bontakoztak ki.

A német modell helyett a dán példa lenne követendő

A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara (MKIK) ugyanis a rendszerváltás előtti hároméves képzéshez térne vissza, viszont a német modell helyett a dán példa lenne követendő. Dániában ugyanis – bár szintén hároméves, tanonrendszerű szak-

képzés működik erős vállalati részvétellel – hangsúlyt fektetnek a közismereti oktatásra is, amely a szakmunkások munkavállalásánál, esetleges továbbtanulásánál óriási előnyt jelent. Az Orbán-kormány a duális rendszerű, hároméves szakképzési formát ezzel szemben akként preferálná, hogy abban jelentősen megnövelnék a gyakorlati órák számát, így egy szakmában ugyan szereznének szakmai tapasztalatot a diákok, de nem lenne esélyük a továbbtanulásra.

A rövid távú érdekek dominálnak, ez sokba kerül majd az országnak

A szakképzés átalakításának ügyében is tükröződik az Orbán-kormány filozófiája; a rövid távú érdekek dominálnak, csak a pénzkivonás a lényeg. Ez azonban nemcsak szűklátókörűségre utal, hanem kifejezetten sokba is fog kerülni hosszú távon. Ma Magyarországon körülbelül 1,5 millió ember nem tud elhelyezkedni, mert nincs megfelelő szaktudása. Ezek az emberek már most közmunkára vannak ítélve.

Ismert az is, hogy a közmunka rendszerét miként alakították át, sőt az is, amit a Munka törvénykönyve ügyében terveznek. Körülbelül

2012-ben érzékelhető lehet egy újabb, már a szakképzési rendszer okozta probléma, hiszen a sugalmazott kormányzati tervek nemhogy nem gondoskodnak arról az 1,5 millió emberről, akik jelen pillanatban is szakmára szorulnak, de már most lemondanának azokról a fiatalokról is, akik majd bekerülnek a szakképzési rendszerbe, ám onnan versenyképes tudás nélkül, a semmivel a kezükben távoznak. Várható egyébként, hogy az átmeneti időben a szakképzésben részt vevők száma is le fog csökkenni, ami újabb csapást mérhet a magyar gazdaságra.

Elmondható tehát, hogy a szakmunkások foglalkoztatásának problémáit nem lenne szabad kizárólag a szakiskolák működésére, illetve azok hiányosságaira visszavezetni. A szakképzés szükséges, de önmagában nem elégséges feltétele a foglalkoztatásnak. *(Folytatás a 22. oldalon)*

VISSZALÉPÉS A „TANONCKÉPZÉS” IRÁNYÁBA

(Folytatás a 21. oldalról)

Problémák sokaságával kell szembenézni ezen a területen, hiszen ismert, hogy ma rengeteg szakképzettséggel rendelkező ember sem tud elhelyezkedni a munkaerőpiacon. Konkrétan 1 millió 834 ezer szakmunkás végzettségű munkavállaló van.

Közülük foglalkoztatott 1 millió 133 ezer fő, a különbség 700 ezer ember. Ennek oka főképp az, hogy a szakmunkások nagy részének tanult szakmájára vagy már munkakörére sincs szükség, máshoz viszont nem értenek. Ám azok sincsenek sem anyagilag, sem társadalmi megítélésükben megbecsülve, akikre nagy szükség van, nincsenek előmeneteli lehetőségeik, rosszak a munkakörülményeik, magas a munkába járásuk költsége, és a magyaroknál általános a mobilitás hiánya is. A rendkívül alacsony bérért pedig igen gyakran feketén-szürkén foglalkoztatják a szakmunkásokat.

Amikor a számok beszélnek

Jó irány a TISZK, a tanulószerveződés rendszere, viszont a kormánynak most elsősorban azt kellene figyelembe vennie, hogy hogyan, mivel tehetné vonzóbbá a pályát a piac számára, ugyanis csak a piacképes, állandó megújításra alkalmas szaktudás teremtheti meg százezrek számára a kitörés lehetőségét az alulképzettségéből, a munkanélküliségből és a szegénység csapdájából.

Tény, hogy Magyarországon a munkanélküliek és az inaktívak között 900 ezer a szakmunkás. A hatékonyabb szakmunkásképzés, továbbá az átképzések, a felnőttképzés sokat segíthetnének az ő elhelyezkedésükben is.

Az utóbbi 20 évben jelentős presztízsvesztéséget szenvedett el a szakmunkásképzés, és ez látszik abból is, hogy a rendszerváltás idejéhez képest felére csökkent a szakiskolai képzésben részt vevők száma, ez most lecsökkent mintegy 24 százalékra. Ezzel szemben szakközépiskolába az adott korosztály 42, gimnáziumba pedig 34 százaléka jár. Ráadásul, még akik valamilyen szakma elsajátítását vállalják is, többnyire kerülnek a nehéz fizikai munkával járókat, s aki csak tehetné, igyekezett érettségit szerezni, majd továbbtanulni. Az sem elhanyagolható, hogy 30 százalékos a lemorzsolódás a szakiskolákban. Ezekről azonban a kormányzati kommunikáció – csakúgy, mint az iparkamara nagyra törő tervei – nem szól, ellenben a szakiskolák működését

teljesen megváltoztatnák, szétdúlnák annak felügyeleti rendszerét is, hosszú távú célokról pedig egyáltalán szó sincs.

Egyértelmű, hogy alapvető dolgok nincsenek átbeszélve, s vélhetően késő lesz az elfogadás előtti napokban betervezni a szakképzési törvényt, mert ha a szakmai résztvevők nem fogadják majd el, nem tudják alkalmazni, és ez az egész új rendszert megbéníthatja. Nem mellékesen, ezeken a területeken 5-6 évre előre kell tervezni a rendszer megváltoztatásának folyamatát. Ehhez egyértelműen szakmai elemzések és támogatások kellenek, mert az erőből történő megvalósítás helyrehozhatatlan károkat okozhat.

Mit akar az Orbán-kormány?

Áttörésként értékelte Parragh László, az MKIK elnöke, hogy tavaly novemberben Orbán Viktor kormányfő gyakorlatilag csak az ő kezébe adta a szakképzési rendszert. Őt csapásirányban állapodtak meg: az első szerint ezerről kétezerre kívánják emelni a gyakorlati órák számát a képzésben, második a gyakorlatigényes szakmákban hároméves szakmunkásképzési modell indítása, a harmadik, hogy a szakmunkások már 17 éves koruktól dolgozhatnak. Negyedik célként fogalmazták meg, hogy a középfokú oktatásban részt vevők körében 35 százalékra kívánják növelni a szakmunkásképzősök arányát, míg a megállapodás ötödik pontjának keretében újabb gyakorlatigényes szakképzés kerül az MKIK égisze alá.

Legalábbis névleg odakerült, ugyanis míg kezdetben 16 szakmát, majd 25-öt felügyelt a kamara, most 125 van rábízva, de csak mintegy 46 esetében alkalmazzák a saját tananyagot szeptembertől. Arról is tudni, hogy az iparkamara elképzelései szerint a szakiskolai képzés általánosan három-, a szakközépiskolai képzés négyéves lenne. A duális képzési rendszerben az első évi gyakorlati képzést az iskolai tanműhelyekben, míg a 10–11. évfolyamon már vállalatoknál tartanák. A duális szakképzési rendszer tervezett bevezetéséről elmondható, hogy az elmúlt években a szocialista kormányok több erőfeszítést tettek annak meghonosítására, a vállalkozások nagy része azonban nem tudta vagy nem akarta teljesíteni a képzéssel járó többletkötelezettségeket, és ezen most sem lehet hirtelen, erőből változtatni. Időbe telik, mire 20 ezer cég önként részt vesz a rendszer működtetésében, eddig őket ugyanis egyáltalán nem kérdezték meg erről.

A tankötelezettség leszállításával a kormány lemond a problémás gyerekekről

Egyértelmű, hogy az Orbán-kormány a szakképzési forradalmával együtt forradalmasítaná a tankötelezettségi korhatárt is. Komoly kapkodás van, hiszen ez ma 18 év, a Széll Kálmán Terv 15-re vitte volna le mindenféle zavarok közepette, s úgy, hogy napokkal azelőtt még 17-ről szólt a bejelentés. Ez Magyarország mindenféle nemzetközi egyezményének ellentmond, de a hazai iskolarendszert sem veszi figyelembe. Néhány héttel később bejelentették a 16 évet, és várhatóan ez is kerül majd az oktatási törvénybe, persze úgy, hogy az európai országok éppen ellenkező irányba haladnak. Ráadásul egy kidobott 16 évesnek nem lesz iskolai végzettsége, így a munkaerőpiacon semmiféle alkupozícióba nem kerülhet.

De a korhatárcsökkentés az olcsó munkaerő képzése felé is tolja az iskolarendszert, egy ilyen intézkedés egyértelműen a rövid távú célokat szolgálja. Az elgondolás nem sok jót sejtet, főként úgy, hogy ezek a fiatalok végzettség, szakmai alapok nélkül, a társadalom kevésbé hasznos tagjaiként fognak feltűnni, s részben ebből adódóan sajnos kevesebb ideig is fognak élni. A döntéstől függően évente 6-8 ezer gyerek tűnhet el a közoktatásból, és töltheti az utcán az életét a gyermekmunka, a kizsákmányolás, a csellengés, a bűnözés, a drog- és az alkoholfogyasztás veszélyeinek kitéve. A tankötelezettség korhatárának leszállításával a kormányzat lemond a problémás gyerekekről, akik így nem jutnak szakképesítéshez, és később nagy valószínűséggel segélyre szorulnak.

Mit akarnak a szocialisták?

Követeljük, hogy a kormány hozza nyilvánosságra a szakképzést érintő részletes terveit, az ezeket megalapozó számításokat és hatásvizsgálatokat. Kezden párbeszédet a szakmával, az érintettekkel a szakképzés jövőjéről. Az MSZP olyan szakképzési rendszert támogatna, amely megőrzi a sokszínűséget, a korábbi formákat, azaz amelyben megmarad az érettségire épülő, a hagyományos, négyéves szakiskolai, érettségire épülő szakközépiskolai, s egyedi esetben az előrehozott szakképzés is.

Dr. Sós Tamás

MI LESZ VELED, TANÁRKÉPZÉS?

Az óvodapedagógusokat, a tanítókat és az általános iskolai tanárokat főiskolákon képeznék

Katasztrófaövezetté lehetne nyilvánítani a magyar tanárképzést, mert a diákok számára semmilyen tanári szak nem vonzó, ám különösen igaz ez a természettudományos szakokra. Míg a hagyományos tárgyakra, mint a matematika, magyar, történelem, még csak-csak vállalkoztak a felvételizők, fizikatanárnak mindössze kilencen, kémiatanárnak még ennél is kevesebben jelentkeztek. Az oktatási államtitkárság a megoldást a problémára abban látná, ha visszaállítaná az egyciklusú, kétszakos tanárképzést. Ugyanakkor a képzést szétválasztaná általános és középiskolai tanárképzésre. Az új felsőoktatási törvény tárgyalását augusztusban az eredeti tervektől eltérően ismét elhalasztotta a kormány.

A felsőoktatási törvény koncepcióját az elmúlt hónapban a közigazgatási államtitkári egyeztetésen vették le a napirendről, azzal az indokkal, hogy több pontja politikai döntést igényel. Ha az meglesz, akkor kezdődik majd a koncepció alapján a jogi normaszöveg elkészítése. Addig is a jogalkotási törvénynek megfelelően egyeztetést folytat a koncepcióról a tárca, majd azt követően kerül a tervezet az Országgyűlés elé. Az oktatási államtitkárság azonban nem titkolja, hogy „természetesen a koncepció törvénytervezetként a parlamenti zárószavazásig is változhat”.

Visszaállítanák az osztatlan képzést

A koncepció természetesen nem úszta meg, hogy „kiszivárogjon”, először a Nép-szabadság ismertette egy, a birtokukba került dokumentum alapján, hogy a felsőoktatás átalakításának tervei között szerepel egyebek mellett az egyetemek kormány alá rendelése, a felsőoktatási autonómia megszűnése, 36 milliárd forint kivonása, az államilag finanszírozott hallgatói létszám csökkentése.

Az MTI az ugyancsak a birtokába ke-

rült munkaanyag alapján arról számolt be, hogy az új felsőoktatási koncepció az eddigieknél szigorúbb kritériumokat szab az intézmények alapítására és működtetésére, megkülönböztet tudományegyetemet, egyetemet és főiskolát, és célul határozza meg, hogy 2020-ra az államilag támogatott képzésben részt vevők legalább 20 százaléka 1-3 hónapos külföldi ösztöndíjas képzésben részesüljön.

Ezt követően a Magyar Nemzet tette közzé, hogy a kormány szétválasztaná az általános- és középiskolaitanár-képzést, újra nagy szerepet bízna a vidéki és fővárosi pedagógusképző főiskolákra, illetve visszaállítaná az osztatlan, egyciklusú, kétszakos tanárképzést. Az oktatási államtitkárság jelenleg úgy tervezi, a nagy közismereti tárgyak tanárait csak egyciklusú, osztatlan, kétszakos formában képezik majd, a kisebb szakok, mint a környezettan vagy a kommunikáció csak harmadik szakként lesznek felvehetők. A tanári szakosoknak a képzés elején két szakot kell választaniuk, amelyekből egyforma kreditszámot kell elvégezniük. Bizonyos tanárokat továbbra is képeznek majd osztott formában, például egyes nyelvtanári szakokon vagy a zene- és a táncművészet tanári szakon.

Kevesebb gimnázium?

A tervek szerint újra nagy szerepük lenne a korábban és ma működő tanárképző főiskoláknak, ahol az óvodapedagógusokat, a tanítókat és az általános iskolai tanárokat képeznék.

Az általános iskolai tanári szak négyéves lenne egy év gyakorlattal, az itt végzetek nyolcadik osztályig taníthatnának, valamint szakiskolákban a 9–10. évfolyamon.

A középiskolai tanári szakon diplomázók öt évet töltenének az egyetemen, majd egy év gyakorlattal zárhatnák le a tanulmányaikat. Az államtitkárság a lépés szük-

ségességét azzal indokolta, hogy a közoktatás területén új társadalmi, szociális szempontokat is figyelembe kell venni, amelyek a nyolcosztályos általános iskola szerepének növelését, valamint a hat- és nyolcosztályos gimnáziumok számának csökkentését vetítik előre.

A tervezetben a tanárbérek emelése is szerepel, jelenleg ugyanis a pályakezdő tanárok átlagbére nem éri el más diplomás pályakezdők bérének 70 százalékát, a tíz év tapasztalattal rendelkező pedagógusok fizetése pedig a többi hasonló mértékű tapasztalattal rendelkező diplomás bérének 55 százalékát teszi ki.

Az új közoktatási törvény és a pedagógus-életpályamodell koncepciója egyébként a jogszabályokban szereplő ütemezés szerint március 9-én került volna eredetileg a kormány elé.

Helycsere a legnépszerűbb szakok rangsorában

Idén több év után a turizmus átadta sokéves elsőségét a gazdálkodási és menedzsment szaknak a nappali tagozatos, államilag támogatott képzésre jelentkezők által választottak listáján. A képzésterület népszerűsége is töretlen, hiszen a legkurrensebb tíz szak közül öt gazdasági. Ez a felsőoktatás nyilvánvaló sikerágazata, szakjaira sok, a középiskolában jól teljesítő diák törekszik. Úgy tűnik azonban, hogy nem elsősorban a tudásvágy, hanem a reménybeli jól fizető állások utáni vágy hajtja őket, legalábbis az alapszak utáni mesterképzésekre jelentkezésekben már nem tükröződik ez a nagy népszerűség. Az is igaz azonban, hogy az utóbbi évekhez képest csökkent a gazdasági szakokra jelentkezők száma.

PL-összeállítás

A VONZÓ BÉREK TEHETIK NÉPSZERŰVÉ A PÁLYÁT

A tanárképzés átalakításáról szóló tervezet néhány pontjával ért csak egyet a Pedagógusok Szakszervezete (PSZ) és a Pedagógusok Demokratikus Szakszervezete (PDSZ). Ilyen például a hosszabb gyakorlati idő bevezetése. Az érdekvédelmi szervezetek szerint a bolognai képzés legkevésbé okozója a pedagóguspálya népszerűtlenségének, arról sokkal inkább a szegycintteljesen alacsony bérek tehetnek. A pedagógusképzés rendszerét a kormány többek között az általános és középiskolai tanárok képzésének szétválasztásával, a gyakorlati idő növelésével, illetve a kétszakos, egyciklusú, osztatlan képzés visszaállításával változtatná meg.

A pedagógusok is szükségesnek tartják a tanárképzés korszerűsítését, és egyetértenek azzal, hogy erősíteni kell a gyakorlati kép-

zést annak érdekében, hogy valóban kiderüljön, a leendő tanár alkalmas-e a pályára. „Égető szükség van a pedagóguspálya vonzóna tételére, hiszen 10-15 éven belül nyugdíjba megy a tanárok 60-70 százaléka” – mondta el *Mendrey László*, a PDSZ elnöke, majd hozzátette: a gyakorlati idő erősítése jó terv, de nem a képzés végére, hanem korábban kellene tenni a gyakorlatot. *Galló Istvánné*, a PSZ elnöke kifogásolta, hogy a sajtóból értesül a változásokról. Elmondta, biztosítani kell az átjárhatóságot a középiskolai és általános iskolai tanári fokozat között. Szóvá tette, felfő, hogy a hatéves képzési idő riasztólag hat majd a fiatalokra. Az elnökök egyetértenek abban, hogy jelenleg nem indokolt az általános- és középiskolaitanár-képzés szétválasztása. (Forrás: edupress)

2011. 06. 16.

Izzott a levegő, és nem csak a kánikulától

Forró hangulatú nap volt június 16. Országszerte tüntettek a szakszervezetek, egyeztetést követeltek a munka világát, a nyugdíjakat és az oktatást érintő kérdésekben. A rendvédelmisek tiltakoztak a korkedvezményes nyugdíj rendszerének átalakítása ellen. Szavazófülkéket állítottak fel, amelyekben a demonstráció résztvevői voksaikkal jelképesen visszavonhatták a Fidesz-KDNP pártszövetségre tavaly leadott szavazataikat. Négy szakszervezeti konföderáció tizenöt megyeszékhelyen tartott autós figyelemfelhívó demonstrációt, négy megyeközpontban pedig tüntettek. A Budapesti Corvinus Egyetem melletti Fővám téren egyetemisták demonstráltak.

Június 16-án a bohócok nem vicceltek Budapesten. Több tíz ezres tömeg gyűlt össze az Alkotmány utcában, hogy tiltakozzon az ellen az alkotmánymódosítás ellen, amely lehetővé teszi, hogy a rendvédelmiseket és gyakorlatilag mindenkit, akit illet, megfosszanak a korkedvezményes nyugdíjától. Elképesztő erejű hangorkán fogadta az odaérkezőt. Légvédelmi szirénák baljóslatú vijjogása, dudák, dobok, trombiták hangorkánja jelezte, azok, akik itt összegyűltek, nincsenek jókedvükben. No és a táblák! Az egyiken az virított, hogy a miniszterelnök „sunyi örökítő anyag”, akinek el kellene húznia. Ezt a megállapítást többé-kevésbé osztatlan egyetértés övezte, nem úgy a tábla másik oldalát, miszerint már csak Gyurcsányban maradt bizalom, jöjjön vissza, és vezesse a népet. Akadt nemzeti konzultációs tofó is, a transzparens gazdjára azt a kérdést tette föl, hogy ki a bohóc: „a” megoldás tanár, „b” rendőr, „c” Orbán Viktor. Egy transzparensen szemléltető rajz: „A fél lábamat már odaadtam, még mi kéne”, és alatta élő szemtanúként állt a táblát tartó, mülábú ember is.

Szevasztok, bohócok!

Sokan izzadtak a bohócmaszk, a színes parókák alatt, míg végre a színpadra lépett *Kónya Péter* és *Árok Antal*, hogy „Szevasztok, bohócok” üdvözléssel minden eddiginél nagyobb hangzavart keltsenek a jelenlévők között. Aztán elhallgult a kürtszó, dudu, sziréna és trombita, elhallgattak a dobok, a szakszervezeti vezetők felszólították a jelenlevőket, adják le a Fideszre adott visszavonó szavazataikat az urnánál. (Az esti urnazáráskor majd' húszezer

szavazatot számoltak meg.) Majd következett név szerinti felsorolásban, ki szavazott igennel az országgyűlési képviselők közül, ki nemmel. Az igeneket bekiabálások, hangorkán, elképesztő erejű fütyögés, lefelé mutogató hüvelykujjak és fenygetően felemelt középső ujjak kísérték, a nemeket kevésbé hangos taps.

A felsorolást bejelentés követte, a bohócok üdvözölték a négy szakszervezeti konföderáció forgalomlassító demonstrációjáról az Alkotmány utcába érkezőket. A bejelentést nagy ovációval fogadták a jelenlévők.

Este hét órakor szónoklatokkal folytatódott a bohócforradalom az Alkotmány utcában. A beszédek előtt azonban a demonstráció résztvevői egyperces néma csenddel emlékeztek meg a június 16-án kivégzett *Nagy Imre* miniszterelnökről és társairól. A felszólalók az Orbán-kormánytól elszenvedett sérelmeket sorolták, valamint azokat az intézkedéseket, amelyek csorbítják a demokratikus alapjogokat és a szociális biztonságot.

Az esti urnazárást követően a tömeg fáklyás felvonulása elindult a várba, a Sándor-palota elé. A tömeg óriási volt, a Lánchíd teljes hosszában lobogtak a fáklyák.

***Forgalomlassítás
az érdemi tárgyalásokért***

Mintegy háromszáz autó dudálta végig az Andrássy utat szerda délután, a szakszervezetek tüntetésén. Négy szakszervezeti konföderáció tagszervezetei – rendőröktől vegyeszekig – zászlókkal, transzparenssekkel vonultak a Hősök terére „Hivatásunk védelmében”, „A köztársaságért! Érted, értem, értünk”, „El a kezekkel a korkedvezménytől” feliratokkal. Többen bohócnak öltöztek a bohócforradalom alkalmából, az egyik furgon tetején egy komplett installációval mutatták be az Orbán-kormány hozzáállását a munkavállalókhoz: egy Orbán-bábu láncon tartja a munkásbábukat.

Az Autonóm Szakszervezetek Szövetsége (ASZSZ), az Értelmiségi Szakszervezeti Tömörülés (ÉSZT), a Magyar Szakszervezetek Országos Szövetsége (MSZOSZ) és a Szakszervezetek Együttműködési Fóruma (SZEFE) többek között a korkedvezményes nyugdíj megszüntetése és a Munka törvénykönyvének tervezett módosítása ellen tiltakoztak, tárgyalásokat követeltek a kormánytól. A tüntetők erős rendőri biztosítás mellett vo-

nultak, térfigyelő kamerákkal kísérték őket a rendőrök – többek között saját kollégáikat. A felvonulás rendben lezajlott.

Tizenöt megyeszékhelyen tartottak csütörtökön autós figyelemfelhívó demonstrációt, négy megyeközpontban pedig tüntettek a szakszervezetek. A gépkocsi megmozdulásokon a szervezők közlése szerint megyénként átlagosan száz, országszerte összesen körülbelül 1800 autó vett részt. Győrben hét másik szakszervezet csatlakozott a rendvédelmi dolgozók megmozdulásához. Az autókara-vánt itt is és a többi helyszínen is rendőrök kísérték. Debrecenben több mint száz, zászlókkal feldíszített jármű kelt útra, hogy megbénítsa a belváros forgalmát. Bár a kereszteződésekben 10-15 perces dugók alakultak ki, a helyiek békésen tűrték az akciót. Békéscsabán a konvoj még elszántabb volt. A városközpontban kb. 80 autó állt meg egyszerre, hogy szórólapokat osszanak a helyieknek. Erre az időre teljesen megbénult a közlekedés a városban.

***Az egyetemisták a tiltás ellenére
demonstráltak***

Fővárosi egyetemisták tartottak demonstrációt este a Budapesti Corvinus Egyetem melletti Fővám téren. A megmozdulást szervező, májusban alakult, magát teljesen hierarchia mentesnek nevező Hallgatói Hálózat célja az volt, hogy a kormány a felsőoktatásban érintetteket is vonja be a készülő átalakítások kidolgozásába. Az eseményen mintegy 150-en jelentek meg, egyebek mellett „velünk beszéljenek, ne rólunk” feliratú táblákat tartottak a magasba, miközben a tér közepén egyetemisták és felvételizők kritizálták a kormány politikáját. A felszólalók hangsúlyozták, azt szeretnék elérni, hogy az új felsőoktatási törvényt ne a hallgatók és a szakma feje fölött, hanem az érintettek megkérdezésével hozzák meg. Emellett valamennyien elfogadhatatlannak nevezték, hogy a kabinet az eddigi hírek szerint több tíz milliárd forintot kíván kivonni a felsőoktatásból.

Horváth Bence, a Hallgatói Hálózat tagja elmondta: eredetileg a Budapesti Corvinus Egyetem épületében szeretnék volna megtartani a vitaestet, azonban ehhez nem járult hozzá az intézmény vezetése. A Corvinus Egyetem hallgatói önkormányzata csütörtökön kiadott közleményében szintén elhatárolódott az általuk párpolitikai színezetűnek minősített rendezvénytől.

NYUGALOM HELYETT ÓRIÁSI BIZONYTALANSÁG A KÖZOKTATÁSBAN

Tanévzáró sajtótájékoztatót tartott a Pedagógusok Szakszervezete

Nyugalom helyett óriási bizonytalanságot hozott a közoktatásban az elmúlt egy év – így összegezte tanévzáró sajtótájékoztatóján a történeteket június 23-án Galló Istvánné, a PSZ elnöke. Kijelentette, bár a PSZ véleménye az, hogy sztrájkjal csak a legvégső esetben szabad élni, öt közoktatási szakszervezet sztrájkjelkészítő bizottságot alapított, és ha a szférában dolgozókat olyan hátrányos intézkedések érik, amelyek erre indokul szolgálnak, szeptemberben élni fognak vele. A szakszervezet célja azonban mindenekelőtt a tárgyalások kikényszerítése.

Az a biztos, hogy semmi se biztos, keserves, rossz szájízú tanév után mennek nyári szünetre a kollégák – szögezte le tanévzáró sajtótájékoztatóján Galló Istvánné, a PSZ elnöke. Mint mondta, az elmúlt egy év nyugalom helyett óriási bizonytalanságot hozott, a közoktatás átalakításában az oktatási államtitkárságnak sem a szakmával, sem a szakszervezetekkel nem sikerült konszenzust teremtenie, a mérleg negatív.

Bizonytalan finanszírozás, biztos esélyegyenlőtlenség

Az okok felsorolását azzal kezdte, hogy az eddig készült két közoktatási-törvény-koncepcióhoz a szakszervezet elküldte módosító javaslatát, de választ nem kapott arra vonatkozóan, hogy azokból mit és mennyit fogadtak el. Ehelyett azonban elkészült egy harmadik koncepció, azt azonban nem tudni, mi van benne. A PSZ elnöke kijelentette, a szakszervezet által megismert első két koncepció nem nyújt megoldást a közoktatás jelenlegi problémáira, az ágazat finanszírozása továbbra is bizonytalan, és az esélyegyenlőtlenség is megmaradt a szférában.

A pedagógus-életpályamodell sem lett több egy bértáblarendszernél, ám a bejutáshoz szigorú minősítéseken kell átesni. Az érdekvédelmi szervezet elnöke elfogadhatatlannak nevezte, hogy a tervek szerint ehhez egy bizottság a pedagógusok erkölcsi magatartását, magánéletét vizsgálja. Kijelentette, a pedagógus-életpályamodell a kollégák eddigi továbbképzéseken megszerzett tudását nem veszi figyelembe.

Pedagógus-elbocsátások, további pénzkivonás

A közoktatási intézmények államosítása, illetve a pedagógusok állami alkalmazásba vétele a pedagógusok terheinek növelését jelenti, de magyarázatot az oktatási államtitkárság által kiküldött kérdőív sem adott arra, mi lesz ennek következménye a közoktatásra nézve. Egy biztos, a koncepció majd egyéves előkészítésének eredményeit nem látni. A szakszervezet elnöke tart attól, hogy a bevezetéshez szükséges, mintegy 100 milliárdos többletköltséget a rendszernek kellene kitermelnie, a többi között pedagógusok elbocsátásával. Mintegy 30-40 ezren veszíthetik el állásukat.

Azt sem tudni, a Széll Kálmán Terv milyen hatással lesz a közoktatásra, csak az érzékelhető, további pénzkivonásra kell számítani.

Gallóné súlyos problémának nevezte az iskolák egyházaknak való átadását is – idén 88 intézményt adtak, adnak át –, mert a szakszervezet szerint ezzel sérül a szabad iskolaválasztás és a szülők, gyerekek világnézeti semlegességhez való joga. Ez ügyben az érdekvédők az Alkotmánybírósághoz fordultak, de a testülettől eddig nem érkezett választ. A szakszervezeti vezető szögezte le, hogy az intézmények átszervezése, összevonása általában gazdasági hasznot nem hoz, a tanulólétszám fogyása sem indokolja ezt a lépést, az önkormányzatok szerint feltehetőleg a vagyontuk szeretnék átmenteni. Hozzátette: semmilyen hatástanulmány, háttérszámítás nem áll rendelkezésre arról, mibe kerül az intézmények állami kézbe adása. A 32 órás kötelező benttartózkodás csak „becsomagolja” a kötelező óraszámemelést, ami olyan munkateher-növelést jelent, amiért majd nem kell fizetni.

Nem kerülhető meg az egyeztetés

Galló Istvánné kijelentette, az oktatás átalakítása nagy horderejű dolog, nem kerülhető meg ez ügyben a szakszervezettel való tárgyalás. A közoktatásban eddig az államtitkár állítása ellenére nem volt érdekegyeztetés – szögezte le.

A közoktatásban a bizonytalanságot tovább erősíti, hogy ezentúl a tanév közben is össze lehet majd vonni intézményeket. A PSZ Orbán Viktorhoz írt

levelében arra hívta fel a kormányfő figyelmét, hogy ez az intézkedés nemcsak a tanároknak, de a szülőknek és a gyerekeknek is borzalmas lenne.

A szakszervezeti vezető szögezte le, hogy az intézmények átszervezése, összevonása általában gazdasági hasznot nem hoz, a tanulólétszám fogyása sem indokolja ezt a lépést, az önkormányzatok szerint feltehetőleg a vagyontuk szeretnék így átmenteni. Hozzátette: semmilyen hatástanulmány, háttérszámítás nem áll rendelkezésre arról, mibe kerül az intézmények állami kézbe adása.

Galló Istvánné szögezte le, hogy a kollégák egy részének keresetszökkenést okozott a 16 százalékos szja bevezetése, a bértábla befagyasztása, és többüket negatívan érintette a 98 százalékos különadó bevezetése is. Ez ügyben a PSZ háromszor fordult az Alkotmánybírósághoz, azonban felvetéseire még nem kapott választ. Hozzátette, a Munka törvénykönyve módosítása is negatív hatással lesz a pedagógusokra, nyári szabadságuk valószínűleg csökkenni fog, ahogy a nyugdíjrendszer változtatása is így érinti őket.

Kijelentette, az OÉT megszüntetése komoly jelzés arra nézve, hogy a kormány hogyan kíván együttműködni a szakszervezetekkel.

Mit szeretne a szakszervezet?

Galló Istvánné beszélt arról is, mit szeretne a Pedagógusok Szakszervezete. Mindenekelőtt tárgyalni, azokat a rendelkezéseket, amelyek az oktatás javát szolgálták, megőrizni, betartani, illetve betartatni azokat a nemzetközi megállapodásokat, amelyek a gyerekek érdekeit védik. Ez egyben a közoktatás érdeke is – tette hozzá.

A szakszervezet nem tartja helyes irányúnak, hogy a szakképző iskolák ma nem szerves részei a közoktatásnak, és hogy a nevelés kiszorul a gyakorlati oktatás mellől.

Elmondta, vannak olyan intézmények, mint például a kollégiumok, amelyeknek állami fenntartásba vétele indokolt lenne, mert nagymértékben hozzájárulna a hátrányos helyzetű gyerekek felzárkóztatásához.

A PSZ fontosnak tartaná a biztos és szektorsemleges finanszírozást, a pedagógus-béremelést, a foglalkoztatotti létszám objektív mutató alapján való meghatározását, és azt, hogy a munkáltatói jogok az intézményvezetőknél maradjanak. M. I.

LŐRINCZ L. LÁSZLÓ: „EGY MÁR VAN!”

Emberséget, kiállást, a tudomány tiszteletét kapta tanáraitól

Mindannyiunknak volt olyan tanítója, tanára, akinek arca talán már rég a múlt homályába veszett, de néhány szava, tette egy életre szóló irányítót adott a kezünkbe tudásvágyból, emberségből. Olyan ajándék volt ez, ami sokkal drágább annál, hogy értékét pénzben mérhetnénk, és amiért csak a köszönet lehet elég nagy fizetség. Ezért minden számban helyet adunk a visszaemlékezésnek. Ebben a számban *Lőrincz L. László*, a legolvasottabb élő magyar író emlékezik kedvenc tanáira.

Talán a szerencse, talán a véletlen okozta, de a sors mindenestre úgy hozta, hogy pont aznap nyílt alkalmam felhívni Lőrincz L. Lászlót, hogy kedvenc tanáiról kérdezzem, amikor az MTI kiadott egy hírt, miszerint ő az utóbbi idők legolvasottabb élő magyar írója. A hír egyébként a könyvolvasásról szólt, egy 20-30 éves értelmiségiek körében végzett felmérésről, amelyet *Gereben Ferenc*, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Szociológiai Intézetének tanára összegzett. (Az összegzés lényege az volt, a könyvolvasás nem vész el, csak átalakul.) Nos, a felmérés készítői úgy látták, Lőrincz L. László, vagy ahogy sokan ismerik, Leslie L. Lawrence „könyveinek sikere a misztikum és a fantasztikum felé való vonzódás eredménye”. Én pedig, mint lelkes rajongója, úgy gondoltam, hogy könnyed stílusa, humora, mese-szövéseinek technikája és nem utolsósorban a keleti folklór, irodalom és történelem mély ismerete, a kutatásai során felhalmozott tapasztalatok – amelyek óhatatlanul, vagy nem is annyira óhatatlanul átszűrődnek fordultatos és izgalmas cselekményű regényeibe – is hozzájárulnak a népszerűségéhez.

Merthogy az 1939-ben született író, orientalista és műfordító Kaposváron, a Cukor- és Édesipari Technikumban érettségizett, majd az ELTE BTK történelem-mongol szakán szerzett diplomát 1962-ben. Később a Magyar Tudományos Akadémia Orientalisztikai Munkaközösségének tagja, a keletkutató intézet tudományos főmunkatársa, az ELTE előadója lett. 1967 óta a nyelvtudományok kandidátusa. Tanulmányai során hosszú éveket töltött a Távol-Keleten, ösztöndíjasként tanult az ulánbátori Állami Csojalszan Egyetemen, valamint a bonni Friedrich Wilhelm Egyetemen.

Tudományos munkásságának fő területe a tibeti és a mongol folklór és irodalom, valamint e népek történelme. Mintegy száz tudományos cikke jelent meg e témakörökben, ezenkívül burját és mongol eposzokat is fordított.

Mikor felhívtam, hogy kedvenc tanáiról beszéljessünk, az is kiderült, a XX. század gyermekeként az ő útját sem egyengette a történelem. Az általános iskolát 1953-ban kitűnő bizonyítvánnyal befejező gyerekként ugyanis kapott egy papírt, miszerint őt sehová nem veszik fel, „köszönheti” mindezt annak, hogy kulák és református lelkész leszármazottja, vagyis a származása nem megfelelő.

Akkor a református lelkész után özvegyen maradt nagymamája attól a fiatal paptól kért segítséget, aki a parókiára került. A fiatal pap meg is kereste testvérét, *Lőczy Zoltánt*, a kaposvári Cukor- és Édesipari Technikum igazgatóját, segítsen, ha tud. Lőczy Zoltán pedig segített. Így felvették, de a naplóba még a nevét se írták be fél évig.

Így Lett Lőrincz L. László egyik kedvenc tanára Lőczy Zoltán, aki a technikum magyartanára is volt. Lőczy tanár úr kiváló magyarosként az akkoriban egy ipari technikumba kevésbé jellemző módon *Babitsot*, *Tóth Árpádot*, *Kosztolányit* is tanított a gyerekeknek, így tett mély benyomást tanítványaira. De Lőrincz L. László bátorságot, kiállást is tanult tőle, mert azt látta, hogy minden veszélyt vállalt azért, hogy a fiatal fiú ne kallódjon el.

A másik irányítót adó, kedvenc tanára *Ligeti Lajos* professzor volt az egyetemen, akitől azt tanulta meg, semmi más nem számít, csak a tudományos gondolkodás, a munka és az eredményesség. Azt, hogy nem szabad a levegőbe beszélni: ha állít valamit, azt mindig bizonyítania is kell. Azóta is vezérelve, hogy „a tudomány mindennek előtti!”.

Tulajdonképp véletlenül került hozzá, mert közel-keleti szakra akart jelentkezni, de 1957-ben ilyen nem indult az egyetemen. Megtudta, hogy mongol szak viszont indul, de még egy jelentkező sincs rá. Így bement a tanszékre, ahol egy tanársegéd és Ligeti Lajos fogadta. A professzor megkérdezte, miért akar mongol szakos lenni. Lőrincz L. úgy válaszolt, mert azt hallotta, a professzor úrnak egyetlen hallgatója sincs. Akkor a tanársegéd fölugrott, kulcsra zárta az ajtót, és azt mondta: „Egy már van!” *Millie Ilona*

Papi uralom az iskolákban 1885-ben

Megkaptam a Néptanoda című újság 1885. évi teljes kiadását könyvbe kötve egy nyugdíjas kollégától. Azt gondoltam, ez lesz az Országos Iroda székházában létesítendő pedagógusmúzeum első darabja. Azért, hogy lássuk, 1885 óta nem sok mindenben változtak a magyar oktatás gondjai, minden lapszámban idézünk a könyvből. Most a Néptanoda 1885. május 2-i számából.

Papi uralom a f. közs. iskolákban. Budapesten is felütötte fejét a reakció. Mint értesítenek, az ottani papság a közs. iskolákban napnap után több tért hódít. Nem elég, hogy 23 000 forintot átadott a f. közs. pénztárából a r. kath. hitoktatás teljesítéseért, ma már a tanítókat okkal-móddal egyh. szertartásokra is kényszerítik. A múlt héten esett meg az a furcsa historia, hogy több közs. isk. tanító egyik plébános levélbeli felszólítására hűségesen meggyönt. A gyónás tárgya magában véve, mint szertartásos cselekedet, a tanító, mint hitfelekezetbeli tag egyéni kötelessége. Ez ellen nincs szavunk: kövesse kiki vallásos meggyőződését úgy, ahogy szükségét érzi. Az eljárásnak az alakját azonban nem kárkoztathatjuk eléggé, mert ez a most arató papságnál hivatalos pressióra vezethet. Vagy talán az illetők így akarnak „fölös” érdemeket szerezni?

A versendi tanítói állomás, amely megyénkben a legjobbak egyike, az öreg tanító nyugdíjazása által nem rég megürült s nehogy arra valami állami képezdét végzetek is pályázzanak, a plébános azt rövid úton egy nem képesített egyénnel töltte be, mint ez egyházmegyénkben nagyon is gyakran meg szokott történni. A nép zúgolódik az erőszakos eljárás ellen s mint halljuk a kir. tanfelügyelőhöz fog fölbebezzni; de előre is biztosíthatjuk őket, hogy ez úton nem fognak célzt érni, miután tanképesítést – mint más kovács és takács – minél előbb megszerezze; hisz ő is volt a pécsi kath. tanítóképezde igazgatója s mint ilyen jól ismeri ennek útját-módját. Ajánljuk különben az ügyet az egyházmegyei főhatóság kiváló figyelmébe.

IDŐJÁTÉK BARANYI FERENCCEL

„*En valamiféle alga, pisztráng vagy tintahal lehettem az előző életemben*”

Baranyi Ferenc legújabb, *Vízillatú béke* című kötetét nagyon meleg hangú dedikálással kaptam meg tőle. Nem tagadom, mély barátság fűz minket egymáshoz, ahogy azt sem, miközben hosszú évtizedek óta csodálom tengernyi tudását, humánusát, megtanultam tőle, hogy az elkötelezett tisztességnél, a gyengék, az elesettek melletti kiállásnál, az emberségnél nincs fontosabb. Mert Baranyi Ferenc ilyen ember. Pedagógus a javából. S nemcsak azért, mert még sokan emlékszünk rá, hogyan próbálta a (ma már) Kossuth- és József Attila-díjas költő, író, műfordító egy nemzettel megszerettetni a tévéen keresztül az operák világát, hanem azért is, mert írásaival, költészetével – ugyanúgy, mint József Attila – egész népét tanítja ő is, és egyáltalán nem középszerűen. Új kötetében kisprózákat sorakoznak egymás után, hogy ablakot nyissanak az elmúlt negyven-ötven évre, betekintést engedjenek a magyar irodalom legjavának mindennapjaiba. Mind ezt játszi könnyedséggel, eleganciával kevert finom iróniával,

hogy olvastuk után fanyar, de jó ízű kis mosoly jelenjen meg az olvasó arcán.

Baranyi Ferenc 1937-ben született, az ELTE BTK magyar–olasz szakán tanult, volt pályamunkás, újságíró, főszerkesztő és a televízióban főmunkatárs. 1988-tól a Zrínyi Miklós Irodalmi és Művészeti Társaság alelnökévé választották. 1992-től a József Attila Művészeti Centrum Alapítvány kuratóriumának elnöke. 1992-ben nyugdíjba vonult. 2000-től a *Szövetség az Európai Magyarországiért* szóvivője. 2001-től a Művész Barátok Egyesületének főtárgya. Ma is dolgozik rendületlenül, Dante Isteni színjátékát fordítja – utolérhetetlenül. Legújabb könyvét mindazoknak ajánlom, akik egy kicsit is ki akarnak szabadulni a mindennapok szorításából. Az alábbiakban ízelítőt olvashatnak a Hungarovox Kiadónál megjelent *Vízillatú béke* című kötetből.

- millei -

A nótám

Dalold el a nótát, és megmondom, ki vagy! Eredményes módszer: régi példák is igazolják. Ady Endrének a „Gacsaj Ferkó nagy legény volt” meg a „Mátészalka gyászban van” kezdetű népdal volt a nótája. Főleg ez utóbbi tökéletesen rimel vele. A komor, balladisztikus ének sötét színei teljesen megegyeznek az Ady-versek vértányulatos aranytónusával. Móricz Zsigmond a „Lement a nap a maga járásán, / sárgarigó szól a Tisza partján” kezdetű dalt intonálta, amikor a homoki borocska meghozta a nótázó kedvét. Miről is szólt volna a legnagyobb „kelet-magyar” nótája, mint a Tiszáról? Sarkadi Imre is mély átéléssel énekelte mindig, hogy „a szerelem szélesebb a tenger vizénél”, hiszen úgy lángolt Kondor Ágiért, hogy csak ő tudhatta igazán, milyen széles a szerelem.

Az én nótám is népdal. Mindössze négy sora van:

*Zöld erdőben lakom, keressél galambom,
nyári folyóvíznek csak zúgását hallom,
nyári folyó vize ősszel megaluszik,
de az én szerelmem soha meg nem nyugszik.*

A dallam egyébként apró eltérésekkel megegyezik a „Megrakják a tüzet” kezdetű, közismert népdal melódiájával.

Nos, magam is sokat töprengtem azon, hogy mitől olyan kedves nekem a népköltészetnek ez a kurta, de igen-igen mélyből fakadó terméke. Talán a nyári folyó miatt. Én valamiféle alga, pisztráng vagy tintahal lehettem az előző életemben, mert delejes hatással vannak rám a vizek.

Amikor Franciaország egy Royan nevű tengerparti városkájában hónapokig tartózkodtam ösztöndíjas diákként, egyszerű volt a napi programom: déli tizenkettőig különféle audiovizuális nyelvtanfolyamokon vettem részt, fél egykor megebédeltem a Hotel Terminus családias éttermében, pontban kettőkor pedig kiültem a tengerpartra, és öt-hat órán át rezzenetlenül bámultam az Atlanti-óceánt. Messze röptette a képzeletemet a víz-sivatag, amely látszólag a legsivárabb látványt nyújtotta, kiváltképp a téli hónapokban, amikor sem rajta, sem mellette nem mutatkozott semmiféle élet. Mégis ezer arcát mutatta meg a tenger annak, aki oly odaadó érdeklődést tanúsított iránta, mint én.

Huszonkét éves voltam, és azon nyomban verssorok képződtek a lelkemben:

*Elszédített a tenger. Először láttam akkor
határtalan hatalmát, mely fényt rabolt a naptól,
merész morajt a lombtól, haragot a szelektől –
mindent magába gyűjtött. S én elszédültem ettől.*

Igen, elszédített és megbabonázott a tenger, mint mindig mindenféle víz: a Szék nevű kacsaszató a falum határában, a Gerje-patak gyerekkorom legnagyobb metropolisza, Cegléd közelében, vagy

akár a Tápió tízvalahány kilométerrel odébb. Kislegényként csak ilyen csenevész csermelyek jutottak nekem osztályrészül az aszályos síkságokon, talán ez az inség keltette fel a vágyat bennem a nagy vizek iránt. Ezért aztán később csak az számított teljes értékű nyaralásnak, ha vízparton tölthettem a szabadságomat, a Velencei-tó, a Balaton, vagy netán valamelyik tenger mellett. Csodáltam, ám én sem szerettem különösképpen a hegyeket, de nem az Alföld tengersík vidékét vettem ellenük, hanem a vizek varázslatos világát, mondhatni: magát a sík tengert. Lakni is a Duna-parton lakom már, a budapesti tizenharmadik kerületben.

Ezért az a népdal lett leginkább enyém, amelyikből ki lehetett hallani a folyóvíz zúgását. Kamaszkoromban a rádióban hallottam először, szép tenorhangon énekelte valaki. Talán Béres Feri volt. Szerelmes voltam, már csak azért is szíven ütött a dal.

A népköltészet gyakorta „vizes” hasonlatokkal érzékelteti a szerelem természetét. Sarkadi nótája is tengerek mércéjével mérte a szerelem hatalmasságát, az én nótám pedig a szerelem nyughatatlanágát mondja el a legmagasabb költőiséggel. A nyári folyó vize megsűrűsödik, szinte lelassul az őszi derektól, ám a szerelem örvénylése derese-déskor sem csihad.

Ezt most tudom csak igazán, amikor magam is megderesedtem már. Ezért most talán még inkább nótám ez a népdal, mint akkor, amikor először áradt nagy zúdulással a szívembe.

Baranyi Ferenc

„FURCSA” TÖRTÉNET

Az országgyűlés (nem véletlenül így írva) ismét bebizonyította, hogy ebben az országban megszűnt a jogállam, megszűnt a demokrácia. Ellenkező esetben nem fordulhatna elő, hogy sarkalatos törvényt egyéni képviselői indítvány alapján tárgyalnak meg és fogadnak el. Nem fordulhatna elő az sem, hogy a benyújtott törvényjavaslatot a megtárgyalásának befejezése után, a zárószavazás előtt, egy módosító javaslattal gyökeresen megváltoztatnak.

A történet röviden: négy KDNP-s képviselő benyújtotta a lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról szóló törvényjavaslatot. Ennek lényeges eleme volt, hogy az egyházként való elismerést a bíróságtól kellett kérni, biztosítva ezáltal a jogorvoslatot és az Alkotmánybírósághoz fordulás lehetőségét. A több száz bejegyzett egyházból negyvenötöt a javaslat kiemelt a sorból, és kötelezte az illetékes minisztert a bírósági nyilvántartásba vételükkel kapcsolatos eljárás megindítására. A bíróságnak pedig ebben az eljárásban nem volt mérlegelési joga. Az úgynevezett zárószavazás előtti módosító indítvány azonban megszüntette a bírósági nyilvántartásba vételi eljárást, és helyette az országgyűlést hatalmazta fel arra, hogy az illetékes miniszter – a kérelem mérlegelése alapján elkészített – előterjesztésére kétharmados döntéssel a szervezetet egyháznak elismerje, vagy az elismerést megtagadja. Az elfogadott javaslat mindössze 14 szervezetről mondta ki, hogy egyházként működhetnek tovább.

A javaslat zökkenőmentesen, visszhang nélkül került benyújtásra, mivel egyeztetni a „kimaradókkal” nem kellett, lévén, hogy nem a kormány előterjesztéseként került a képviselők elé. A javaslat zökkenőmentesen, visszhang nélkül eljutott a zárószavazásig, mivel az elfogadott módosító javaslatok nyomán megszületett törvénytöveg a bírósági bejegyzési eljárással megnyugtató kompromisszumnak tűnt. A zárószavazás előtti bizottsági módosító indítvány elfogadását egyeztetés, vita nem előzte meg.

Nemcsak a törvény elfogadásának körülményei miatt furcsa történet ez, hanem azért is, mert a „befutók” közül nem egy a nyilvánosság előtt még hálálkodott is az államnak, hogy kegyet gyakorolt irányában. Természetesen az lett volna a legfurcsább, ha ebben az országban fordult volna elő – talán először a világtörténelemben –, hogy az egymással rivalizáló egyházak kiállnak egymás jogaiért. Furcsa ez a történet azért is, mert a képviselők elmulasztottak dönteni arról, mi lesz azokkal a szociális, oktatási, egészségügyi, kulturális intézményekkel, illetve a szolgáltatásaikat igénybe vevőkkel és az ott dolgozókkal, amelyek fenntartásáról a kiostáltak gondoskodnak. Nem lehet tudni azt sem, mi lesz azokkal az óvodákkal, iskolákkal, kollégiumokkal, amelyeket a kieső egyházak vettek át az elmúlt évben az önkormányzatoktól, miután az országgyűlés tavaly megkönnyítette az intézményátvételt és az intézményfenntartást részükre. Nem is olyan furcsa, hogy ebben az egyházzá nyilvánítási eljárásban kiemelkedő szerepet játszik a pénz. Nálunk ugyanis az egyházi elismerés adókedvezménnyel, állami támogatással, a fenntartott intézmények teljes körű finanszírozásával jár együtt. Míg a hatalom az állam és az egyház szétválasztásának polgári vívmányát felszámolta, addig az egyházak állami finanszírozásának újragondolása helyett a könnyebb megoldást választotta, a csökkenő forrásokhoz igazította az egyházak számát. A győztesek ezért örülnek. A kisebb tortát kevesebb részre kell osztani a jövőben. Pedig nem lenne baj, ha felismernék, hogy a kétharmad bármikor törölheti őket is a listáról.

Miután a közalapítványok megszüntetése jószívről semmilyen visszhangot nem váltott ki, tovább lehetett lépni az államtól független szervezetek felszámolásának útján. Az az eljárás, ahogy az egyházakat sikerült megrostálni, mintául fog szolgálni ahhoz is, miképpen lehet megszabadulni a szakszervezetektől és más kellemetlenkedő érdek-képviselői szervezetektől, jogvédő szervezetektől.

A 2012. január 1-jén hatályba lépő alaptörvény, összekapcsolva a történeti alkotmány vívmányaival, nem fog megvédeni az államtól senkit és semmit. Tudhatjuk azt is – miután világossá tette határozatában mindenki számára –, hogy az Alkotmánybíróságra sem lehet számítani. Rá kéne ezéért ébredni, amíg nem késő, hogy ettől a hatalomtól senki, semmi nincs biztonságban. Lassan a furcsa történetek válnak megszokottá, főleg abban az esetben, ha mindenki megfogadja – ahogy a hatalom sugallja – a három majom intelmeit: nem látok, nem hallok, nem beszélek. Érdemes ezért felidézni a költőt: „vétkesek közt cinkos, aki néma”.

Szüdi János

